

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

=====

જયવંત દત્તાત્રય સુર્યારાવ

વિ.

મહારાષ્ટ્ર રાજ્ય

નવેમ્બર ૫, ૨૦૦૧

[એમ.બી. શાહ અને આર.પી. સેઠી, ન્યાયમૂર્તિ]

આતંકવાદી અને વિઘાતક પ્રવૃત્તિઓ (નિવારણ) અધિનિયમ, ૧૯૮૭
(ટાડા) ભારતીય દંડ સંહિતા, ૧૮૬૦/શસ્ત્ર અધિનિયમ, ૧૯૫૯—કલમો
૩(૨)(૧), (૨), (૩), (૪), ૫ અને ૬/કલમો ૨૧૨, ૧૨૦બી, ૩૦૨, ૩૦૭
સહવાંચિત કલમ ૩૪/કલમ ૨૭—અંતર્ગત ફરિયાદ પક્ષ દ્વારા કાર્યવાહી—મુખ્ય
આરોપીની ઓળખ ઈજાગ્રસ્ત પ્રત્યક્ષદર્શી સાક્ષીએ કરી—આરોપીઓના કબૂલાત
નિવેદનોને અન્ય આરોપીઓના કબૂલાત નિવેદનો તથા ફરિયાદ પક્ષના
સાક્ષીઓના નિવેદનો દ્વારા પુષ્ટિ મળી—નિયુક્ત અદાલત દ્વારા દોષિત ઠરાવ

અને મૃત્યુદંડની સજા—એવી દલીલ કે ટાડા હેઠળનો દોષારોપણ ન્યાયસંગત નથી, કારણ કે આ કેસ ટોળકીય વૈરભાવનો હતો—અપીલમાં દોષારોપણની પુષ્ટિ કરવામાં આવી—તથાપિ, મૃત્યુદંડને આજીવન કારાવાસમાં પરિવર્તિત કરવામાં આવ્યો—કૃત્ય આતંક ફેલાવવાના ઇરાદાથી કરવામાં આવ્યું હતું કે નહીં, તે દરેક કેસના તથ્યો પર નિર્ભર રહેશે—આ ઇરાદાનો અનુમાન કૃત્ય કરવામાં આવેલી રીત અને સાધન તથા તેના અનુપરિણામો, જેમાં ભયજનિત માનસિકતા પણ સમાવિષ્ટ છે, પરથી કાઢી શકાય—કેસની પરિસ્થિતિઓમાં એવું અનુમાન કરી શકાય કે ગુનો આતંક ફેલાવવાના હેતુથી કરવામાં આવ્યો હતો।

૧૯૮૭ ના અધિનિયમની કલમ ૧૫—કબૂલાતી નિવેદન—પુરાવાકીય મૂલ્ય, વિશ્વસનીયતા અને ગ્રાહ્યતા—નિર્ણિત થયું કે, તે મૂળભૂત પુરાવો છે અને નીચલી અદાલતમાં તેના પર આધાર રાખી શકાય—નિવેદનમાં રહેલી નાની અનિયમિતતાઓ તેને પુરાવામાં અગ્રાહ્ય બનાવતી નથી.

૧૯૮૭ના અધિનિયમની કલમ ૨૦એ(૨)—ફરિયાદ પક્ષની કાર્યવાહી માટે મંજૂરી—સંબંધિત સામગ્રીનું વિચારણ કર્યા પછી મંજૂરી આપવામાં આવી હતી —અતએવ, તે ગેરકાયદેસર અથવા ભૂલભરેલી નથી.

દંડનિર્ધારણ—મૃત્યુદંડ—આજીવન કારાવાસમાં રૂપાંતરિત—તથાપિ, જઘન્ય કૃત્યને ધ્યાનમાં રાખીને, આરોપી કોઈપણ દંડશિથિલીકરણ અથવા સમયપૂર્વ મુક્તિનો હકદાર નથી—ફોજદારી કાર્યવાહી સંહિતા, ૧૯૭૩—કલમ ૪૩૩એ—કેદીઓ અધિનિયમ, ૧૯૦૦।

અપીલકર્તાઓ એ-૨, એ-૬ અને એ-૭ સહિત ૨૪ આરોપીઓએ હોસ્પિટલમાં સારવાર હેઠળ રહેલા એક કેદી તથા તેની રક્ષા ફરજ પર રહેલા બે પોલીસકર્મીઓની હત્યા કરી હોવાનો, તેમજ હોસ્પિટલમાં ફરિયાદપક્ષના સાહેદ-૧૧, ૫૪, ૯ અને ૪૨ તથા અન્ય બે વ્યક્તિઓની હત્યાનો પ્રયાસ કર્યો હોવાનો આક્ષેપ કરવામાં આવ્યો હતો.

આરોપી નં. ૧, ૨, ૩, ૪, ૬, ૭, ૮, ૯ અને ૧૦ નો આતંકવાદી અને વિઘાતક પ્રવૃત્તિઓ (નિવારણ) અધિનિયમ, ૧૯૮૭, ભારતીય દંડ સંહિતા, ૧૮૬૦ અને હથિયાર અધિનિયમ, ૧૯૫૯ હેઠળના તેમના ગુનાઓ બાબતે નિર્ધારિત અદાલતમાં વિચારણ થયો હતો. અન્ય આરોપીઓ ફરાર હતા અથવા ગોળી મારીને મોતને ઘાટ ઉતારવામાં આવ્યા હતા. ફરિયાદ પક્ષનો કેસ એવો હતો કે હોસ્પિટલમાં થયેલો ગોળીબાર એક ટોળકીના સભ્યોએ વિરોધી ટોળકીના સભ્ય એવા મૃત કેદીની હત્યા કરવા માટે કર્યો હતો. ફરિયાદ પક્ષે આરોપી-અપીલકર્તાઓના કબૂલાતી નિવેદનો પર આધાર રાખ્યો હતો. એર, જે મ્યુનિસિપલ કાઉન્સિલનો પ્રમુખ હતો, તેણે કબૂલ્યું હતું કે તેણે ૧૨.૯.૧૯૯૨ના રોજ પોતાના સત્તાવાર વાહનનો ઉપયોગ, બોડીગાર્ડ સાથે અને ફરિયાદપક્ષના સાહેદ- ૧૭ દ્વારા ચલાવવામાં આવેલ, એઝની અવરજવર માટે કર્યો હતો, અને ફરી ૧૪.૯.૯૨ના રોજ એઝની ધમકીને કારણે એવો ઉપયોગ કર્યો હતો; અને એ પણ કે ભયવશ તેણે ૧૨.૯.૧૯૯૨ના રોજ પોતાની અવરજવર અંગેની નોંધ

સંબંધિત લોગબુકના બે પાનાં ફાડી નાખ્યા હતા અને ફરિયાદપક્ષના સાહેદ- ૧૭ને લોગબુક ફરીથી લખવા સૂચના આપી હતી; અને જ્યારે પોલીસ પૂછપરછ શરૂ કરી ત્યારે એજની સલાહ મુજબ તેણે ફરિયાદપક્ષના સાહેદ- ૧૭ને શહેરની બહાર મોકલી દીધો હતો. મુખ્ય આરોપી એવા એકએ, અગાઉ કરાયેલા ગુનાઓ સહિત, આ ગુનામાં પોતાની સંડોવણી કબૂલ કરી હતી, તથા હોસ્પિટલમાં તેણે બીજા સહ-આરોપીને ગોળીબાર કર્યા વિના પાછા ફરી જવા કહ્યું હતું; અને કોઈએ પોતાના પર ગોળીબાર કર્યા બાદ તેણે પ્રતિગોળીબાર કર્યો હતો; અને ઘટના પછી એક ઘાયલ આરોપીને હોસ્પિટલમાં લઈ જવાની વ્યવસ્થા કરવા માટે તેણે એજનો સંપર્ક કર્યો હતો. તેમ છતાં, તેણે મૃતક અથવા ઘાયલ વ્યક્તિ પર ગોળીબાર કર્યો હોવાની કબૂલાત કરી નહોતી. એજએ કબૂલ્યું હતું કે તેણે એકની સલાહ પર એરનું વાહન બોલાવ્યું હતું અને એક દ્વારા તેને ગોળીબારની ઘટનાની જાણ કરવામાં આવી હતી. ફરિયાદ પક્ષે ફરિયાદપક્ષના સાહેદ- ૯, ૧૨, ૧૭, ૨૫, ૨૬, ૩૭ અને જરના પુરાવા પર પણ આધાર રાખ્યો હતો. ઘટનામાં ઘાયલ થયેલા કેદીની રક્ષક ફરજ પર મુકાયેલા ફરિયાદપક્ષના સાહેદ- ૯એ એકને ગોળીબાર કરનાર તરીકે ઓળખ્યો હતો અને એકનું તેણે આપેલું વર્ણન ફરિયાદપક્ષના સાહેદ- ૧૨, ૨૬ અને જરના પુરાવાથી સમર્થિત થયું હતું. એરના બોડીગાર્ડ એવા ફરિયાદપક્ષના સાહેદ- ૧૨ અને ૨૬ તથા ફરિયાદપક્ષના સાહેદ- ૧૭, ૨૫ અને ૩૭ના પુરાવાએ વાહનોની અવરજવર અંગે એરના વર્ણનને સમર્થન આપ્યું હતું.

વિચારણા દરમિયાન નિયુક્ત અદાલતે નોંધ્યું કે ઘટના થયેલા દિવસે ફરજ પર રહેલા ફરિયાદપક્ષના સાહેદ-૪૨, પી.એસ.આઈ., પોતાની નોકરીમાંથી રાજીનામું આપી ચૂક્યા હતા, તેમને માનસિક અવસાદ સહન કરવો પડ્યો હતો અને ઘટનાના ૭ વર્ષ પછી પણ પોતાના પરિવારની સુરક્ષા અંગે ચિંતિત હતા; તથા અદાલત સમક્ષ નિવેદન આપતા નિવૃત્ત સેનાના એક અધિકારી સાક્ષીપેટીમાં રડી પડ્યા હતા. અદાલતે આરોપીઓના કબૂલાતનામા અને ફરિયાદ પક્ષના સાક્ષીઓના પુરાવા પર આધાર રાખીને એ-૬ ને ટાડા અધિનિયમની કલમ ૩(૨) (૧) અને (૨), (૩), ૫ અને ૬ હેઠળ તથા ભારતીય દંડ સંહિતાની કલમ ૧૨૦બી, ૩૦૨, ૩૦૭ ને કલમ ૩૪ સાથે વાંચી અને શસ્ત્ર અધિનિયમ, ૧૯૫૯ ની કલમ ૨૭ હેઠળ દોષિત ઠેરવી તેને મૃત્યુદંડની સજા ફટકારી હતી. એ-૨ અને એ-૭ ને ટાડા અધિનિયમની કલમ ૩(૪) હેઠળ તથા ભારતીય દંડ સંહિતાની કલમ ૨૧૨ હેઠળ દોષિત ઠેરવી અનુક્રમે ૭ વર્ષ અને ૧૦ વર્ષની કઠોર કારાવાસની સજા ફટકારવામાં આવી હતી. આરોપી ૧, ૩, ૪, ૮, ૯ અને ૧૦ ને નિર્દોષ છૂટકારો આપવામાં આવ્યો હતો.

અપીલકર્તા-આરોપીઓએ પોતાની દોષિત ઠરાવ સામે હાલની અપીલો દાખલ કરી હતી અને રાજ્યએ અન્ય આરોપીઓના નિર્દોષ છૂટકારો સામે અપીલ દાખલ કરી હતી. અપીલકર્તાઓએ દલીલ કરી હતી કે તેમની દોષિત ઠરાવ યોગ્ય ન હતી કારણ કે એ-૬ ની ઓળખ શંકાસ્પદ હતી; કે ટાડા ની જોગવાઈઓ લાગુ પડતી ન હતી કારણ કે કેસ ગેંગ વચ્ચેની પ્રતિસ્પર્ધાનો હતો; કે કબૂલાતના

નિવેદનો પુરાવામાં ગ્રાહ્ય ન હતા કારણ કે તે સચ્ચા, સ્વૈચ્છિક અને વિશ્વસનીય ન હતા; અને કે ટાડા હેઠળ ફરિયાદ પક્ષ ચલાવવા માટેની મંજૂરી મનનો ઉપયોગ કર્યા વિના આપવામાં આવી હતી. એ-૨ એ દલીલ કરી હતી કે તેની સજા પહેલેથી ભોગવેલ સજા જેટલી ઘટાડવામાં આવી શકે, કારણ કે તેણે ૬ વર્ષથી વધુ કેદ ભોગવી હતી અને કારણ કે તેણે ધમકીના કારણે ગુનામાં ભાગ લીધો હતો.

અપીલો નામંજૂર કરતાં, અદાલતે ઠરાવ્યું:

૧.૧. નિયુક્ત અદાલતે એ-૨, એ-૬ અને એ-૭ ને દોષિત ઠેરવવામાં સંપૂર્ણપણે ન્યાયસંગતતા દર્શાવી હતી. એ-૨, એ-૬ અને એ-૭ ના કબૂલાતનામાકીય નિવેદનોને અન્ય આરોપીઓના કબૂલાતનામાકીય નિવેદનો તથા ફરિયાદપક્ષના સાહેદ-૧૨ અને ફરિયાદપક્ષના સાહેદ-૨૬ ના પુરાવાથી સમર્થન મળે છે. ફરિયાદપક્ષના સાહેદ-૯ ના પુરાવા ઉપર અવિશ્વાસ રાખવાનો કોઈ કારણ નથી, કારણ કે તે પોતે ઈજાગ્રસ્ત સાક્ષી હતો અને મૃત્યુ પામેલા કેદી માટેના વોર્ડમાં ફરજ પર રહેલો પોલીસ કોન્સ્ટેબલ હતો. સંબંધિત સમયે તેને ગોળી વાગવાની ઈજા થઈ હતી. તેની દ્વારા એ-૬ ની ઓળખ બાબતે અવિશ્વાસ રાખવાનો કોઈ કારણ નથી. તેની દ્વારા આપવામાં આવેલ વર્ણનને ફરિયાદપક્ષના સાહેદ-૧૨, ફરિયાદપક્ષના સાહેદ-૨૬ અને ફરિયાદપક્ષના સાહેદ-૪૨ પી.એસ.આઈ. ના પુરાવાથી સંપૂર્ણ સમર્થન મળે છે. ફરિયાદપક્ષના સાહેદ-૨૫, ફરિયાદપક્ષના સાહેદ-૧૭ અને ફરિયાદપક્ષના સાહેદ-૩૭ ના પુરાવા, ૧૨મી અને ૧૪મી સપ્ટેમ્બર, ૧૯૯૨ ના રોજ કારની અવરજવર અંગે એ-૨ ના વર્ણનને,

તેમજ પોલીસ કારની અવરજવર અંગે પૂછપરછ કરી રહી હોવાથી એ-૭ ના નિર્દેશ મુજબ ડ્રાઈવર ફરિયાદપક્ષના સાહેદ-૧૭ ને શહેરની બહાર જવા કહેવામાં આવ્યું હતું તે બાબતે પણ સમર્થન આપે છે. લોગબુક અને તેની બે પાનાં ફાડવામાં આવ્યા હોવાના સંબંધિત પુરાવા પણ એ-૨ ની દોષિત મનોદશા પ્રગટ કરે છે.

૧.૨. ફરિયાદપક્ષના સાહેદ- ૯ દ્વારા કરવામાં આવેલી ઓળખ અંગે શંકા કરવાનો કોઈ કારણ નથી, કારણ કે તે રૂમમાં હાજર રહેલો પોલીસ કોન્સ્ટેબલ હતો; તે ઈજાગ્રસ્ત થયો હતો અને તેણે આરોપી નં. ૬ ને રૂમમાં ત્રણ વખત અંદર આવતા અને અંધાધૂંધ ગોળીબાર કરતા જોયો હતો. જ્યાં પુરાવો દઢ, સુસંગત અને કોઈ પ્રેરણા વિના હોય, ત્યાં સાક્ષીએ આરોપીને થોડા મિનિટો માટે જોયો હતો તેથી તેની માટે ઓળખ કરવી મુશ્કેલ હોય એવું માત્ર કલ્પનાત્મક રીતે માનવામાં કોઈ અર્થ નથી. તે હંમેશા વ્યક્તિએ અગાઉ શું જોયું હતું તેનું પુનઃસ્મરણ કરવાની તેની ક્ષમતા પર આધાર રાખે છે. ગ્રહણશક્તિ અને સ્મરણશક્તિ વ્યક્તિગત રીતે ભિન્ન હોય છે અને પરિસ્થિતિ પર પણ આધારિત હોય છે. અંતે, આવા પુરાવાની મૂલવણી સાક્ષીઓની મજબૂતી અને વિશ્વસનીયતા પર નિર્ભર રહે છે.

રમેશ્વર સિંહ વિ. જમ્મુ અને કાશ્મીર રાજ્ય, એ.આઈ.આર. (૧૯૭૨) એસ.સી. ૧૦૨; સુરજ પાલ વિ. હરિયાણા રાજ્ય, [૧૯૯૫] ૨ એસ.સી.સી. ૬૪ અને દયા સિંહ વિ. હરિયાણા રાજ્ય, [૨૦૦૧] ૩ એસ.સી.સી. ૪૬૮, નો ઉલ્લેખ કરવામાં આવ્યો.

૨.૧. નિયુક્ત અદાલતે ટાડા હેઠળ દંડનીય ગુનાઓ માટે આરોપીની યોગ્ય રીતે સુનાવણી કરીને તેને દોષિત ઠેરવ્યો છે. તે કૃત્યને માત્ર ટોળકીય વેરઝેરનું સાધારણ કૃત્ય કહી શકાય નહીં. આ સત્ય છે કે આતંકવાદને ચોક્કસ શબ્દોમાં વ્યાખ્યાયિત કરવું મુશ્કેલ છે. ગુનાહિત હિંસક કૃત્ય લોકોમાં અથવા લોકોના કોઈ વર્ગમાં આતંક ફેલાવવાના ઇરાદાથી કરવામાં આવ્યું હતું કે કેમ, તે હંમેશા દરેક કેસના તથ્યો પર નિર્ભર રહેશે. આરોપીના ઇરાદાનું નિર્ધારણ કરવા માટે એવો ભાગ્યે જ કોઈ કેસ હશે જેમાં પ્રત્યક્ષ પુરાવો ઉપલબ્ધ હોય. તે કૃત્ય આચરતી વખતે અપનાવવામાં આવેલી રીત અને પદ્ધતિ તથા તેના અનુપરિણામો, જેમાં ભયજન્ય મનોદશાનો પણ સમાવેશ થાય છે, તેમાંથી તેનો અનુમાન કાઢવાનું રહે છે.

૨.૨. વર્તમાન કેસની પરિસ્થિતિઓ પરથી અનિવાર્ય નિષ્કર્ષ કાઢી શકાય છે કે ગુનો આતંક ફેલાવવા તથા બદલો લેવા માટે આચરવામાં આવ્યો હતો. આવા કૃત્યથી લોકોના મનમાં અથવા લોકોના કોઈ વર્ગના મનમાં એવો આતંક ઉભો થાય છે કે નિશાન બનાવાયેલા વ્યક્તિઓ જીવનરક્ષાના ભયને કારણે આપવામાં આવેલા આદેશો અથવા ખંડણી સમક્ષ ઝૂકી જાય. વર્તમાન કેસમાં ફરજ પર રહેલા પી.એસ.આઈ.એ પોતાની નોકરીમાંથી રાજીનામું આપ્યું, માનસિક નિરાશાનો ભોગ બન્યા, નિંદ્રાવિહોણી રાતો વિતાવી અને ઘટના પછી સાત વર્ષ વીતી ગયા હોવા છતાં પોતાના પરિવારની સુરક્ષા અંગે ચિંતિત રહ્યા. અદાલત સમક્ષ સાક્ષી આપતા નિવૃત્ત આર્મી અધિકારી ભયગ્રસ્ત જણાયા હતા અને સાક્ષી મંચમાં રડવા

લાગ્યા હતા. ભયજન્ય મનોદશાનો પ્રભાવ એ.ર ના નિવેદનમાંથી પણ જોવા મળે છે કે આરોપીઓની હિલચાલ માટે તેને પોલીસ કોન્સ્ટેબલ સાથે પોતાનું સત્તાવાર વાહન વાપરવા માટે મજબૂર થવું પડ્યું હતું. આવા કેસોમાં આંખે જોયેલા સાક્ષીઓના પુરાવા મેળવવા અત્યંત મુશ્કેલ બને છે.

૩.૧. ટાડા અધિનિયમની કલમ ૧૫ હેઠળ પોલીસ અધિકારી સમક્ષ આપેલ કબૂલાતનું નિવેદન સ્વતંત્ર પુરાવા સ્વરૂપ છે અને તેવા વ્યક્તિ અથવા સહ-આરોપી, ઉશ્કેરનાર અથવા ષડયંત્રકાર વિરુદ્ધ, અધિનિયમ અથવા નિયમો હેઠળ દંડનીય એવા ગુનાની કાર્યવાહી દરમિયાન તેના પર આધાર રાખી શકાય છે. કબૂલાત નોંધતા પહેલાં પોલીસ અધિકારીએ કલમ ૧૫ ની ઉપકલમ (૨) ની આવશ્યકતાઓનું પાલન કરવું પડે છે. અહીં-ત્યાં રહેલી અનિયમિતતાઓ માત્રથી આવી કબૂલાતનું નિવેદન પુરાવામાં અગ્રાહ્ય બની જતું નથી. જો વિધાનમંડળે પોતાની વિવેકપૂર્ણ સમજ મુજબ, સમાજમાં પ્રચલિત પરિસ્થિતિઓનો વિચાર કરીને, આવી કબૂલાતને પુરાવા તરીકે ઉપયોગમાં લઈ શકાય તેવી જોગવાઈ કરી હોય, તો પછી માત્ર આ અનુમાનના આધારે કે ઉક્ત નિવેદન દબાણ હેઠળ નોંધાયું હતું અથવા જે સંબંધિત અધિકારી પર વિશ્વાસ મૂકવામાં આવ્યો છે તેણે તેને સત્યરૂપે નોંધ્યું નહોતું, અધિનિયમની યોજનાને ક્ષીણ કરવી ન્યાયસંગત, ચુકિતસંગત અને વિવેકસંગત ગણાય નહીં. એ સાચું છે કે કેટલાક કિસ્સાઓમાં સંબંધિત સત્તાધિકારી દ્વારા આ સત્તાનો દુરુપયોગ થતો હોઈ શકે. પરંતુ એવો વાદ તો લગભગ તમામ કિસ્સાઓમાં ઉઠાવી શકાય અને તે નિવેદનનો કેટલા અંશે

ઉપયોગ કરવો તે નક્કી કરવાનું કામ અદાલતનું રહેશે. આદર્શ હેતુ એ હોઈ શકે કે આરોપી પોતાનાં ગુનાના પસ્તાવારૂપે કબૂલાત કરે, પરંતુ એવો આદર્શ હેતુ સિદ્ધ કરવા માટે સમાજમાં સર્વથા ભિન્ન પ્રકારનું વાતાવરણ હોવું આવશ્યક છે. તેથી, જ્યાં સુધી સમાજ દ્વારા સંપૂર્ણ નિર્વિદન એવી પદ્ધતિ વિકસાવવામાં ન આવે અથવા એવું વાતાવરણ ઊભું ન થાય, ત્યાં સુધી કાયદો જેવો છે એવો જ અમલમાં મૂકવો, તે સિવાય બીજો કોઈ વિકલ્પ નથી.

૩.૨. હાલના કેસમાં કબૂલાતનું નિવેદન પુરાવામાં ગ્રાહ્ય છે અને તે તાત્વિક પુરાવો છે. સહ-આરોપીને ગુનાથી સાંકળવા માટે તેના પર પણ આધાર રાખી શકાય. નાની અનિયમિતતા તેના પુરાવાત્મક મૂલ્યને નિષ્ફળ બનાવતી નથી. ટાડા નિયમોનો નિયમ ૧૫ મુજબ આવશ્યક હોય તેમ તે તાત્કાલિક મોકલવામાં આવ્યું ન હતું અને ચીફ જ્યુડિશિયલ મેજિસ્ટ્રેટને મોકલવામાં વિલંબ થયો હતો, એટલા માટે કબૂલાતનું નિવેદન શંકાસ્પદ બની જાય છે અને પુરાવામાં અગ્રાહ્ય બને છે, એવું કહી શકાય નહીં. નિયમ ૧૫ મુજબ જે ફરજિયાત છે તે એ છે કે કબૂલાતનું નિવેદન નિર્ધારિત અદાલતને મોકલવું જોઈએ, જે ગુનાનો સંજ્ઞાન લઈ શકે. નિયમના આવા ઉદ્દેશને અસુધાર્ય ગેરકાયદેસરતા ગણાવી શકાય નહીં. તેમજ, નિર્દોષ છૂટકારો અપાયેલા અન્ય આરોપીઓની કબૂલાતના નિવેદનોનો આરોપીને ગુનાથી સાંકળવા માટે આધાર લઈ શકાય નહીં, એવું પણ કહી શકાય નહીં.

લાલ સિંહ વિ. સ્ટેટ ઓફ ગુજરાત અને અન્ય એક, [૨૦૦૧] ૩ એસ.સી.સી. ૨૨૧ અને સ્ટેટ વિ. નલિની અને અન્યગણ, [૧૯૯૯] ૫ એસ.સી.સી. ૨૫૩, પર આધાર રાખવામાં આવ્યો.

વારિયમ સિંહ અને અન્ય વિ. ઉત્તર પ્રદેશ રાજ્ય, [૧૯૯૫] ૬ એસીસીસી ૪૫૮, નો ઉલ્લેખ કરવામાં આવ્યો.

જ. સંબંધિત સત્તાધિકારીએ ટાડા હેઠળ કાર્યવાહી ચલાવવાની મંજૂરી આપી હતી, તેને કોઈપણ રીતે ગેરકાયદેસર અથવા ભૂલભરેલી કહી શકાય નહીં, કારણ કે મંજૂરીના આદેશો સર્વાંગી હતા અને સંબંધિત સામગ્રીનો તેમાં ઉલ્લેખ કરવામાં આવ્યો હતો.

પ.૧. એ-૨ એ પહેલેથી જ ૬ વર્ષનો કારાવાસ ભોગવી લીધો હતો અને તેણે ગુનેગારોને ધમકી હેઠળ સહાય કરી હતી, તે હકીકતને ધ્યાનમાં લેતા તેની સજા પહેલેથી ભોગવેલી સજા જેટલી ઘટાડવામાં આવી શકતી નહોતી. કદાચ એ-૨ રાજકીય નેતા હોય અથવા આરોપીઓને એક સ્થળેથી બીજા સ્થળે લઈ જવા માટે તેના સત્તાવાર વાહનનો ઉપયોગ કરવામાં કોઈ ધમકી અથવા બળજબરી રહેલી હોય, પરંતુ તે સજા ઘટાડવાનો કદી યોગ્ય આધાર બની શકે નહીં. જવાબદાર નાગરિક તરીકે તેણે સંબંધિત પોલીસ સત્તાવાળાઓને જાણ કરવી જ જોઈએ હતી. ભિવંડી મ્યુનિસિપલ કોર્પોરેશનના પ્રમુખ રહેલા એ-૨ ને પોલીસ જરૂરી સહાય ન આપતી, એવું માનવું મુશ્કેલ છે. નાગરિકોએ એવી ધારણા પર ગુનેગારોને મદદ કરવી યોગ્ય ગણાતી નથી કે જરૂર પડે ત્યારે પોલીસ તેમના બચાવ માટે નહીં

આવે, અને તેથી તેઓએ ગેંગસ્ટરોની ગેરકાનૂની માંગણીઓને વશ થઈ જવું જોઈએ.

પ.૨. એ-૭ વિરુદ્ધના પ્રબળ પુરાવા, ખાસ કરીને ફરિયાદપક્ષના સાહેદ--૨૬ના પુરાવા અને એ-૭ દ્વારા પોતે કબૂલ કરેલ તેના દ્વારા કરવામાં આવેલી પ્રવૃત્તિઓને ધ્યાનમાં લેતાં, ફરમાવેલ સજા કોઈપણ રીતે અતિશય અથવા ભેદભાવપૂર્ણ છે એવું કહી શકાય નહીં. એ-૭ દ્વારા ભજવાયેલ ભૂમિકાથી સ્પષ્ટ થાય છે કે તે નિર્ણાયક રીતે સંકળાયેલો હતો.

પ.૩. કબૂલાતી નિવેદનને સમગ્રરૂપે, અન્ય પુરાવાઓ સાથે અને આરોપીએ સર્જેલા આતંકને ધ્યાનમાં લેતા, આરોપી નં. ૬ ની દોષિતતા યથાવત્ રાખવામાં આવે છે, પરંતુ સજામાં ફેરફાર કરીને મૃત્યુદંડને બદલે જીવનના બાકીના સમગ્ર અવધિ સુધીના આજીવન કારાવાસની સજા કરવામાં આવે છે. આતંકવાદના જઘન્ય કૃત્ય અને મૃતકની રક્ષા માટે ફરજ પર રહેલા બે પોલીસ કોન્સ્ટેબલોની ફૂર હત્યાને ધ્યાનમાં રાખીને, ભલે એવો નિર્ધાર કરવામાં આવે છે કે મૃત્યુદંડ ફરમાવવાનો આ યોગ્ય કેસ નથી, તેમ છતાં એવો નિર્દેશ કરવામાં આવે છે કે આરોપી ફોજદારી કાર્યવાહી સંહિતા, ૧૯૭૩ ની કલમ ૪૩૩-એ, કેદી અધિનિયમ, જેલ માર્ગદર્શિકા અથવા સજાના રૂપાંતર અને માફી માટે બનાવવામાં આવેલા કોઈપણ અન્ય કાયદા તથા નિયમો હેઠળ સજાના રૂપાંતર અથવા સમયપૂર્વ મુક્તિ મેળવવા પાત્ર રહેશે નહીં.

સુભાષ ચંદર વિ. કૃષ્ણ લાલ અને અન્ય, [૨૦૦૧] ૪ એસ.સી.સી. ૪૫૮; સ્ટેટ ઓફ એમ.પી. વિ. રતન સિંહ, [૧૯૭૬] ૩ એસ.સી.સી. ૪૭૦; શ્રી ભગવાન વિ. સ્ટેટ ઓફ રાજસ્થાન, [૨૦૦૧] ૬ એસ.સી.સી. ૨૯૬; સોહન લાલ વિ. આશા રામ અને અન્ય, [૧૯૮૧] ૧ એસ.સી.સી. ૧૦૬ અને જાહિદ હુસૈન અને અન્ય વિ. સ્ટેટ ઓફ ડબ્લ્યુ.બી. અને અન્ય એક, [૨૦૦૧] ૩ એસ.સી.સી. ૭૫૦, પર આધાર રાખવામાં આવ્યો.

૬. નોંધ પર લાવવામાં આવેલા પુરાવાની મૂલવણી કરતાં, નિયુક્ત અદાલતે એ-૧, એ-૩, એ-૪, એ-૮, એ-૯ અને એ-૧૦ ને યોગ્ય રીતે નિર્દોષ છૂટકારો આપ્યો હતો. અદાલતે યોગ્ય રીતે ઠરાવ્યું છે કે પર્યાપ્ત પુષ્ટિકારક પુરાવા વિના સ્વીકારોક્તિના નિવેદનો, આરોપીઓને તેઓ સામે જે ગુનાઓનો આક્ષેપ કરવામાં આવ્યો છે તે માટે દોષિત ઠેરવવા માટે પૂરતા બની શકે નહીં. [૧૦૪-બી-સી]

ફોજદારી અપિલીય અધિકારક્ષેત્ર:

ફોજદારી અપીલ નં. ૯૭૫/૨૦૦૦.

તા. ૭.૮.૨૦૦૦ના બોમ્બે સ્થિત નિર્દેશિત અદાલતના ટાડા એસ.સી. નં.૩૧/૧૯૯૩ના ચુકાદા અને આદેશમાંથી.

સાથે

ફોજદારી અપીલ નં. ૯૫૬, ૯૬૬, ૧૧૦૧/૨૦૦૦ અને

મૃત્યુ સંદર્ભ કેસ નં.૧/૨૦૦૦.

અલ્તાફ અહમદ, અધિક સોલિસિટર જનરલ, સુશીલ કુમાર, નીતીન પ્રધાન, ડૉ. રાજુવ બી. માસોકદાર, કે.એલ. તનેજા, સુદીપ પાસબોલા, સુશીલ કંજરકર, જી.બી. સાહે, રવિ પી. વધવાની, સંજય જૈન, નરેન્દ્ર કે.આર. ચૌધરી, વી.બી. જોષી, એસ.એસ. શિંદે, સુશ્રી રોહિણી સાલિયન, એસ.વી. દેશપાંડે, અરુણ કે. સિંહા, એન.એમ. સખરદાંડે, સુશ્રી મીનાક્ષી સખરદાંડે, સુશ્રી એસ.ડી. ખોટ અને સુશ્રી રૂબી સિંહ આહુજા ઉપસ્થિત પક્ષકારો તરફથી.

અદાલતનો ચુકાદો નીચે મુજબ આપવામાં આવ્યો હતો.

એમ.બી. શાહ, ન્યાયમૂર્તિ.

આ અપીલો બોમ્બે સ્થિત ગ્રેટર બોમ્બે માટેની નિયુક્ત અદાલતે ટાડા વિશેષ કેસ નં. ૩૧ ઓફ ૧૯૯૩ માં તા. ૭.૮.૨૦૦૦ના રોજ આપેલા ચુકાદા અને આદેશ વિરુદ્ધ દાખલ કરવામાં આવી છે. પડકારાયેલ ચુકાદા અને આદેશ દ્વારા, ૨૪ આરોપીઓમાંથી નિયુક્ત અદાલતે એ-૬ સુભાષ સિંહ શોભનાથસિંહ ઠાકુર, એ-૨ જયવંત દત્તાત્રય સુર્યારાવ અને એ-૭ શમકિશોર શમશર્મા ગરિકાપટ્ટી ને નીચે મુજબના વિવિધ ગુનાઓ માટે દોષિત ઠેરવ્યા હતા :-

એ-૬ સુભાષસિંહ શોભનાથસિંહ ઠાકુર -

(એ) ટાડા (પી) અધિનિયમની કલમ ૩(૨)(૧) હેઠળ દોષિત ઠરાવવામાં આવે છે અને તેને મૃત્યુદંડ તથા રૂ. ૫૦૦.૦૦ નો દંડ ફટકારવામાં આવે

છે, અને દંડની ચુકવણીમાં બાકી રહે તો વધુ એક માસનું કઠોર કારાવાસ ભોગવવાનો હુકમ કરવામાં આવે છે;

(બી) આઈ.પી.સી. ની કલમ ૧૨૦-બી હેઠળ અને તેને મૃત્યુદંડની સજા ફટકારવામાં આવે છે;

ટાડા (પી) અધિનિયમની કલમ ૩(૨)(૨) હેઠળ અને આજીવન કારાવાસની સજા તથા રૂ. ૫૦૦.૦૦ દંડ ચુકવવાનો દંડિત કરવામાં આવે છે, અને દંડની ચુકવણી ન થાય તો વધુ એક મહિનાનો કઠોર કારાવાસ ભોગવવાનો;

ટાડા (પી) અધિનિયમની કલમ ૩(૩) હેઠળ દોષિત ઠેરવવામાં આવે છે અને તેને આજીવન કેદની સજા તથા રૂપિયા ૫૦૦.૦૦ દંડ ચુકવવાનો આદેશ કરવામાં આવે છે; દંડની ચુકવણીમાં ચુક થાય તો વધુ એક મહિના માટે કઠોર કેદ ભોગવવી પડશે;

(પ) ટાડા (પી) અધિનિયમની કલમ ૫ હેઠળ અને ૧૦ વર્ષના ગાળાની કેદ ભોગવવાનો તથા રૂ. ૧૦૦.૦૦ નો દંડ ભરવાનો દંડિત કરવામાં આવે છે, અને દંડની ચુકવણી ન થાય તો વધુ એક મહિનાની કઠોર કેદ ભોગવવાની સજા ફરમાવવામાં આવે છે;

(એફ) ટાડા (પી) અધિનિયમની કલમ ૬ હેઠળ દોષિત ઠરાવવામાં આવે છે અને તેને ૧૦ વર્ષના કારાવાસની સજા તથા રૂ. ૧૦૦.૦૦ નો દંડ ફટકારવામાં આવે છે, અને દંડની ચુકવણી ન થાય તો વધુ એક માસના કઠોર કારાવાસનો ભોગવવાનો હુકમ કરવામાં આવે છે;

(જી) શૈલેશ શંકર હાલદણકરનું મૃત્યુ નિંપજાવવા બદલ ભારતીય દંડ સંહિતાની કલમ ૩૦૨ હેઠળ દોષિત ઠરાવવામાં આવે છે અને તેને મૃત્યુદંડ તથા રૂ. ૫૦૦.૦૦ માત્રનો દંડ ફટકારવામાં આવે છે, અને દંડની રકમ ભરપાઈ કરવામાં ચૂક થાય તો વધુ એક મહિના માટે કઠોર કારાવાસ ભોગવવાનો રહેશે;

(એચ) ભારતીય દંડ સંહિતાની કલમ ૩૦૨ હેઠળ પોલીસ હેડ કોન્સ્ટેબલ સી.જી. જાવસેન, બી. નં. ૧૮૦૦૫નું મૃત્યુ નિંપજાવવાના ગુના બદલ દોષિત ઠરાવવામાં આવે છે અને તેને મૃત્યુદંડની તથા માત્ર રૂપિયા ૫૦૦.૦૦ દંડ ચૂકવવાની સજા કરવામાં આવે છે, અને દંડની ચુકવણીમાં ચુક થાય તો વધુ એક મહિના માટે કઠોર કેદ ભોગવવાની સજા કરવામાં આવે છે;

(૧) ભારતીય દંડ સંહિતાની કલમ ૩૦૨ હેઠળ પોલીસ કોન્સ્ટેબલ કે.બી. ભાનાવત, બકલ નં. ૨૨૫૭૯ ના મૃત્યુનું કારણ બનવા બદલ દોષિત ઠરાવવામાં આવે છે અને તેને મૃત્યુદંડ તથા રૂ. ૫૦૦.૦૦ માત્રનો દંડ ભરવાની સજા ફરમાવવામાં આવે છે, અને દંડની ચુકવણીમાં ખોટ થાય તો વધુ એક માસ માટે કઠોર કારાવાસ ભોગવવાનો રહેશે;

(જે) ભારતીય દંડ સંહિતાની કલમ ૩૦૭ સાથે કલમ ૩૪ વાંચીને, ફરિયાદપક્ષના સાહેદ-૯ પોલીસ કોન્સ્ટેબલ વિજય કૃષ્ણ નાગરે, ફરિયાદપક્ષના સાહેદ-૪૨ પી.એસ.આઈ. કે.જી. ઠાકુર, ફરિયાદપક્ષના સાહેદ-૧૧ શંકર ગણપત સાવાણી, ફરિયાદપક્ષના સાહેદ-૫૪ શંકર રામચંદ્ર જાધવની હત્યા

કરવાનો પ્રયાસ કરવા બદલ દોષિત ઠેરવવામાં આવે છે અને તેને આજીવન કેદની સજા ફરમાવવામાં આવે છે;

(કે) શસ્ત્ર અધિનિયમની કલમ ૨૭ હેઠળ દોષિત ઠરાવવામાં આવે છે અને તેને મૃત્યુદંડની સજા કરવામાં આવે છે;

એ-૨ જયવંત દત્તાત્રય સુર્યારાવ -

(એ) ટાડા (પી) અધિનિયમની કલમ ૩(જ) હેઠળ દોષિત ઠરાવવામાં આવે છે અને તેને સાત વર્ષના કઠોર કારાવાસની સજા તથા રૂ.૫૦૦.૦૦ નો દંડ ચુકવવાની સજા ફટકારવામાં આવે છે, અને દંડની રકમ ન ચુકવાય તે સ્થિતિમાં એક મહિનાનો કઠોર કારાવાસ ભોગવવાનો રહેશે;

(બી) ભારતીય દંડ સંહિતાની કલમ ૨૧૨ હેઠળ દોષિત ઠરાવવામાં આવે છે અને તેને બે વર્ષની સખત કેદની સજા તથા રૂપિયા ૫૦૦.૦૦ નો દંડ ફટકારવામાં આવે છે, અને દંડની રકમ ભરવામાં નિષ્ફળ જાય તો એક મહિનાની સખત કેદ ભોગવવાની રહેશે;

એ-૭ શામકિશોર શામશર્મા ગારિકાપટ્ટી -

(એ) ટાડા (પી) અધિનિયમની કલમ ૩(જ) હેઠળ દોષિત ઠેરવવામાં આવે છે અને તેને દસ વર્ષની કઠોર કેદની સજા તથા રૂ. ૫૦૦.૦૦ માત્રનો દંડ

ફટકારવામાં આવે છે; દંડની ચુકવણી ન થાય તો એક માસની કઠોર કેદ ભોગવવાની રહેશે;

(બી) ભારતીય દંડ સંહિતાની કલમ ૨૧૨ હેઠળ દોષિત ઠેરવવામાં આવે છે અને તેને બે વર્ષની સખત કેદની સજા તથા રૂ. ૫૦૦.૦૦ નો દંડ ભરવાની સજા કરવામાં આવે છે, અને દંડની ચુકવણી કરવામાં નિષ્ફળ રહે તો એક માસની સખત કેદ ભોગવવાની રહેશે."

(૨) એ-૧ જહુર ઇસ્માઈલ ફાકી, એ-૩ મેહબૂબી અઝીઝ ખાન, એ-૪ અનિલ અમરનાથ શર્મા, એ-૮ અહમદ મોહમદ યાસીન મનસૂરી, એ-૯ જયપ્રકાશસિંહ શિવચરણસિંહ @ બચ્ચીસિંહ અને એ-૧૦ પ્રસાદ રમાકાંત ખાડેને, જે ગુનાઓ માટે તેમના સામે આરોપ મૂકવામાં આવ્યા હતા, તે ગુનાઓમાંથી નિર્દોષ છૂટકારો આપવામાં આવ્યો હતો. એ-૧૧ થી ૨૪ અંગે એવું જણાવાયું છે કે કેટલાકને વિચારણા દરમિયાન ગોળી મારી દેવામાં આવ્યા હતા અને કેટલાક ફરાર હતા. તેથી, અદાલતમાં હાજર રહેલા આરોપીઓની વિચારણા અલગ પાડવામાં આવી હતી.

ઉક્ત ચુકાદા અને આદેશ વિરુદ્ધ -

(એ) એ-૨, જયવંત દત્તાત્રય સુર્યારાવએ ફોજદારી અપીલ નં. ૯૭૫ ઓફ ૨૦૦૦ દાખલ કરી છે.

(બી) એ-૬ સુભાષસિંહ શોભનાથસિંહ ઠાકુરે ફોજદારી અપીલ નં. ૯૬૬ ઓફ ૨૦૦૦ દાખલ કરી છે; અને તેને મૃત્યુદંડની સજા કરવામાં આવી હોવાથી, મૃત્યુ સંદર્ભ કેસ નં. ૧ ઓફ ૨૦૦૦ છે.

(સી) એ-૭ શામકિશોર શામશર્મા ગારિકાપટ્ટીએ ફોજદારી અપીલ નં. ૯૫૬ ઓફ ૨૦૦૦ દાખલ કરી છે.

(ડી) રાજ્યએ એ-૧ જહુર ઇસ્માઈલ ફકી, એ-૩ મહબૂબી અઝીઝ ખાન, એ-૪ અનિલ અમરનાથ શર્મા, એ-૮ અહમદ મોહમદ યાસિન મન્સૂરી, એ-૯ જયપરકાશસિંહ શિવચરણસિંહ @ બચ્ચીસિંહ અને એ-૧૦ પ્રસાદ રમાકાંત ખાડેના નિર્દોષ છૂટકારો વિરુદ્ધ ફોજદારી અપીલ નં. ૧૧૦૧/૨૦૦૦ દાખલ કરી છે.

ફરિયાદ પક્ષનું વર્ણન એવું છે કે તા. ૧૨.૯.૧૯૯૨ના રોજ અંદાજે ૦૩.૨૦ કલાકે મુંબઈસ્થિત જે.જે. હોસ્પિટલના પરિસરમાં, જે ૧૫૦૦ પથારીઓની ક્ષમતા ધરાવતી સરકારી હોસ્પિટલ છે, ગોળીબારની ઘટના બની હતી. એવો આક્ષેપ છે કે આરોપીઓએ પૂર્વ તૈયારી કરીને, જેમ કે એ.કે.-૪૭ રાઈફલો, પિસ્તોલો, રિવોલ્વરો, ડાયનામાઈટ અને હેન્ડ ગ્રેનેડ જેવા અદ્યતન હથિયારો મેળવી અને તે હથિયારો દ્વારા ગોળીબાર કરીને, (૧) કેદી શૈલેશ શંકર હાલડણકર, જે ઉક્ત હોસ્પિટલના વોર્ડ નં. ૧૮માં સારવાર હેઠળ હતો; (૨) પોલીસ હેડ કોન્સ્ટેબલ ચૈંતામણ ગજાનન જાવસેન; અને (૩) પોલીસ કોન્સ્ટેબલ કાવલસિંહ બહુ

ભાનાવતની હત્યા કરી હતી. આ બંને પોલીસકર્મીઓ કેદી શૈલેશ શંકર હાલડણકરની સુરક્ષા ફરજ પર મુકાયેલા હતા. એવો પણ આક્ષેપ છે કે તેમણે વોર્ડ નં. ૧૮માં સારવાર હેઠળ રહેલા દર્દી અને ફરિયાદપક્ષના સાહેદ-૧૧ શંકર ગણપત સાવંત, દર્દીના સગા યુનુસ મહંમદ દાદરકર, ફરજ પરના ચોકીદાર અને ફરિયાદપક્ષના સાહેદ-૫૪ શંકર રામચંદ્ર જાધવ, સુરક્ષા ફરજ પરના ફરિયાદપક્ષના સાહેદ-૯ કોન્સ્ટેબલ, વિજય કૃષ્ણ નાગરે, ગાર્ડ ઉપર દેખરેખ રાખવાની ફરજ પરના પોલીસ અધિકારી અને ફરિયાદપક્ષના સાહેદ-૪૨ પી.એસ.આઈ. ઠાકુર તથા ફરજ પર રહેલી સ્ટાફ નર્સ શ્રીમતી ચંદ્રકલા વિઠ્ઠલ વિંદે સહિત અન્ય છ વ્યક્તિઓની હત્યા કરવાનો પ્રયાસ કર્યો હતો. આમ, એવો આક્ષેપ છે કે બધા આરોપીઓએ ભારતીય દંડ સંહિતાની કલમ ૧૨૦-બી તથા આતંકવાદી અને વિદ્રોહકારી પ્રવૃત્તિઓ (પ્રતિબંધ) અધિનિયમ, ૧૯૮૭ (આગામી ભાગમાં જેને ‘ટાડા’ તરીકે ઓળખવામાં આવશે) ની કલમ ૩(૨)(૧), ૩(૨)(૨), ૩(૩), ૩(૪), ૫ અને ૬ સાથે વાંચવાની, અને ભારતીય દંડ સંહિતાની કલમ ૩૦૨ સાથે કલમ ૩૪, વૈકલ્પિક રીતે કલમ ૩૦૨ સાથે કલમ ૧૧૪, વૈકલ્પિક રીતે કલમ ૧૪૮ સાથે વાંચવાની, તથા કલમ ૩૦૭ સાથે કલમ ૩૪, વૈકલ્પિક રીતે કલમ ૩૦૭ સાથે કલમ ૧૧૪, વૈકલ્પિક રીતે કલમ ૩૦૭ સાથે કલમ ૧૪૮ સાથે વાંચવાની અને હથિયાર અધિનિયમની કલમ ૨૭ સાથે કલમ ૫ સાથે વાંચવાની જોગવાઈઓ હેઠળ દંડનીય ગુનાઓ કર્યા છે.

ફરિયાદ પક્ષનો કેસ એવો છે કે મુંબઈ શહેરમાં ગુનેગાર ટોળકીઓ કાર્યરત છે અને તેઓ સંગઠિત ગુનાઓ આચરે છે તથા ઉદ્યોગપતિઓ, વેપારીઓ, વ્યવસાયજ્ઞો, હોટેલ વ્યવસાયીઓ વગેરે પાસેથી “ખંડણી” (રક્ષણરક્ત) તરીકે મોટી રકમ વસૂલ કરે છે. વધુમાં એવું પણ જણાવવામાં આવ્યું છે કે દાઉદ ઇબ્રાહિમ (એક ગેંગસ્ટર) ની બહેનનું લગ્ન ઇબ્રાહિમ પારકર નામના વ્યક્તિ સાથે થયું હતું, જે દાઉદ ઇબ્રાહિમનો વિશ્વાસપાત્ર માણસ હતો. ઇબ્રાહિમ પારકરનું નાગપાડા વિસ્તારમાં તેના નિવાસસ્થાને ૨૬.૭.૧૯૯૨ના રોજ ગોળી મારીને ખૂન કરવામાં આવ્યું હતું અને તે સંબંધમાં ગુનો નં. ૫૮૯/૯૩ હેઠળ ભારતીય દંડ સંહિતાની કલમ ૩૦૨ મુજબ ગુનો દાખલ કરવામાં આવ્યો હતો. મૃતક શૈલેશ હળદણકરએ તેને ઓળખી બતાવ્યો હતો તેવી શંકા વ્યક્ત કરવામાં આવી હતી. વધુમાં એવો પણ આક્ષેપ છે કે ઉક્ત શૈલેશ હળદણકર અરુણ ગવળીની ટોળકીનો માણસ હતો, જે દાઉદ ઇબ્રાહિમનો કટ્ટર પ્રતિસ્પર્ધી હતો. ૩૦.૮.૧૯૯૨ અને ૩૧.૮.૧૯૯૨ની મધ્યરાત્રિએ શૈલેશ હળદણકર, બિપિન શેરી, રાજુ બટાટા અને સંતોષ પાટીલએ કુંભારવાડા વિસ્તારમાં મસુખ રાવત નામના એક વ્યક્તિ પર ગોળીબાર કર્યો હતો અને તેથી તેમની સામે ભારતીય દંડ સંહિતાની કલમ ૩૦૭ હેઠળ ગુનો નં. ૪૬૦/૯૨ મુજબ ગુનો દાખલ કરવામાં આવ્યો હતો અને તે મુજબ શૈલેશ હળદણકર, બિપિન શેરી અને રાજુ બટાટા તે ગુનામાં વોન્ટેડ આરોપીઓ હતા. ૨.૯.૧૯૯૨ના રોજ સવારે અંદાજે ૮.૦૦ વાગ્યે શૈલેશ હળદણકર, બિપિન શેરી અને તેમનો સાથી રાજુ બટાટા (હાલ મૃતક) કુંભારવાડા વિસ્તારમાં કોઈક

વ્યક્તિની નજરે ચઢ્યા હતા અને પોલીસને જાણ કરવામાં આવી હતી. માહિતી મળતાં પોલીસ દળે તેમનો પીછો કર્યો અને પોલીસ દળને જોતા તેમણે તલવાર અને ચોપર જેવા હથિયારો લહેરાવી પોલીસને ડરાવી ભગાડવાનો પ્રયાસ કર્યો. જેમ તેમ કરીને પોલીસે શૈલેશ હળદણકર અને બિપિન શેરીને કાબૂમાં લેવામાં સફળતા મેળવી. ત્રીજો વ્યક્તિ રાજુ બટાટા આ ગડબડગાંઠમાં ભાગી છૂટવામાં સફળ રહ્યો. તે જ સમયે, ત્યાં ભેગા થયેલા અનેક લોકોએ હોબાળો જોઈ શૈલેશ હળદણકર અને બિપિન શેરી સાથે હાથાપાઈ કરી. પોલીસે સફળતાપૂર્વક જનસમૂહના સભ્યોને શાંતિ જાળવવા પ્રેર્યા અને ત્યારબાદ શૈલેશ હળદણકર અને બિપિન શેરીને તેમને થયેલી ઈજાઓની સારવાર માટે જે.જે. હોસ્પિટલમાં ખસેડવામાં આવ્યા. તેમને જે.જે. હોસ્પિટલમાં સ્થાનાંતરિત કરીને ત્રીજા માળે આવેલા વોર્ડ નં. ૧૮ માં રાખવામાં આવ્યા. કેદીઓ ભાગી ન જાય તે માટે એક હેડ કોન્સ્ટેબલ અને બે કોન્સ્ટેબલનો સમાવેશ કરતી સુરક્ષા ટુકડી ફરજ પર મુકવામાં આવી હતી.

ફરિયાદ પક્ષનું વર્ણન એવું છે કે ૧૨.૮.૧૯૯૨ના રોજ લગભગ રાત્રે ૨.૦૦ વાગ્યે ફરિયાદપક્ષના સાહેદ-૪૨ પી.એસ.આઈ. ઠાકુર જે.જે. હોસ્પિટલ ખાતે ગાર્ડ ફરજની તપાસ માટે ગયા હતા. બિપિન શેરીના ગાર્ડની તપાસ કર્યા બાદ, તેઓ કેદી શૈલેશ હાલદણકરના ગાર્ડની તપાસ કરવા વોર્ડ નં. ૧૮માં ગયા. ઉક્ત વોર્ડમાં શૈલેશ હાલદણકર અને અન્ય દર્દી (ફરિયાદપક્ષના સાહેદ-૧૦) સિદ્ધિક અહમદ અમીન ખાટલાઓ પર સૂતા હતા. પોલીસ કોન્સ્ટેબલ નગારે (ફરિયાદપક્ષના

સાહેદ-૯) ખાટલાઓ વચ્ચેના સ્ટૂલ પર બેઠા હતા. હેડ કોન્સ્ટેબલ જાવસેન અને પી.સી. ભાનાવત તે જ ખાટલા પર બેઠા હતા જેના પર શૈલેશ હાલદણકર સુતેલા હતા. શૈલેશ હાલદણકરને હાથકડી પહેરાવવામાં આવી હતી. પી.એસ.આઈ. ઠાકુર કેબિનની અંદર ગયા અને ઉક્ત ખાટલા પર બેઠા.

એવો આક્ષેપ છે કે ફરાર આરોપી નઝીર જરીવાલાના ઓરડામાંથી તમામ આરોપીઓ બે ફિયાટ કારમાં આવ્યા હતા. આરોપી નં. ૮ અહમદ મન્સૂરી અને મૃતક સુનીલ સાવંત સ્કૂટર પર આગળ ગયા હતા. તેમની પાછળ કારો આવી હતી. આગળ નીલી કાર હતી અને તેમાં આરોપી નં. ૬ સુભાષસિંહ તથા અન્ય હતા. બીજી કારમાં બાકીના આરોપીઓ હતા. બન્ને કાર જે.જે. હોસ્પિટલના પશ્ચિમ બાજુના ગેટ મારફતે અંદર પ્રવેશી હતી. કેટલાક આરોપીઓએ સીડીઓ પાસે પોતાની સ્થિતિ લીધી અને આરોપી નં. ૬ તથા અન્ય ઉપર માળે ગયા. એવો આક્ષેપ છે કે આરોપી નં. ૬ એ ફરાર આરોપી રવિ સોર્ટેનો કોલર પકડીને દેખાવ કર્યો અને "સાલે તુમ્હારે બાકી સાથી દિખાઓ" એવા શબ્દો ઉચ્ચારીને જાણે કે તેણે ગુનેગારને પકડનાર પોલીસકર્મી હોય એવો ઢોંગ કર્યો. મુખ્ય ઇમારતમાં ભોયતળિયે લિફ્ટની સામે સીડીઓ પાસે ફરજ પર ઉભેલા પ્રહરી ફરિયાદપક્ષના સાહેદ-૫૪ શંકર રામચંદ્ર જાધવે આરોપીઓના હાથમાં હથિયારો જોઈને સંદેહ કર્યો કે કદાચ તેઓ પોલીસકર્મીઓ હોઈ શકે. પરંતુ જ્યારે તેણે આગળ જઈ પૂછપરછ કરવાનો પ્રયત્ન કર્યો, ત્યારે એ-૧૦ ખાડેએ તેને પકડી લીધો અને તેને

હલનચલન ન કરવાની ધમકી આપી, અને એ જ સમયે આરોપી નં. ૯ બચ્ચીસિંહે રિવોલ્વરના બટથી તેના ચહેરા પર પ્રહાર કર્યો. જણાવાયું છે કે ફરિયાદપક્ષના સાહેદ-૫૪ શંકર જાધવ અર્ધબેભાન અવસ્થામાં નીચે પડી ગયો અને પછી તેને કેઝ્યુઅલ્ટી વોર્ડમાં લઈ જવામાં આવ્યો ત્યારે તેને ફરી ભાન આવ્યું.

ફરિયાદપક્ષના સાહેદ-૬ પોલીસ કોન્સ્ટેબલ અનંત મોરે, જે ઠાણે પોલીસ હેડ ક્વાર્ટર સાથે સંકળાયેલા નિઃશસ્ત્ર કોન્સ્ટેબલ હતા, તેઓ ૧૨.૯.૧૯૯૨ના રોજ જે.જે. હોસ્પિટલના વોર્ડ નં. ૧૮માં પહેરા ફરજ પર હતા, કારણ કે કલ્યાણ જેલમાં રહેલો એક આરોપી સારવાર માટે તે વોર્ડમાં દાખલ કરાયો હતો. તેમની ફરજનો સમય સવારે ૩.૦૦ વાગ્યાથી સવારે ૬.૦૦ વાગ્યા સુધીનો હતો. સવારે અંદાજે ૩.૪૦ વાગ્યે તેમણે ત્રણ વ્યક્તિઓને યોગ્ય રીતે શસ્ત્રસજ્જ હાલતમાં તે વોર્ડમાં પ્રવેશ કરતાં જોયા. તેમાંના બે પાસે એ.કે.-૪૭ રાઈફલો હતી. તેઓ દોડી વોર્ડની દક્ષિણ બાજુની દિવાલ પાસે ગયા. તે દિવાલમાં એક દરવાજો હતો અને ગોળીબાર એ જ દરવાજા તરફ થઈ રહ્યો હતો અને તેથી તેઓ પ્રત્યુત્તરરૂપે પોતાના શસ્ત્રમાંથી ગોળીબાર કરી શક્યા નહોતા. જે કેદી પર તેઓ પહેરો આપી રહ્યા હતા તે ખાટલા નીચે આશ્રય લઈ ગયો હતો. તેઓ ડાબી બાજુના રૂમમાં ગયા, જ્યાં બીજો એક કેદી દાખલ હતો અને જેના પર મુંબઈથી આવેલ એક રક્ષક પહેરો આપી રહ્યો હતો, અને તેમણે જોયું કે તે રૂમમાં આરોપી તથા બે પોલીસકર્મીઓ લોહીના તળાવમાં જમીન પર પડેલા હતા. તેમનું નિવેદન બાયકુલા પોલીસ સ્ટેશનના સ્ટાફે

નોંધ્યું હતું. એમ પણ જણાવાયું છે કે સ્ટાફ નર્સ સુશ્રી ચંદ્રકલા વિઠલ વિંદે વોર્ડ નં. ૧૮માં ફરજ પર હતા. આરોપીઓ તે વોર્ડમાં દાખલ થયા બાદ અચાનક ફરિયાદપક્ષના સાહેદ-૪૨ પી.એસ.આઈ. ઠાકુરે “હેન્ડ્સ અપ, હલશો નહીં, નહીં તો મારી નાખીશું” એવા શબ્દો સાંભળ્યા. તે સમયે ફરિયાદપક્ષના સાહેદ-૯ પી.સી. નાગરે દરવાજો બંધ કરવાનો પ્રયાસ કર્યો, પરંતુ તે સંપૂર્ણપણે બંધ થયો નહોતો. આગળ, પી.એસ.આઈ. ઠાકુરે બંધ કરવાનો પ્રયાસ કરાવેલા તે દરવાજા પર ચાર રાઉન્ડ ફાયર થયાનું સાંભળ્યું અને જોયું કે દરવાજાની બહાર અંદાજે ૧-૧/૨ અથવા ૨ ફૂટના અંતરે એક વ્યક્તિ ઊભી હતી. જણાવાયું છે કે પી.એસ.આઈ. ઠાકુરે રિવોલ્વરમાંથી ગોળીબાર કર્યો અને એ.કે.-૪૭ જેવા શસ્ત્રવાળી એક વ્યક્તિને પણ જોઈ. તેઓ કેબિનની દક્ષિણ બાજુથી બહાર ગયા. તે સમયે મૃતક શૈલેષ “મને છોડો, તેઓ મને મારવા આવ્યા છે” એવું કહી રહ્યો હતો. ફરિયાદપક્ષના સાહેદ-૯ પી.સી. નાગરે અને અન્ય કોન્સ્ટેબલો ચેતન થઈ ગયા. પી.એસ.આઈ. ઠાકુર કેબિનના દક્ષિણ દરવાજેથી બહાર ગયા અને વોર્ડ નં. ૧૮ના મુખ્ય વોર્ડને પૂર્વ ગેલેરી સાથે જોડતા બીજા દરવાજા તરફ દોડી ગયા. ત્યારે તેમણે જોયું કે પશ્ચિમ દરવાજાની બહાર ઊભેલી વ્યક્તિ એ જ સ્થિતિમાં હતી અને તે વ્યક્તિથી અંદાજે ૭/૮ ફૂટ પાછળ એક અથવા બે વ્યક્તિઓ હતી. તેમણે વોર્ડમાં અન્ય ૩-૪ વ્યક્તિઓને પણ જોયા. તેમણે તે વ્યક્તિની દિશામાં એક ગોળી ફાયર કરી. તેમણે વધુ એક ગોળી ફાયર કરી અને ત્યારબાદ એ જ દરવાજેથી પાછા વેરાંડા તરફ ખસી ગયા. તેઓ દક્ષિણ વેરાંડામાં ખસ્યા અને જ્યારે તેઓ

વેરાંડાથી બાથરૂમ તરફ દોડી રહ્યા હતા, ત્યારે તેમણે કોઈકને “ઉધરસે ભાગા મારો સાલેકો” એવું કહેતાં સાંભળ્યું, તેનો અર્થ “તે માણસ એ તરફથી ભાગી ગયો છે, એ હરામખોરને મારી નાખો” એવો થાય છે. બાથરૂમ તરફ દોડતાં પહેલાં તેમણે વોર્ડનો તે દક્ષિણ દરવાજો બંધ કર્યો હતો અને ઉપરોક્ત ઉચ્ચારણો સંભળાતા જ તેમણે જોયું કે તે દરવાજા પર અનેક ગોળીઓ ફાયર કરવામાં આવી. તેઓ બાથરૂમની અંદર ગયા. ફરિયાદપક્ષના સાહેદ-૯ પી.સી. નાગરે, જે ચેતન થઈ ગયા હતા અને જેમણે હાથમાં રાઈફલ લઈને સ્થાન લીધું હતું, તેમણે અગાઉ વોર્ડની અંદર જોયેલી એ જ વ્યક્તિને કેબિનના દક્ષિણ દરવાજા તરફ આવતાં જોયા, તેથી તેમણે તેની દિશામાં પોતાની રાઈફલમાંથી એક ગોળી ફાયર કરી. તેમનું કહેવું છે કે તેઓ બીજી ગોળી ફાયર કરી શકે તે પહેલાં, તે વ્યક્તિએ ફાયર કરેલી ગોળી તેમની જમણી જાંઘમાં વાગી. તેથી તેઓ થોડા પાછળ ખસ્યા અને ખાટલાની બાજુમાં પડી ગયા. ત્યારબાદ તે વ્યક્તિ રૂમની અંદર પ્રવેશી અને શૈલેષ હાલડંકર તરફ અંધાધૂંધ ગોળીબાર કર્યો. એચ.સી. જવસેન અને પી.સી. ભાનાવર પણ તે ગોળીઓથી ઘાયલ થયા. તે સમયે તેમણે વોર્ડમાં હોબાળો સાંભળ્યો. જાંઘમાં લાગેલી ઈજાને કારણે તેમને ચક્કર આવવા લાગ્યાં. ફરિયાદપક્ષના સાહેદ-૯ પી.સી. નાગરે વોર્ડમાં તેમના દ્વારા જોવામાં આવેલી, “હેન્ડ્સ-અપ, હિલો મત નહીં તો માર ડાલેંગે” એવા શબ્દો બોલનાર અને કેબિનમાં દાખલ થઈ શૈલેષ હાલડંકર, એચ.સી. જવસેન અને પી.સી. ભાનાવત પર ગોળીબાર કરનાર વ્યક્તિ તરીકે આરોપી નં. ૬ સુભાષસિંહ ઠાકુરની ઓળખ કરી છે. ફરિયાદ પક્ષના સાક્ષીઓએ

જણાવેલા અન્ય તથ્યો પ્રાસંગિક નથી અને તેથી તેમનું વર્ણન કરવામાં આવતું નથી. તપાસ પૂર્ણ થયા બાદ આરોપીઓ સામે વિવિધ ગુનાઓ માટે કાર્યવાહી ચલાવવામાં આવી અને ઉપર જણાવ્યા મુજબ તેમને દોષિત ઠેરવવામાં આવ્યા.

સંબંધિત પુરાવાનો ભાગ :-

કથિત ઘટના સાબિત કરવા માટે ફરિયાદ પક્ષે કબૂલાતના નિવેદનો, ઈજાગ્રસ્ત સાક્ષીઓના પુરાવા અને અન્ય પુષ્ટિકારક પુરાવા પર આધાર રાખ્યો છે. અમે પ્રથમ એ-૨, એ-૬ અને એ-૭ના કબૂલાતના નિવેદનોના સંબંધિત ભાગનો ઉલ્લેખ કરીશું અને ત્યારબાદ આરોપીઓને ગુનાહિત કૃત્ય સાથે સાંકળી બતાવવા માટે ફરિયાદ પક્ષે રજૂ કરેલા અન્ય પુરાવાનો ઉલ્લેખ કરીશું.

એ-૨ નું કબૂલાતી નિવેદન :-

સુર્યરાવ (એ-૨) એ ખુલાસો કર્યો છે કે એ-૭ શમકિશોર તેને વર્ષ ૧૯૮૮થી ઓળખીતો હતો અને ઘાટકોપર ખાતે એલ.બી.એસ. રોડ પર આવેલી શાંતિ નિકેતન સોસાયટીમાં તેના નિવાસસ્થાને વારંવાર આવતો હતો. તેણે પોતાની મોટર કાર નં. એમ.પી.-૦૯-ડી-૦૯૬૩૪ એ-૭ મારફતે એક સંજય શેઠ્ઠીને વેચી હતી, તા. ૭.૦૭.૧૯૯૨ના રોજ. વધુમાં એવો ખુલાસો થયો છે કે પ્રેસિડન્ટના પદ પર તેની પસંદગી તેના રાજકીય પ્રતિસ્પર્ધીઓને ગમી નહોતી અને ઉક્ત પ્રતિસ્પર્ધીઓએ તેની વિરુદ્ધ અવિશ્વાસ પ્રસ્તાવ માટે અભિયાન ઊભું

કરવામાં જરા પણ વિલંબ કર્યો નહોતો. જુલાઈ, ૧૯૯૨ મહિનામાં "નવશક્તિ" મરાઠી દૈનિકમાં સમાચાર પ્રસિદ્ધ થયા હતા કે તેણે શમકિશોર ગરીકાપટ્ટી (એ-૭) ને આર.સી. પાટીલ (ફરિયાદપક્ષના સાહેદ- ૬૧, ઠાણે જિલ્લા કોંગ્રેસ પક્ષના પ્રેસિડન્ટ) ના નિવાસસ્થાને મોકલીને તેની વિરુદ્ધનું અભિયાન બંધ કરવા કહેવું જણાવ્યું હતું અને દાઉદ ઈબ્રાહિમે આર.સી. પાટીલને તેની વિરુદ્ધનું અભિયાન બંધ કરવા કહી ટેલિફોન કર્યો હતો. ત્યારબાદ તેણે આ આક્ષેપોનો ઇનકાર કરતાં એક પ્રેસ-નોંધ જાહેર કરી હતી. તા. ૨.૯.૧૯૯૨ના રોજ એ-૭ ના કહેવા પર એ-૨ પોતાની પત્ની પ્રિતિ અને ફરિયાદપક્ષના સાહેદ- ૩૪ હિંમત રાવળ સાથે શ્રી પાલસુલેની કારમાં, જે ડ્રાઈવર હલીમ (ફરિયાદપક્ષના સાહેદ- ૬૨) ચલાવતો હતો, સીમા હોલીકે રિસોર્ટ ગયો હતો. તેણે પપ્પુ કલાણીને વિનંતી કરી હતી કે આર.સી. પાટીલ (ફરિયાદપક્ષના સાહેદ- ૬૧) ને તેની વિરુદ્ધનું અભિયાન બંધ કરવા કહે. પપ્પુ કલાણીએ તેને પોતાના સંપર્કો દ્વારા જરૂરી કાર્યવાહી કરવાની ખાતરી આપી હતી અને વધુમાં તેને જણાવ્યું હતું કે એ-૭ તેનો વિશ્વાસુ માણસ છે અને તેને મદદ કરવી જોઈએ. બીજા દિવસે તેણે ટેલિફોન પર એ-૭ નો સંપર્ક કરીને પૂછપરછ કરી હતી કે પપ્પુ કલાણી તરફથી તેને કોઈ સંદેશો મળ્યો છે કે નહીં. ત્યારબાદ એ-૭ એ નકારાત્મક ઉત્તર આપ્યો હતો અને તેને જણાવ્યું હતું કે પપ્પુ કલાણી દિલ્લી ગયો હતો કે કેમ તે બાબતે તેને શંકા હતી.

તેણે વધુમાં ખુલાસો કર્યો કે ૧૨.૯.૧૯૯૨ના રોજ સવારે ૬.૩૦ વાગ્યે તેને એ-૭નો ટેલિફોન આવ્યો હતો અને તેણે સવારે ૯.૩૦ વાગ્યા પહેલાં હવાશીતળિત કાર સાથે તેને મળવા કહ્યું હતું. સવારે ૮.૪૫ વાગ્યે ફરીથી એ-૭એ તેને ટેલિફોન કર્યો. ત્યારબાદ, તે પોતાના બોડીગાર્ડ પી.સી. લક્ષ્મણ વિશે (ફરિયાદપક્ષના સાહેદ-૧૨) સાથે, ફરિયાદપક્ષના સાહેદ-૧૭ શ્રીપાદ તાંબે દ્વારા ચલાવવામાં આવતી કોન્ટેસા કાર નં. એમએચ-૦૪-એ-૧૪૪૫માં બોમ્બે જવા નીકળ્યો. જ્યારે તે ઘાટકોપર ખાતે એ-૭ના નિવાસસ્થાને પહોંચ્યો, ત્યારે એ-૭એ તેને જણાવ્યું કે વહેલી સવારે અરુણ ગવલીના માણસોએ તેના મિત્ર પર ગોળીબાર કર્યો હતો અને તેને સારવાર માટે હોસ્પિટલમાં લઈ જવાનો છે, તેથી તેના પરિવહનની વ્યવસ્થા તેણે કરવી જોઈએ. એ-૭એ તેને પોતાની સત્તાવાર ગાડીનો ઉપયોગ કરવા કહ્યું કારણ કે તે વધુ સુરક્ષિત રહેશે અને તેણે તે સૂચન સ્વીકાર્યું. ત્યારબાદ, એ-૭એ તેને નાગપાડા સ્થિત સાગર હોટેલે જવા જણાવ્યું, જ્યાં એક વ્યક્તિ તેને મળશે અને તેને ઘાયલ વ્યક્તિ પાસે લઈ જશે અને તે ઘાયલને મળ્યા પછી તેને પોતાની સત્તાવાર કારમાં ગોરેગાંવ લઈ જવો જોઈએ. એ-૭એ તેને એ પણ જણાવ્યું કે જુહુની એક હોટેલમાં તેણે સ્યુટ બુક કરાવ્યું છે, જ્યાં તે આરામ કરી શકશે. ત્યાર પછી કાર સાગર હોટેલ સુધી લઈ જવામાં આવી અને ત્યાંથી એક યુવાન મુસ્લિમ છોકરાની મદદથી તેને બોમ્બે સેન્ટ્રલ વિસ્તારમાં એક ચાલની સામે લાવવામાં આવી. તે છોકરો તેને ઈમારત સુધી લઈ ગયો, જ્યાં તેણે પેટની આસપાસ પટ્ટી બાંધેલી, પ'ક" ઊંચાઈ ધરાવતો, પાતળી કાયા

ધરાવતો અને ફિક્કા વર્ણનો એક વ્યક્તિ જોયો. ત્યાં તેને બીજા એક વ્યક્તિ મળ્યા, જેમણે પોતાનું નામ ડૉ. બંસલ હોવાનું જણાવ્યું. સુભાષસિંહ ઠાકુર (એ-૬) પણ ત્યાં હાજર હતો. તે એ-૬ને ઓળખતો હતો, કારણ કે તે અગાઉ એ-૭ના કહેવા પરથી કલ્યાણ મુરબાડ રોડ પર વરાપ ગામે આવેલ પપ્પુ કલાણીની માલિકીની સીમા હોલિડે રિસોર્ટ ખાતે તેને બે વખત મળ્યો હતો. ત્યારબાદ તેણે ડૉ. બંસલ પાસેથી દર્દીની હાલત વિશે પૂછપરછ કરી. ધાયલને ડૉ. બંસલએ અન્ય બે વ્યક્તિઓની મદદથી કોન્ટેસા કારમાં લાવવામાં આવ્યો. ડૉ. બંસલ તેમજ ધાયલ તેની સાથે કારમાં બેઠા અને પછી કાર જુદું સ્થિત હોટેલ સેન્ટોર તરફ લઈ જવામાં આવી. ત્યાં હોટેલ સેન્ટોર ખાતે તેમને લેવા માટે કોઈ હાજર ન હોવાથી, કારને ત્યાંથી જુદું સ્થિત હોટેલ હોલિડે ઇન લઈ જવામાં આવી. તે પોતાના બોડીગાર્ડ પી.સી. વિશે (ફરિયાદપક્ષના સાહેદ-૧૨) સાથે કારમાંથી ઊતર્યો અને ચાલક તાંબે (ફરિયાદપક્ષના સાહેદ-૧૭)ને ડૉ. બંસલના નિર્દેશ મુજબ ધાયલને હોસ્પિટલમાં લઈ જવા કહ્યું. ત્યાં હોટેલ હોલિડે ઇનમાં વિજય નામનો એક વ્યક્તિ તેને મળ્યો અને તેણે જણાવ્યું કે તેને એ-૭એ મોકલ્યો છે. તેણે તેને અને પોલીસ કોન્ટેબલ ફરિયાદપક્ષના સાહેદ-૧૨ વિશેને સ્યુટ નં. ૩૧૫ સુધી લઈ ગયો. ત્યારબાદ વિજયએ ટેલિફોન કર્યો અને તે ઓરડો છોડી ગયો. થોડા સમય પછી એ-૭એ તેને ટેલિફોન કરીને વિનંતી કરી કે તે ફરી બોમ્બે સેન્ટ્રલ જાય, જ્યાં તે અગાઉ ગયો હતો. લગભગ બપોરે ૧.૦૦ વાગ્યે ચાલક તાંબે હોસ્પિટલથી પાછો ફર્યો ત્યારે તેણે તેને પૂછ્યું કે શું તેણે ડૉ. બંસલ અને ધાયલને ઉતારી દીધા હતા,

ત્યારે તેણે જણાવ્યું કે તેણે તેમને ગોરેગાંવે ઉતાર્યા હતા. ત્યારબાદ તે અને ફરિયાદપક્ષના સાહેદ-૧૨ પી.સી. વિશે કારમાં બેઠા અને તેના કહેવા પરથી ચાલક તાંબેએ કારને હોટેલ સાગર તરફ દોરી, જ્યાં અગાઉની મુલાકાત વખતે તેને સ્થળ સુધી લઈ જવામાં મદદ કરનાર એ જ મુસ્લિમ યુવાન છોકરો તેમની રાહ જોતો હતો. એ-૬ નીચે આવ્યો અને તેની બાજુમાં બેસ્યો અને ત્યારબાદ ચાલકને જે.જે. હોસ્પિટલની સામે આવેલ પેટ્રોલ પંપ તરફ આગળ વધવા કહ્યું. એ-૬એ ચાલકને ત્યાં કાર રોકવા જણાવ્યું અને કહ્યું કે "સાવત્યા" આવી રહ્યો છે. થોડા મિનિટો પછી "સાવત્યા" ત્યાં આવ્યો અને પછી એ-૬એ તેને પૂછ્યું કે તે ક્યાં જઈ રહ્યો છે અને તેણે જણાવ્યું કે તે હોટેલ હોલિડે ઇન તરફ જઈ રહ્યો છે. જ્યારે કાર લગભગ બપોરે ૨.૩૦ વાગ્યે સાંતાક્રુઝ વિસ્તારમાં લિડો સિનેમા નજીક પહોંચી, ત્યારે એ-૬એ ચાલકને પેટ્રોલ પંપની સામે કાર રોકવા કહ્યું અને પછી એ-૬ તથા સુનીલ સાવંત કારમાંથી ઊતરીને ચાલતા ચાલતા ત્યાંથી નીકળી ગયા. જ્યારે તેઓ કારમાં મુસાફરી કરી રહ્યા હતા, ત્યારે એ-૬એ એરબેગની ઝિપ ખોલીને તેને એક સ્ટેનગન અને ચાર રિપોલ્વર બતાવ્યા. ત્યારબાદ તેઓ હોટેલ હોલિડે ઇન ગયા અને તેણે સ્વાગત કક્ષાના કર્મચારી પાસેથી ઓરડો નં. ૩૧૫ની ચાવીઓ મેળવી. તે વધુમાં કહે છે કે સ્વાગત કક્ષાના કાઉન્ટર પાસે તેણે કોઈને જે.જે. હોસ્પિટલમાં થયેલી ગોળીબારની ઘટનાની વાત કરતાં સાંભળ્યું અને તેને સમજાયું કે તેણે દાઉદ ઇબ્રાહિમના ગેંગસ્ટરોને ભાગી જવામાં મદદ કરી હતી. તે ગભરાઈ ગયો અને સાંજે ૬.૦૦ વાગ્યે ભિવંડી પરત ફર્યો. ૧૩.૯.૧૯૯૨ના રોજ સવારે

૧૦.૦૦ વાગ્યે તેને એ-૭નો ટેલિફોન આવ્યો અને ત્યારબાદ તેણે તેની પાસે ફરિયાદ કરી કે તેને નિર્થક મુશ્કેલીમાં મૂકવામાં આવ્યો હતો, પરંતુ એ-૭ ગુસ્સે થઈ ગયો અને તેને ધમકી આપી તથા આ મુદ્દે ચૂપ રહેવા અને તેને ભૂલી જવા કહ્યું.

વધુમાં જણાવવામાં આવ્યું છે કે તા. ૧૩.૯.૧૯૯૨ ના રોજ એ-૭ ના કહેવાથી તે સીમા હોલીડે રિસોર્ટ ખાતે પપ્પુ કલાણી અને એ-૭ ને મળ્યો હતો અને ત્યારબાદ પપ્પુ કલાણીએ તેને કહ્યું હતું કે, ઈજાગ્રસ્ત વ્યક્તિઓ તથા અન્ય લોકોને તેની સત્તાવાર કારમાં હટાવવાની બાબત અંગે તે કોઈને કંઈ કહેશે નહીં, નહીં તો તે તેને તથા તેના પરિવારને સમાપ્ત કરી નાખશે. તા. ૧૪.૯.૧૯૯૨ ના રોજ સવારે આશરે ૯.૦૦ વાગ્યે, જ્યારે તે પોતાના નિવાસસ્થાનેથી નીકળવાનો હતો, ત્યારે બાબા ગેબ્રિયલ અને એક અજાણ્યો વ્યક્તિ તેને મળ્યા અને તેને જાણ કરી કે એ-૭ એ તેને તેની સત્તાવાર કાર સાથે પોતાના નિવાસસ્થાને આવવા કહ્યું છે. તે સમયે એ-૭ એ પણ તેને ટેલિફોન કરીને ધમકીભર્યા સ્વરે કાર લાવવા જણાવ્યું, નહીં તો તેના પરિવારની કતલ કરી નાખવામાં આવશે. તે ભયભીત થઈ ગયો અને ડ્રાઈવર બદરુદ્દીન ચિમકરને નં. એમએચ-૦૪-એ-૫૩૫૩ ધરાવતી મારુતિ ૧૦૦૦ કાર લાવવા કહ્યું. તેનો અંગરક્ષક પોલીસ કોન્સ્ટેબલ પણ તેની સાથે હતો. ત્યારબાદ એ-૭ એ તેને હિંમત રાવળને લાવવા કહ્યું, જે એ-૭ ને ઓળખીતો હતો, અને તેને પણ તેના નિવાસસ્થાનેથી લેવામાં આવ્યો. ત્યારબાદ કારને ઘાટકોપર ખાતે એ-૭ ના નિવાસસ્થાને લાવવામાં આવી અને પછી એ-૭

તે કારમાં બેઠો અને કારને વિલે પાર્લે લઈ જવામાં આવી. ભૂતલ પર આવેલ એક ફ્લેટમાં તેને આશરે ૩૦/૩૫ વર્ષનો એક પુરુષ મળ્યો. હિંમત રાવળ કારમાંથી ઉતરી ગયો અને પાછળ રહી ગયો અને ત્યારબાદ તે પુરુષ તે કારમાં બેઠો અને ડ્રાઈવરને પાલી હિલ તરફ જવા કહ્યું. ત્યાં પહોંચતા વિજય, જે અગાઉ હોટેલ હોલીડે ઇન ખાતે તેમને મળ્યો હતો, ત્યાં આવ્યો. તે સફેદ રંગની મારુતિ કારમાં ૨/૩ વ્યક્તિઓ સાથે ત્યાં આવ્યો હતો. તેઓ પોતાની સૂટકેસો સાથે લાવ્યા હતા. બપોરે આશરે ૨.૦૦ વાગ્યે એ-૭ ના કહેવાથી ડ્રાઈવર બદરુદ્દીન ચિમકરે કારને સાંતાક્રુઝ તરફ હંકાર્યો અને જ્યારે કાર એક વિસ્તારમાં, સંભાવિત રીતે સાંતાક્રુઝ વિસ્તારના દૌલતનગર ખાતે પહોંચી, ત્યારે એ-૭ એ તેને કાર ઊભી રાખવા કહ્યું અને તે એક બહુમાળી ઇમારતમાં ગયો. ત્યાં તેણે એ-૬ ને વધુ એક વ્યક્તિ સાથે જોયો. એ-૬ કારમાં બેઠો અને એ-૭ એ મનોર તરફ આગળ વધવા કહ્યું. સાંજે આશરે ૪.૩૦ વાગ્યે, એ-૭ ના કહેવા મુજબ, તેઓ વેસ્ટર્ન એક્સપ્રેસ હાઇવે પર સાગર પેટ્રોલ પંપ પાસે ઊભા રહ્યા. તે દરમિયાન, વાદળી રંગની બે મારુતિ કારો ત્યાં આવી પહોંચી. એમમાંથી નં. એમપી-૦૯-ડી-૯૬૩૪ ધરાવતી એક કાર તેણે ઓળખી અને તેણે સતીશ રાવ, સુશ્રી મીના રાવ તથા તેનો મિત્ર હિંમત રાવળ કારમાંથી ઉતરતાં જોયા. તેણે અન્ય કારમાંથી પણ ૫ થી ૬ વ્યક્તિઓ ઉતરતાં નિહાળ્યા. તેણે એ-૭ ને એક તરફ લઈ જઈ તેને વિનંતી કરી કે તેને મુક્ત કરે, કારણ કે તે તેમની સાથે આગળ જવા ઇચ્છતો ન હતો. એ-૭ એ તેને આ શરતે મુક્ત કરવા સંમતિ આપી કે તે ભિવંડી-નિઝામપુરા મ્યુનિસિપલ કાઉન્સિલની નં.

એમએચ-૦૪-એ-૫૩૫૩ ધરાવતી મારુતિ ૧૦૦૦ કાર ફરજ પરના પોલીસકર્મી સાથે તેને આપશે. તેણે તે કાર પોલીસકર્મી વિના આવવા સંમતિ આપી. એ-૭ સંમત થયો અને તેમની પરત માટે નં. એમપી-૦૯-ડી-૯૬૪૩ ધરાવતી મારુતિ કાર પણ તેને આપી. તે, તેનો અંગરક્ષક અને હિંમત રાવળ તે કારમાં બેઠા અને ભિવંડી પરત આવ્યા. શ્રી અને શ્રીમતી રાવ, એ-૬ સુભાષસિંહ અને અન્ય લોકો મારુતિ ૧૦૦૦ મોટર કાર તથા બીજા વાહનમાં આગળ ગયા. તે જ દિવસે સાંજે ૭.૩૦ વાગ્યે તે ભિવંડી પરત આવ્યો અને નં. એમપી-૦૯-ડી-૯૬૩૪ ધરાવતી મોટર કાર હિંમત રાવળના નિવાસસ્થાને મૂકી. ત્યારબાદ તેણે પોતાના મિત્ર મોહન આમરેની બીજી કાર લીધી અને આગરીપાડા નેતા રાજરામ સાલવીને મળવા કળવા ગયો. તેણે ઠાણે જિલ્લા શિવસેના પ્રમુખ શ્રી આનંદ દીધેને પણ મળ્યો.

૧૫.૯.૧૯૯૨ના રોજ અંદાજે ૧.૩૦ કલાકે, તેણે પાયસ હાઈ સ્કૂલની નજીક મારુતિ કાર નં. એમએચ-૦૪-એ-૫૩૫૩ જોઈ હતી. તેણે તેને અટકાવી હતી અને તેમાં શ્રી સતીશ રાવ તથા તેમની પત્ની શ્રીમતી મીના રાવ, એ-૭ અને ડ્રાઈવર બદરૂદ્દીન ચિમકર સવાર હોવાનું જાણવા મળ્યું હતું. તેણે ડ્રાઈવર બદરૂદ્દીન ચિમકરને બીજા દિવસે સવારે ૯.૦૦ વાગ્યે આવવા કહ્યું હતું. તે જ દિવસે સવારે ૯.૦૦ વાગ્યે એ-૭એ તેને ટેલિફોન કરીને પોલીસમેન સાથે તેની કાર તેના નિવાસસ્થાને મોકલવા કહ્યું હતું, પરંતુ તેણે તેની વિનંતી માનવાનો ઇનકાર કર્યો હતો.

૧૬.૯.૧૯૯૨ના રોજ સવારે ૯.૦૦ વાગ્યે, એ-૭ એ તેને ટેલિફોન કરીને જાણ કરી હતી કે તેણે તેની મદદ વિના કામ પૂર્ણ કરી દીધું છે (કદાચ સંદર્ભ પોલીસકર્મી સાથેની કાર ઉપલબ્ધ ન કરવાના મુદ્દે હતો). એ-૭ એ ફોન પર અશિષ્ટ રીતે એવું કહ્યું હતું કે તે કંઈપણ કરી શકે છે અને તેને કોઈ રોકી શકતું નથી. તે સમયે, તે ભયભીત થઈ ગયો હતો અને તેણે કોન્ટેસા કાર નં. એમએચ-૦૪-એ-૧૪૪૫ ની લોગબુકમાંથી ૧૨.૯.૧૯૯૨ના રોજ તેની અવરજવર અંગેની નોંધોને લગતા બે પાનાં ફાડી નાખ્યાં હતાં. ત્યારબાદ, તેની સૂચના મુજબ ડ્રાઈવર તાંબે (ફરિયાદપક્ષના સાહેદ--૧૭) એ લોગબુક ફરીથી લખી હતી. ઉક્ત બે પાનાં તેણે પોતાના નિવાસસ્થાને રાખ્યાં હતાં અને ૧૬.૧૦.૧૯૯૨ના રોજ પોલીસ દ્વારા તેની બતાવટ પરથી તે જપ્ત કરવામાં આવ્યાં હતાં.

તે વધુમાં કહે છે કે ૧૯.૯.૧૯૯૨ના રોજ જ્યારે તેને ખબર પડી કે મુંબઈ પોલીસ ભિવંડી આવી હતી અને નં. એમએચ-૦૪-એ-૧૪૪૫ ધરાવતી મોટરકાર તથા તેના ડ્રાઈવર અંગે પૂછપરછ કરી રહી હતી, ત્યારે તે ગભરાઈ ગયો અને તેણે ટેલિફોન પર એ-૭નો સંપર્ક કરી તેને તે મુજબ જાણ કરી. એ-૭એ તેને સલાહ આપી કે ડ્રાઈવર તાંબેને ૩/૪ દિવસ માટે બોમ્બેની બહાર મોકલી દે અને આ દરમિયાન તે પપ્પુ કલાણીના સ્ત્રોતો મારફતે બાબત શમી જાય તે માટે પ્રયત્ન કરશે. તેણે તેને પોતાના સ્ત્રોતો મારફતે પણ બાબત શમી જાય તે માટે પ્રયત્નો

કરવા સલાહ આપી. તે બાદ, તેણે ડ્રાઇવર તાંબેને રૂપિયા ૧૦૦૦.૦૦ની રકમ આપી અને તેને પોતાના ભાણેજ બિમ્સન સાથે પોતાની ખાનગી સફેદ રંગની એમ્બેસેડર કાર નં. એમએએસ-૩૦૦માં ઘાટકોપર ખાતે એ-૭ પાસે મોકલ્યો. તેણે શ્રીમતી તાંબે (ફરિયાદપક્ષના સાહેદ-૧૭ તાંબેની પત્ની) ને પણ બોલાવી અને તેને ઘરગથ્થુ ખર્ચ માટે રૂપિયા ૫૦૦.૦૦ની રકમ આપી તથા તેને જણાવ્યું કે તેનો પતિ ભિવંડીની બહાર ગયો છે અને ૩-૪ દિવસ પછી પરત આવશે. અંતે, તેને ૨૧.૮.૧૯૯૨ના રોજ ધરપકડ કરવામાં આવી.

એ-૬ નું કબૂલાતનામું :-

એ-૬ સુભાષસિંહ ઠાકુરને દિલ્હી પોલીસે જુલાઈ, ૧૯૯૩ના છેલ્લાં અઠવાડિયામાં ધરપકડ કરી હતી અને તેનું નિવેદન ૬.૧૧.૧૯૯૩ના રોજ નોંધવામાં આવ્યું હતું. તેના કબૂલાતી નિવેદનમાં તેણે પોતાની અસામાજિક પ્રવૃત્તિઓનો ઇતિહાસ વિગતવાર વર્ણવ્યો છે. અમારા હેતુસર, જે.જે. હોસ્પિટલ ખાતે થયેલી ગોળીબારની ઘટનાના સંબંધિત ભાગનો ઉલ્લેખ કરવો આવશ્યક છે. તેણે જણાવ્યું હતું કે તેણે અરુણ ગાવળીના ગેંગના સભ્ય પોલ પેટ્રિક ‘ન્યૂમેન’ની હત્યા કરી હતી. આ હત્યા પછી તે નેપાળના કાઠમંડુ ખાતે સુનીલ સાવંત સાથે રહેવા લાગ્યો હતો. તે સમયગાળા દરમિયાન તે વારંવાર દિલ્હી, ગોંડા અને બોમ્બે આવતો-જતો હતો. જ્યારે તે કાઠમંડુમાં હતો ત્યારે છોટા રાજન ગેંગના સભ્યોએ કિમ બહાદુર થાપા નામના એક કોર્પોરેટરની, જે તેનો માર્ગદર્શક હતો, હત્યા કરી

હતી. કિમ બહાદુર થાપાની હત્યાનો બદલો લેવા માટે તેણે પોતાના સહયોગી બૃજેશસિંહ (ફરાર આરોપી) તથા અન્ય લોકોની મદદથી છોટા રાજન ગેંગના સંજય રગ્ગડ, દિવાકર ચુરી અને અમર જુકર નામના એક વ્યક્તિની હત્યા કરી હતી. તેના કહેવા મુજબ, અગાઉના હત્યાના કેસોમાં સંડોવણી પછી તે બૃજેશસિંહ નામના એક વ્યક્તિ સાથે દિલ્હીમાં રહેતો હતો. મૃત્યુ પામેલ સુનીલ સાવંતે તેને સૂચવ્યું હતું કે ઘણા દિવસોથી તેમણે કોઈ ‘ગેમ’માં ભાગ લીધો નથી અને તેઓએ બોમ્બે જવું જોઈએ. ત્યારબાદ તેઓ બોમ્બે આવ્યા અને જુહુ ખાતે લીડો સિનેમા નજીક ક્વીન્સ વ્યૂ એપાર્ટમેન્ટમાં આવેલી મૃત્યુ પામેલ મનીષ ગંગારામ લાલાની માલિકીની ફ્લેટમાં રહેવા લાગ્યા. ૧૧.૯.૧૯૯૨ના રોજ સુનીલે તેને જાણ કરી કે જે.જે. હોસ્પિટલમાં દાઉદ ઇબ્રાહિમના ભાઈ-સાળાની હત્યા કરનાર વ્યક્તિ દાખલ છે અને તેની હત્યા કરવી જરૂરી છે. સુનીલ ટેલિફોન દ્વારા દાઉદ ઇબ્રાહિમનો સંપર્ક કરીને તેની પાસેથી સૂચનાઓ લેતો હતો. તેના કહેવા મુજબ, સુનીલે તેને જાણ કરી હતી કે બધી ગોઠવણી થઈ ગઈ છે અને જ્યારે તેઓ હોસ્પિટલ પહોંચશે ત્યારે એ.કે.-૪૭ રાઈફલના બળ પર પોલીસકર્મીઓને હાથ ઊંચા કરવા કહેવાના અને ત્યારબાદ તેમની રાઈફલમાંથી ગોળીઓ કાઢી લેવાની, પછી વોર્ડમાં જઈને હત્યારાઓને ખતમ કરીને પરત ફરવાનું. આશરે રાત્રિના ૧.૦૦ અથવા ૧.૩૦ વાગ્યે સુનીલે બૃજેશસિંહને નાજિરના કેટલાક માણસો સાથે જે.જે. હોસ્પિટલમાં જઈ પરિસ્થિતિ જાણી આવવા કહ્યું. એક કલાક પછી તેને જાણ કરવામાં આવી કે એક પોલીસ કોન્સ્ટેબલ ફરજ પર હતો અને કામ પાર પાડવું સહેલું રહેશે.

૧૨.૯.૧૯૯૨ના રોજ વહેલી સવારે આશરે ૩.૩૦ વાગ્યે તે અન્ય લોકો સાથે જે.જે. હોસ્પિટલ ગયો. તેની પાસે મેગેઝીન સાથે ૯ એમએમ પિસ્તોલ હતી. અન્ય લોકો પાસે પણ ભરેલી પિસ્તોલ અથવા રિવોલ્વર હતી. પ્રધાન અને બૃજેશ પાસે વધારાની મેગેઝીન સાથે એ.કે.-૪૭ રાઇફલો પણ હતી. તેઓ બે ફિયાટ કારમાં ગયા હતા. જ્યારે તેઓ દરવાજા પાસે પ્રવેશ્યા ત્યારે તેમણે જોયું કે એક ચોકીદાર સીડીઓ પાસે ઉભો હતો. નાજિર અને તેના માણસે રવિ સોર્ટેએનો કોલર પકડી લીધો જેથી એવું દેખાડો થાય કે જાણે પોલીસકર્મી કોઈ આરોપીને લઈ જઈ રહ્યો હોય. તેમને જોઈને પહેરા ફરજ પર રહેલા પોલીસકર્મીએ વોર્ડમાં પ્રવેશ માટેનો દરવાજો બંધ કરી દીધો. ત્યારબાદ બૃજેશસિંહે દરવાજો ખખડાવ્યો, પરંતુ કોઈએ ખોલ્યો નહીં. તે સમયે તેને લાગ્યું કે કોઈ ગોઠવણી નથી અને તેથી તેણે બૃજેશસિંહને કહ્યું કે તેઓ બધાએ પાછા ફરી જવું જોઈએ. એ દરમિયાન બૃજેશસિંહે પોતાની એ.કે.-૪૭ રાઇફલથી બંધ દરવાજા પર ત્રણથી ચાર ફાયર કર્યા. તેણે ફરી બૃજેશસિંહને પરત ફરવા કહ્યું. આ દરમિયાન સામેના દરવાજામાંથી કોઈક અન્ય વ્યક્તિએ તેમની ઉપર ગોળીબાર કર્યો. ત્યારબાદ તેઓ બધાં એ દિશામાં ખસ્યાં જ્યાંથી તેમના પર ગોળીબાર થયો હતો. તે દરમિયાન પોલીસકર્મીઓ એક કે બીજા દરવાજામાંથી તેમની તરફ સતત ગોળીબાર કરતા રહ્યા અને તેમણે પણ પ્રતિઉત્તરરૂપ ગોળીબાર કર્યો. ત્યારબાદ બૃજેશસિંહ ઝડપથી તેની પાસે આવ્યો અને જણાવ્યું કે તેણે વોર્ડની અંદરના બધા લોકોને મારી નાંખ્યા છે અને ત્યાંથી ખસી જવા કહ્યું. અંતે તેઓ નાજિર જરીવાલાના ઘરે પહોંચ્યા. ત્યાં તેમણે જોયું કે

પ્રધાનના પેટમાં ગોળી વાગી હતી અને રવિના હાથમાં ઇજા થઈ હતી. તેમણે દુબઈમાં છોટા શકીલનો સંપર્ક કર્યો, જેણે ડૉક્ટરની વ્યવસ્થા કરવાની ખાતરી આપી અને દાઉદને માહિતી આપશે તેમ જણાવ્યું. અડધા કલાક પછી દાઉદનો ફોન આવ્યો અને તેણે જાણ કરી કે એક ડૉક્ટર ટૂંક સમયમાં પહોંચી જશે. ત્યારબાદ એક ડૉક્ટર આવ્યો અને પ્રધાન તથા રવિને ઇન્જેક્શન આપ્યાં. ડૉક્ટરે તેને જાણ કરી કે પ્રધાનનો ઉપચાર શક્ય નથી. ડૉક્ટરે ટેલિફોન પર છોટા શકીલને પણ જણાવ્યું કે પ્રધાનનું ઓપરેશન કરવું જરૂરી છે. ત્યારબાદ છોટા શકીલે જાણ કરી કે તે બીજો કોઈ ડૉક્ટર મોકલશે. બીજો ડૉક્ટર આવ્યો અને તેણે જણાવ્યું કે પ્રધાનનું ઓપરેશન તાત્કાલિક કરવું જરૂરી છે અને તેની પાસે ઓપરેશન માટેની જરૂરી સામગ્રી નહોતી. ત્યારબાદ તેણે કોઈક વ્યવસ્થા કરવા માટે કિશોર – એ-૭નો સંપર્ક કર્યો અને તેને જાણ કરી કે પ્રધાનને ગોળી વાગી છે. ત્યારબાદ એ-૭એ જણાવ્યું કે સુર્યારાવ ભિવંડીથી નીકળી ચૂક્યો છે અને ટૂંક સમયમાં ત્યાં પહોંચી જશે. જ્યારે સુર્યારાવ નાજિરના છોકરાં સાથે આવ્યો ત્યારે તેણે પોતાનું પરિચય સુર્યારાવને આપ્યું અને કહ્યું કે આંતરિક વિવાદને કારણે તેના એક માણસને ગોળી વાગી છે અને તેને તરત હોસ્પિટલ લઈ જવાની જરૂર છે. સુર્યારાવે પૂછ્યું કે તેને ક્યાં લઈ જવાનો છે. ત્યારે તેણે સુર્યારાવને કહ્યું કે તેને હોટેલ હોલિડે ઈન ખાતે લઈ જવો જ્યાં વિજય નામનો એક છોકરો તેને મળી આગળની વ્યવસ્થા કરશે. આશરે બપોરે ૧૨.૦૦ વાગ્યે તેને સુનીલનો ટેલિફોન આવ્યો કે પ્રધાન ડૉ. મોહન ગેડમની હોસ્પિટલમાં પહોંચી ગયો છે અને વિજય ત્યાં હાજર છે અને થોડી

જ વારમાં કાર પાછી હોટેલ હોલિડે ઇન પર આવશે. તેણે હોટેલ હોલિડે ઇનમાં રહેલા સુર્યરાવ (એ-૨)ને ટેલિફોન કરીને કાર પાછી નાજિર જરીવાલાના નિવાસસ્થાને લાવવા કહ્યું. સુર્યરાવે સંમતિ આપી. થોડા સમય પછી સુર્યરાવ બૃજેશસિંહ સાથે ત્યાં આવ્યો. તેણે બૃજેશસિંહને નાજિરના એક છોકરા સાથે નીકળી જવા કહ્યું અને ત્યારબાદ તે સુર્યરાવ સાથે કારમાં બેઠો. નાજિરનો છોકરો તેમને એક પેટ્રોલ પંપ પાસે લઈ ગયો. ત્યારબાદ સુર્યરાવ ત્યાંથી નીકળી ગયો અને તેઓ મનીષલાલાના ફ્લેટ તરફ નીકળ્યા. ૧૪.૯.૧૯૯૨ના રોજ તેણે કિશોરને જાણ કરી કે તેને બોમ્બે છોડવું છે અને શું તે સુર્યરાવની કારની વ્યવસ્થા કરી શકે. અંતે કિશોરને સાંજે ૪.૦૦ વાગ્યા સુધી બી.એસ.ઈ.એસ. ગેસ્ટ હાઉસ ખાતે સુર્યરાવની કાર સાથે આવવા કહેવામાં આવ્યું. સુર્યરાવની કારમાં તેઓ વસઈ ખાતે સાગર પેટ્રોલ પંપ પર પહોંચ્યા. તેના કહેવા મુજબ, અંતે તે દિલ્હી પહોંચ્યો અને ત્યારબાદ અન્ય સ્થળોએ ગયો. આ અપીલના હેતુસર, તેના નિવેદનનો બાકીની ભાગ વર્ણવવાની જરૂર નથી.

એ-૭ નું કબૂલાતી નિવેદન :-

એ-૭ એ પણ ઘટનાસંબંધિત વિગતવાર હકીકતો જાહેર કરી છે અને એ પણ જણાવ્યું છે કે તેને ૧૮.૭.૧૯૯૩ના રોજ દિલ્હી પોલીસ દ્વારા ધરપકડ કરવામાં આવી હતી. તેનું કહેવું છે કે તે શાંતિ નિકેતન, ઘાટકોપર (ડબલ્યૂ), બોમ્બેનો રહેવાસી છે. તે બી.એસસી. છે અને સ્નાતક થયા બાદ તેણે પ્રવાહી

રસાયણોના પરિવહનનો ધંધો શરૂ કર્યો હતો. જાન્યુઆરી, ૧૯૮૫માં તે સવારે શેલ કોલોની ગ્રાઉન્ડ પર ક્રિકેટ મેચ રમી રહ્યો હતો. લગભગ સવારે ૧૦.૩૦ વાગ્યે કે આસપાસ તેણે એક વ્યક્તિને મેદાન પાર દોડતા જોયો અને તે ભારે રક્તસ્ત્રાવ થતો હતો. દોડતાં દોડતાં તે જમીન પર ઢળી પડ્યો. તેની ઓળખ મંગેશ મોરે અને મહબૂબ કુંજી દ્વારા સુભાષસિંહ ઠાકુર (આરોપી નં. ૬) તરીકે કરવામાં આવી હતી. તેઓ તેને ડૉ. લાડની હોસ્પિટલ, ધાર, બોમ્બે ખાતે લઈ ગયા. ડૉ. લાડે તેની તપાસ કરી, તેના શરીરમાંથી ગોળી કાઢી અને તેને જણાવ્યું કે આ પોલીસનો કેસ હતો. તેણે કહ્યું કે પોલીસને જાણ કરો અથવા ઈજાગ્રસ્તને સરકારી હોસ્પિટલમાં ખસેડો, નહિતર તે પોલીસને જાણ કરશે. તે ગભરાઈ ગયો અને હોસ્પિટલ છોડી ગયો. બીજા દિવસે તેને ખબર પડી કે આરોપી નં. ૬ એ પોલીસ પર ગોળીબાર કર્યો હતો અને તેના પ્રત્યુત્તરમાં પોલીસે તેના પર ગોળીબાર કર્યો હતો અને તેને ગોળીના ઈજાઓ પહોંચી હતી. વર્ષ ૧૯૮૭માં સુભાષસિંહ ઠાકુરે તેને ઉક્ત કેસમાં મદદ કરવા કહ્યું હતું. સુભાષસિંહને ઉક્ત કેસમાંથી નિર્દોષ છૂટકારો મળ્યો હતો. ત્યારબાદ, એ-૬ સુભાષસિંહ સંકળાયેલ અન્ય ઘટનાઓ તેની સમક્ષ વર્ણવવામાં આવી હતી. તેનું કહેવું છે કે જ્યારે તે સુભાષસિંહ સાથે બેઠકમાં હતો ત્યારે ભિવંડી નગર પરિષદના તે સમયના ઉપપ્રમુખ હિંમત રાવલે તેનો પરિચય સૂર્યારાવ (એ-૨) સાથે કરાવ્યો હતો. ત્યારબાદ સૂર્યારાવે તેની મદદ માંગી હતી કારણ કે તેનો રાજકીય પ્રતિસ્પર્ધી શ્રી આર.સી. પટેલ તેની વિરુદ્ધ અવિશ્વાસ પ્રસ્તાવ લાવવા જઈ રહ્યો હતો અને તેણે પપ્પુ કલાણી મારફતે મદદ કરવાનો વચન આપ્યો

હતો. એ-૨ અને હિંમત રાવલ ઓગસ્ટ, ૧૯૯૨ના મહિનામાં બે વખત સીમા હોલિડે રિસોર્ટ ખાતે પપ્પુ કલાણીને મળ્યા હતા. તે સમયે પપ્પુ કલાણીએ સૂર્યારાવને કહ્યું હતું કે તેણે તેની એટલે કે એ-૭ કિશોરની મદદ કરવી જોઈએ. ૧૨.૯.૧૯૯૨ના રોજ લગભગ સવારે ૬.૦૦ વાગ્યે તેને સુભાષસિંહ ઠાકુરનો ટેલિફોન આવ્યો હતો, જેમાં તેણે જણાવ્યું હતું કે જે.જે. હોસ્પિટલ ખાતે ગોળીબાર થયો હતો અને તેના એક મિત્રને આ ઘટનામાં ગંભીર ઇજા પહોંચી હતી, તેથી તેને તાત્કાલિક અને સુરક્ષિત રીતે બોમ્બેની બહાર ખસેડવો હતો, અને તેણે સૂર્યારાવ (એ-૨)નું સત્તાવાર વાહન બોલાવી તે નાગપાડા સ્થિત સાગર હોટેલે મોકલવા કહ્યું હતું. તેણે સૂર્યારાવનો સંપર્ક કર્યો અને તેને પોતાની સત્તાવાર કાર લઈને નાગપાડાની સાગર હોટેલે જવા કહ્યું. સુભાષસિંહ ઠાકુરે ફરી એકવાર તેના નિવાસસ્થાને તેને ટેલિફોન કરીને જણાવ્યું હતું કે ૧૨.૦૯.૧૯૯૨ના રોજ વહેલી સવારે લગભગ ૪.૦૦ વાગ્યે તે સુનીલ સાવંત, બૃજેશસિંહ, પ્રધાન, નિર્મલસિંહ, પ્રસાદ ખાડે, બચ્ચીસિંહ, પપ્પુ, બબ્લૂ અને નાઝિરના બે-ત્રણ મુસ્લિમ છોકરાઓ સાથે મળીને જે.જે. હોસ્પિટલના વોર્ડ નં. ૧૮માં ઘૂસી ગયો હતો અને શૈલેશ હલદણકર પર ગોળીબાર કર્યો હતો, જેમાં શૈલેશ હલદણકર અને બે પોલીસકર્મીઓ ઇજાગ્રસ્ત થયા હતા અને બાદમાં મૃત્યુ પામ્યા હતા. તેણે તેને એ પણ જણાવ્યું હતું કે સૂર્યારાવ પોતાની કાર સાથે આવ્યો હતો અને ઇજાગ્રસ્તને ખસેડી ગયો હતો. લગભગ બપોરે ૨.૦૦ વાગ્યે તેને સૂર્યારાવનો ટેલિફોન આવ્યો

હતો, જેમાં તેણે જણાવ્યું હતું કે તેણે ઇજાગ્રસ્તને અંધેરી ખાતે ઉતારી દીધો હતો અને તે ભિવંડી જવા નીકળી રહ્યો હતો.

ત્યારબાદ ૧૪.૯.૧૯૯૨ના રોજ, સુભાષસિંહે તેને ફોન કર્યો અને જાણ કરી કે તે બોમ્બે છોડવા માંગતો હતો અને ઇજાગ્રસ્તને લઈ ગયેલું એ જ વાહન તેની પાસે માંગ્યું. તેણે ફરી સૂર્યરાવનો સંપર્ક કર્યો અને તેને પોતાના સત્તાવાર વાહન સાથે તેના નિવાસસ્થાને આવવા કહ્યું. સવારે ૧૦.૦૦ વાગ્યે, સૂર્યરાવ સફેદ રંગની મારુતિ ૧૦૦૦ કાર નં. એમએચ-૦૪એ-૫૩૫૩ લઈને તેના નિવાસસ્થાને આવ્યો. તેની સાથે તેનો ડ્રાઈવર હિંમત રાવલ તથા વર્દીમાં એક પોલીસ કોન્સ્ટેબલ હતા. ત્યારબાદ, તેઓ અનિલ શર્માના ઘરે ગયા. અનિલ શર્મા તેમને ગેસ્ટ હાઉસ ખાતે લઈ ગયો, જ્યાં તેની મુલાકાત મનીષલાલા સાથે થઈ, જેણે તેને જાણ કરી કે સુભાષસિંહ બોમ્બે છોડીને ગુજરાત જવાનો ઇરાદો રાખતો હતો.

ત્યારબાદ, તેઓ સાગર પેટ્રોલ પંપ સુધી કેવી રીતે પહોંચ્યા તેની વિગતવાર હકીકત તેણે વર્ણવી છે. તેનો એવો કહેવું છે કે સૂર્યરાવને કંઈક કામ હોવાથી, તે હિંમત રાવલ અને તેના ડ્રાઈવર સાથે સતીશ રાવના (ફરિયાદપક્ષના સાહેદ-૨૨) બીજા વાહનમાં ભિવંડી પરત ગયો હતો. મારુતિ ૧૦૦૦ કાર તેની પાસે જ રાખવામાં આવી હતી. અનુસંધાને, તેઓ વાપીથી ભિવંડી પરત આવ્યા અને કાર

સૂર્યરાવના ઘરે મૂકી દીધી. ત્યારબાદ, તેણે વર્ણવ્યું છે કે અંતે તે બોમ્બે છોડી અન્ય સ્થળોએ, જેમાં દિલ્હી અને વૈષ્ણોદેવીનો સમાવેશ થાય છે, ગયો હતો.

ઉપરોક્ત નિવેદનોને સ્વતંત્ર સમર્થન :-

અન્ય પુરાવાનો ઉલ્લેખ કરતા પહેલાં, અમે કેટલાક પ્રતિકૂળ સાક્ષીઓના પુરાવાનો ઉલ્લેખ કરીશું, જેઓ ઉપરોક્ત કબૂલાતી નિવેદનોને સમર્થન આપે છે. ફરિયાદપક્ષના સાહેદ-૪૫ મહંમદ હસન મન્સૂરી, જેમનો પુત્ર યાસીન મન્સૂરી (એ-૮) છે, તેમણે જણાવ્યું છે કે તેઓ મુખ્તિયાર મંજિલમાં રૂમ નં. ૧૧ અને ૨૨ માં રહેતા હતા. જિરહમાં તેમણે જણાવ્યું હતું કે મુખ્તિયાર મંજિલ જે.જે. જંક્શનથી ૨ મિનિટના પગપાળા અંતરે છે અને જે.જે. હોસ્પિટલ જે.જે. જંક્શનથી અંદાજે ૪ મિનિટના પગપાળા અંતરે છે અને મસ્તાન તળાવ વિસ્તારમાં ઘણી ગલીઓ છે. જે.જે. જંક્શન અને નાગપાડા જંક્શન નાગપાડાથી અંદાજે ૧/૨-૩/૪ કિ.મી.ના અંતરે છે અને મસ્તાન તળાવ નાગપાડા જંક્શનથી ૫ થી ૧૦ મિનિટના પગપાળા અંતરે છે. તેમણે વધુમાં જણાવ્યું છે કે મસ્તાન તળાવ નજીક મિની બજારમાં મટનની ઘણી દુકાનો છે અને તેમને પોતાના પુત્રના રહેઠાણ-સ્થાન વિશે ખબર નહોતી. તે જ રીતે, ફરિયાદપક્ષના સાહેદ-૬૬ સૈયદ રફિસ અહમદ જરીવાલાએ જણાવ્યું છે કે તેઓ અને ફરાર આરોપી નઝીર, શંકર બિલ્ડિંગ, મસ્તાન ટેન્ક લેન, નાગપાડામાં રૂમ નં. ૧૧ અને ૧૨ માં રહેતા હતા. આ પુરાવો,

કબૂલાતી નિવેદનો સાથે વાંચતા, એવું દર્શાવે છે કે આરોપીઓએ લક્ષ્ય અમલમાં મૂકતા પહેલાં જે.જે. હોસ્પિટલની નજીકનું સ્થળ પસંદ કર્યું હતું.

વધુમાં, ૧૨મી અને ૧૪મી તારીખે તેમની હિલચાલ અંગે એ-૨, એ-૬ અને એ-૭ દ્વારા જે કંઈ સ્વીકારવામાં આવ્યું છે, તેને ફરિયાદપક્ષના સાહેદ-૧૨ અને ફરિયાદપક્ષના સાહેદ-૨૬ના પુરાવાથી સંપૂર્ણ સમર્થન મળે છે. ફરિયાદપક્ષના સાહેદ-૧૨ લક્ષ્મણ વિશે, જે ઠાણે પોલીસ મુખ્ય મથક સાથે જોડાયેલા સશસ્ત્ર પોલીસ કોન્સ્ટેબલ હતા, તેમને સંબંધિત સમયગાળામાં ભિવંડી-નિઝામપુર મ્યુનિસિપલ કાઉન્સિલના પ્રમુખ રહેલા એ-૨ની નિયમિત રક્ષા માટેની ફરજ સોંપવામાં આવી હતી. તેમનું કહેવું છે કે એ-૨ સુર્યારાવના બે મકાનો અને બે પત્નીઓ હતાં, જેમાં એક ભિવંડી શહેરના નજરાણા કમ્પાઉન્ડમાં અને બીજું ગોકુલ નગરમાં હતું. તેમની પાસે બે મોટરકારો હતી, જેમાં એક સફેદ રંગની એમ્બેસેડર કાર અને બીજી એમ.એચ.ઓ.-૪-૧૪૪૫ નંબર ધરાવતી કોન્ટેસા કાર હતી. તેમનું વધુ કહેવું છે કે ૧૨.૮.૧૯૯૨ના રોજ સવારે અંદાજે ૮.૦૦ વાગ્યે તેઓ કોન્ટેસા કારમાં એ-૨ સાથે ગયેલા. તે સમયે તેઓ પોલીસ યુનિફોર્મમાં હતા. એ-૨એ ડ્રાઈવર તાંબેને ભિવંડી શાકભાજી બજાર માર્ગે હાઈવે પર કાર લઈ જવાનો નિર્દેશ આપ્યો. ભિવંડી શાકભાજી બજારમાં ઉભેલા એક વ્યક્તિને એ-૨એ કારમાં બેસાડ્યો અને તે વ્યક્તિ ઠાણે હાઈવે પર ઊતરી ગયો. ઓલ્ડ આગ્રા રોડ પર એક પુલ પાર કર્યા પછી કાર ઘાટકોપર વિસ્તારમાં આવેલી

એક ઈમારત પાસે લઈ જવામાં આવી. એ-૨ કારમાંથી ઊતર્યા અને તેમને કારમાં રાહ જોવાનું કહ્યું. ૧૫/૨૦ મિનિટ પછી એ-૨ પાછા કારમાં આવ્યા અને કારને નાગપાડા જંકશન સ્થિત સાગર હોટલ તરફ હકારવાની સૂચના આપી. ત્યાં તેઓ અને એ-૨ કારમાંથી ઊતર્યા. એ-૨ આસપાસ નજર ફેરવી રહ્યા હતા અને અંદાજે ૨૦/૨૨ વર્ષનો, ગોરા રંગનો અને વાળિયા વાળ ધરાવતો એક યુવાન એ-૨ની પાસે આવ્યો. બંને વ્યક્તિઓ પરસ્પર વાતચીત કર્યા પછી કોન્ટેસા કારની પાછળની બેઠક પર બેસ્યા. અંદાજે ૫ મિનિટ કાર ચાલ્યા પછી, જણાવેલ યુવાને ડ્રાઈવર તાંબેને મટન લેન નજીક કાર ઊભી રાખવા કહ્યું. એ-૨ અને જણાવેલ યુવાન કારમાંથી ઊતર્યા અને એ-૨એ તેમને કાર પાસે રાહ જોવાનું કહ્યું. ત્યારબાદ બંને એક બાજુની ગલીમાંથી ગયા અને નજરથી ઓઝલ થઈ ગયા. ૧૦/૧૫ મિનિટ પછી એ-૨ પાછા આવ્યા અને તેમના પાછળ ૩ વ્યક્તિઓ હતાં. એ ત્રણમાંથી એક વ્યક્તિને બાકી બે વ્યક્તિઓએ પોતાના ખભા પર તેના હાથ રાખાવી ટેકો આપી લાવ્યો. વધુ એક વ્યક્તિ તેમના પાછળ હાથમાં સુટકેસ લઈને આવી રહ્યો હતો. તે બે વ્યક્તિઓમાંથી એક વ્યક્તિ એ જ હતો જે તેમને સાગર હોટલ પાસે મળ્યો હતો અને જેણે તેમને મટન લેન તરફ દોરી ગયા હતા. જે વ્યક્તિ બીમાર હતો અને જે વ્યક્તિ પાસે બ્રીફકેસ હતી, તેઓ સુર્યારાવ સાથે કારમાં બેસ્યા અને બાકી બે વ્યક્તિઓ ત્યાંથી ચાલી ગયા. ત્યારબાદ તેઓ જુહુ વિસ્તારમાં આવેલ હોટલ હોલિડે ઈન ગયા. પૂછપરછ કરતાં એ-૨એ તેમને કહ્યું કે દર્દી તેમના મિત્રનો પુત્ર છે અને તેને કિડનીની તકલીફ છે તથા તેને હોસ્પિટલમાં લઈ જવાનો

છે. અડધા કલાકના પ્રવાસ પછી તેઓ હોટલ હોલિડે ઈન પહોંચ્યા અને ત્યાં તેઓ એ-૨ સાથે કારમાંથી ઊતર્યા. અંદાજે ૨૫/૩૦ વર્ષનો એક યુવાન તેમને રૂમ નં. ૩૧૫ સુધી લઈ ગયો અને ત્યારબાદ તે એમ કહીને નીચે ઉતરી ગયો કે તે દર્દી સાથે હોસ્પિટલ જવાનો છે. રૂમમાં એ-૨ને અનેક ટેલિફોન કૉલ આવ્યા અને તેમણે અનેક ટેલિફોન કૉલ પણ કર્યા. અડધા કલાક પછી એ-૨એ રિસેપ્શન કાઉન્ટર પર કાર આવી કે નહીં તે અંગે પૂછ્યું. ત્યારબાદ તેઓ નીચે આવ્યા અને એ-૨એ ડ્રાઈવરને પૂછ્યું કે દર્દી સલામત રીતે હોસ્પિટલ પહોંચી ગયો કે નહીં, જેના જવાબમાં ડ્રાઈવર તાંબેએ હકારાત્મક ઉત્તર આપ્યો. ત્યાર પછી એ-૨એ ડ્રાઈવરને કાર નાગપાડા વિસ્તારમાં આવેલી સાગર હોટલ તરફ લઈ જવા કહ્યું. સવારમાં સાગર હોટલ ખાતે તેમને મળેલો અને ડ્રાઈવરને કાર મટન લેન સુધી લઈ જવા માર્ગદર્શન આપનાર એ જ વ્યક્તિ ફરી મળ્યો. તે એ-૨ની બાજુમાં પાછળની બેઠક પર બેસ્યો અને ડ્રાઈવરને ફરી તે જ સ્થળે એટલે કે મટન લેન સુધી કાર લઈ જવામાં મદદ કરી. થોડા જ સમયમાં અંદાજે ૨૮/૩૦ વર્ષનો, અંદાજે ૫'૯" ઊંચાઈ ધરાવતો અને મજબૂત બાંધો ધરાવતો એક વ્યક્તિ ત્યાં આવ્યો અને એ-૨ સુર્યારાવની બાજુમાં પાછળની બેઠક પર બેસ્યો. ત્યારબાદ તે વ્યક્તિની ઓળખ તેમણે આરોપી નં. ૬ તરીકે કરી. તે વ્યક્તિએ ડ્રાઈવરને જે.જે. હોસ્પિટલ નજીક આવેલા પેટ્રોલ પંપ તરફ કાર લઈ જવા જણાવ્યું. સાગર હોટલથી મટન લેન સુધી કાર લઈ જવામાં ડ્રાઈવરને મદદ કરનાર વ્યક્તિ તેઓ મટન લેન પહોંચ્યા પછી કારમાંથી ઊતરી ગયો. કાર પેટ્રોલ પંપ નજીક પહોંચી ત્યારે એક વ્યક્તિ ત્યાં

આવ્યો અને તેણે જણાવેલ ઊંચા વ્યક્તિને કહ્યું કે જે વ્યક્તિની તે રાહ જોઈ રહ્યો છે, તે થોડા જ સમયમાં ત્યાં પહોંચશે. એમ કહી તે વ્યક્તિ ચાલ્યો ગયો. તેના ૫/૧૦ મિનિટ પછી અંદાજે ૩૦/૩૨ વર્ષનો એક વ્યક્તિ, કુર્તા-પાયજામા અને બોહરા મુસ્લિમ ટોપી પહેરેલો તથા હાથમાં પાન પરાગનો ડબ્બો ધરાવતો ત્યાં આવ્યો. ઊંચા વ્યક્તિએ જણાવેલ વ્યક્તિનો એ-૨ સાથે સાવત્યા (મૃતક) તરીકે પરિચય કરાવ્યો. ત્યારબાદ તેઓ બધા હોટલ હોલિડે-ઇન જવા નીકળ્યા. માર્ગમાં સાંતાક્રુઝ વિસ્તારમાં પેટ્રોલ પંપ નજીક સાવત્યાના કહેવા પરથી કાર ઊભી રાખવામાં આવી. રસ્તામાં સાવત્યા કારમાંથી ઊતર્યો અને એક ગલીમાં જઈ નજરથી ઓઝલ થઈ ગયો. ત્યારબાદ કાર હોટલ હોલિડે-ઇન ખાતે લાવવામાં આવી અને ત્યાં તેઓ રૂમ નં. ૩૧૫માં ગયા. તેઓ ત્યાં અડધો કલાક રોકાયા. ત્યારબાદ તેમણે એ-૨ને પૂછ્યું કે તેઓ તે સ્થળે શા માટે આવ્યા હતા. એ-૨એ ઉત્તર આપ્યો કે ભિવંડી-નિઝામપુરા કાઉન્સિલના બધા નગરપાલિકા સભ્યો ત્યાં એક એવી બેઠક માટે આવવાના હતા જેમાં શિવ સેના નેતા બાલ ઠાકરેના પુત્ર હાજર રહેવાના હતા. નગરપાલિકા સભ્યો તેમજ બાલ ઠાકરેના પુત્ર ત્યાં આવ્યા નહોતાં. ત્યારબાદ એ-૨એ ડ્રાઈવર તાંબેને કાર ઠાણે લઈ જવા કહ્યું. એ-૨ શિવ સેના નેતા આનંદ દીધેના બંગલામાં અંદર ગયા. અડધા કલાકમાં તેઓ પાછા કારમાં આવ્યા અને ત્યાર પછી તેઓ ભિવંડીમાં નજરાણા કમ્પાઉન્ડ નજીક આવેલા એ-૨ના નિવાસસ્થાને ગયા. ૨૬.૯.૧૯૯૨ના રોજ તેમને વિશેષ કાર્યકારી દંડાધિકારી સમક્ષ યોજાયેલી ઓળખ પરેડ માટે ડી.સી.બી. સી.આઈ.ડી.

કચેરીએ બોલાવવામાં આવ્યા અને તે પેરેડમાં તેમણે સાગર હોટલ પાસે તેમને મળેલા અને તેમને મટન લેન સુધી દોરી ગયેલા વ્યક્તિની ઓળખ આરોપી નં. ૧ જહુર ઇસ્માઈલ ફાકી તરીકે કરી. ૨૨.૧૦.૧૯૯૩ના રોજ એ-૬ની ધરપકડ બાદ ઓળખ પેરેડ યોજાઈ હતી અને તેમાં તેમણે એ-૬ને ઓળખી જણાવ્યું હતું કે તે જ વ્યક્તિ હતો જે તેઓ મટન લેન પર બીજી વખત ગયેલા ત્યારે તેમની કારમાં બેસ્યો હતો. તે જ વ્યક્તિએ ડ્રાઈવર તાંબેને જે.જે. હોસ્પિટલ નજીકના પેટ્રોલ પંપ સુધી કાર લાવવા કહ્યું હતું અને હોટલ હોલિડે ઇન જતાં માર્ગમાં તે સાંતાક્રુઝ વિસ્તારમાં ઊતરી ગયો હતો. તેમની વિગતવાર જિરહમાં તેમના પુરાવા તથા કાર્યકારી દંડાધિકારી સમક્ષ અને આરોપપિંજરામાં તેમણે કરેલી ઓળખ પર અવિશ્વાસ થાય એવું કોઈ મહત્વનું તથ્ય બહાર આવ્યું નહોતું. તેમણે એ સૂચન પણ નકાર્યું હતું કે પરીક્ષણાત્મક ઓળખ પેરેડ પહેલાં આરોપી નં. ૬ને પોલીસ દ્વારા તેમને બતાવવામાં આવ્યો હતો.

તેવી જ રીતે, ફરિયાદપક્ષના સાહેદ-૨૬ રમેશ શંકર પાટીલ, જે સશસ્ત્ર પોલીસ કોન્સ્ટેબલ તથા આરોપી નં. ૨ના રક્ષક હતા, તેમણે આરોપી નં. ૨, ૬ અને ૭એ મારુતિ કારમાં કરેલી મુસાફરી અંગે ફરિયાદ પક્ષના વર્ણનને પુષ્ટિ આપી છે. તેમનું કહેવું છે કે ૧૪.૯.૧૯૯૨ના રોજ સવારે ૮.૩૦ વાગ્યે, તેઓ આરોપી નં. ૨ સુર્યરાવ સાથે સફેદ રંગની મારુતિ, નં. એમએચ-૦૪-એ-૫૩૫૩માં, જે ડ્રાઈવર બદરૂદ્દીન ચિમકર હાંકતો હતો, સાથે ગયા હતા. કારના આગળના ભાગે

‘પ્રેસિડેન્ટ ભિવંડી, નિઝામપુરા મ્યુનિસિપલ કાઉન્સિલ’નું ધાતુનું નામફલક લગાડેલું હતું. આરોપી નં. ૨એ ડ્રાઈવર બદરૂદ્દીનને ભિવંડી ખાતે ધામણકર નાકા તરફ કાર લઈ જવા કહ્યું. જ્યારે તેઓ ધામણકર નાકા નજીક પહોંચ્યા ત્યારે ત્યાં એક વ્યક્તિ ઉભી હતી અને આરોપી નં. ૨એ તેને અંદર બેસવા કહ્યું. પૂછપરછ કરતાં તેમને ખબર પડી કે તે હિમ્મતભાઈ રાવળ (ફરિયાદપક્ષના સાહેદ-૩૪) હતા. આરોપી નં. ૨એ ડ્રાઈવરને પાઈપલાઈન મારફતે બોમ્બે તરફ કાર હાંકવા કહ્યું. અંદાજે ૩૦/૩૫ મિનિટ પછી, હાઈવે પર મુલુંડ ચેક નાકા પાર કર્યા બાદ, આરોપી નં. ૨એ ડ્રાઈવરને જમણી તરફ વળાંક લેવા કહ્યું. તેમને સમજાયું કે તેઓ ઘાટકોપર વિસ્તારમાં હતા. જ્યારે કાર એક પરિસરમાં પ્રવેશી, ત્યારે આરોપી નં. ૨એ ડ્રાઈવરને કાર ઉભી રાખવા કહી અને તેમને રાહ જોવાનું કહ્યું. આરોપી નં. ૨ હિમ્મતભાઈ સાથે ચાલ્યા ગયા અને ૧૫ મિનિટ પછી એક અન્ય વ્યક્તિ સાથે પરત આવ્યા. તે સમયે ત્યાં એક એનઈ ૧૧૮ કાર પણ હતી. આરોપી નં. ૭એ મારુતિ ૧૦૦૦ કારની પાછળની સીટ ગ્રહણ કરી અને ડ્રાઈવરને ઉપરોક્ત એનઈ ૧૧૮ કારનો પીછો કરવા કહ્યું. થોડા સમય પછી બન્ને કારો પોસ્ટ એન્ડ ટેલિગ્રાફ એમ્પ્લોયીઝ કોલોની નામની એક વસાહતમાં પહોંચી. કારમાંથી ઉતર્યા પછી હિમ્મતભાઈ અને આરોપી નં. ૨ નજીકની એક ઇમારતમાં ગયા અને આશરે ૧૫/૨૦ મિનિટ પછી પરત આવ્યા. ત્યારબાદ આશરે ૨૦ મિનિટ કાર હાંક્યા પછી, ડ્રાઈવરે કાર ઉભી રાખી અને હિમ્મતભાઈ કારમાંથી ઉતર્યા તથા એક વ્યક્તિ (આરોપી નં. ૪) તે કારમાં બેઠા. ત્યારપછી આરોપી નં. ૪ના માર્ગદર્શન હેઠળ

કારને એવી જગ્યાએ લઈ જવામાં આવી જ્યાં એક મોટો બાગ હતો. તે પરિસરમાં પ્રવેશદ્વાર હતું. ફરજ પરનો ચૌકીદાર ‘બોમ્બે સબર્બન ઇલેક્ટ્રિસિટી સપ્લાય કંપની (બીએસઈએસ)’ લખેલું નામફલક ધરાવતો યુનિફોર્મ પહેરેલો હતો. કારને પરિસરની અંદર લઈ જવામાં આવી, જ્યાં આરોપી નં. ૨, ૪ અને ૭ કારમાંથી ઊતર્યા અને તેઓ કાર પાસે રાહ જોતાં રહ્યા. ત્રણે જણે ઇમારતના પહેલા માળે ગયા. અડધા કલાક પછી, તેઓ આરોપી નં. ૭ અને ડ્રાઈવર સાથે ભોજન કરવા ગયા અને ત્યારબાદ એ જ જગ્યાએ પરત આવ્યા. તેના ૧૦/૧૫ મિનિટ પછી આરોપી નં. ૨ ત્યાં એક વધુ વ્યક્તિ સાથે આવ્યા, જેના પાસે એક સૂટકેસ અને ચામડાની થેલી હતી, જે આરોપી નં. ૨ની કારની ડિકીમાં મૂકવામાં આવી. પછી ઉપરોક્ત વ્યક્તિ આરોપી નં. ૭ સાથે પાછળની સીટ પર બેઠા અને ડ્રાઈવરને હાઈવે પર કાર હાંકવા કહ્યું. ૨૦/૨૫ મિનિટ પછી તેઓ હાઈવે પર એક ગેરેજ નજીક પહોંચ્યા. કારને નજીકની એક બહુમાળી ઇમારત પાસે લઈ જવાઈ. કારને પરિસરની અંદર લઈ જવાઈ. પછી એક ઊંચા કદનો વ્યક્તિ (આરોપી નં. ૬), જેણે સલવાર-કમીઝ પહેરેલી હતી, ત્યાં આવ્યો. ત્યારબાદ આરોપી નં. ૬ તેઓ સાથે જોડાયા અને કારને વસઈ ખાતે સાગર પેટ્રોલ પંપ સુધી દોરી ગયા. ત્યાં પેટ્રોલ પંપ પર વાદળી રંગની મારુતિ ૮૦૦ કાર ઉભી હતી. તે કારમાં એક સ્ત્રી, એક બીજી વ્યક્તિ અને હિમ્મતભાઈ રાવળ હતા. બન્ને કારોના સવારીઓ નીચે ઊતરી. પેટ્રોલ પંપ તરફથી એક વ્યક્તિ ત્યાં આવ્યો અને સૌને પેટ્રોલ પંપ પરના પહેલા માળે આવેલા એક ઓરડામાં લઈ ગયો. તેઓ અને ડ્રાઈવર કાર પાસે જ રહ્યા. બાકીના

લોકો ૩૦/૩૫ મિનિટ પછી કાર પાસે પરત આવ્યા. ત્યારબાદ તેઓ બધાં શિરસાટ ફાટા જવા માટે પોતાની-પોતાની કારોમાં બેઠા. રસ્તામાં તેઓ બધાં કારોમાંથી નીચે ઊતર્યા. વાદળી મારુતિ ૮૦૦ કારમાંથી ઊતરેલા વ્યક્તિઓ કાર નં. એમએચ-૦૪-એ-૫૩૫૩માં બેઠા. આરોપી નં. ૬ અને ૭ પણ એ જ કારમાં બેઠા. તેઓ આરોપી નં. ૨ અને હિમ્મતભાઈ સાથે વાદળી મારુતિ ૮૦૦ કારમાં બેઠા. આરોપી નં. ૨એ વાદળી મારુતિ કાર હાંકીને પોતાના ડ્રાઈવરને કાર નં. એમએચ-૦૪-એ-૫૩૫૩ના તમામ સવારીઓને વાપી સુધી મૂકી આવી પાછા આવવા કહ્યું. તેઓ ભિવંડીના ગોકુલ નગર પરત આવ્યા. ૬.૯.૧૯૯૩ના રોજ, તેમને મુંબઈના કોફ્ટ માર્કેટ નજીક આવેલ ડીસીબી સીઆઈડી કાર્યાલય ખાતે પરીક્ષણ ઓળખ પેરેડ માટે પોલીસ દ્વારા બોલાવવામાં આવ્યા. તેમને એક હરોળમાં ૧૦/૧૧ વ્યક્તિઓ બતાવવામાં આવ્યા. તેમણે આરોપી નં. ૪ અનિલ અમરનાથ શર્માને તે વ્યક્તિ તરીકે ઓળખ્યા, જે રેલવે કોસિંગ નજીક કારમાં બેઠા હતા અને જેણે ડ્રાઈવરને કાર બીએસઈએસ અતિથિગૃહ સુધી લઈ જવા માર્ગદર્શન આપ્યું હતું. તેવી જ રીતે, ૨૧.૧૦.૧૯૯૩ના રોજ તેમણે આરોપી નં. ૭ અને ૬ની ઓળખ કરી. જરૂરમાં એવું કંઈ પણ બહાર આવ્યું નથી જે સાક્ષીએ આપેલા વર્ણનને અસર કરે અથવા આરોપીઓને ટેકો આપે.

આગળનો મહત્વનો સાક્ષી ફરિયાદપક્ષના સાહેદ-૯ વિજય નાગરે છે, જે સંબંધિત સમયે જે.જે. હોસ્પિટલમાં ગાર્ડ ફરજ પર મુકાયેલો હતો, જ્યાં

હાલ્ડણકરને રાખવામાં આવ્યો હતો. તેનું કહેવું છે કે શૈલેશ હાલ્ડણકર એક એવી ખાટલા પર ઊંઘતો હતો, જેના ઉપરના બાજુના સળિયા સાથે તેને હાથકડી પહેરાવવામાં આવી હતી. અન્ય બે પોલીસ કોન્સ્ટેબલ જાવસેન અને ભાનાવત પણ જણાવેલ ખાટલા પર બેઠેલા હતા. ફરજ પરના ગાર્ડની તપાસ કરવા પી.એસ.આઈ. ઠાકુર ત્યાં મુક્તિમાં આવ્યા. તેઓ પણ શૈલેશ હાલ્ડણકર જ્યાં ઊંઘતો હતો તે ખાટલા પર બેસ્યા. લગભગ વહેલી સવારે ૩.૪૦ વાગ્યે કે આસપાસ, તેણે વોર્ડની અંદર અને રૂમની સામે એક વ્યક્તિને જોયો. તેના હાથમાં રાઈફલ જેવી આગ્રેય અસ્ત્ર હતી. તેણે ઉંચા અવાજે બૂમ પાડી કે "હેન્ડ્સ અપ, હિલશો નહીં, નહીં તો અમે તમને મારી નાખીશું". તરત જ ફટાકડાં જેવા ગોળીબાર થયા. તેણે દરવાજો બંધ કરવાનો પ્રયત્ન કર્યો, પરંતુ દરવાજો સંપૂર્ણ બંધ થયો નહીં. ત્યારબાદ પી.એસ.આઈ. ઠાકુરે પોતાના રિવોલ્વર દ્વારા જણાવેલ વ્યક્તિની દિશામાં એક ગોળી ફાયર કરી. ત્યારબાદ દરવાજો બંધ કરવામાં આવ્યો. તેણે પોતાનો બચાવ કરવા માટે પોતાની રાઈફલ તૈયારીની સ્થિતિમાં લીધી. શૈલેશ હાલ્ડણકરે હાથકડીમાંથી હાથ છોડાવી પોતાનો બચાવ કરવા જોરપૂર્વક ઊભો થવાનો પ્રયાસ કર્યો. તે સમયે કોન્સ્ટેબલ જાવસેન અને ભાનાવતે તેને પકડી રાખ્યો જેથી તે ભાગી ન જાય. ત્યારે શૈલેશ હાલ્ડણકરે વિનંતી કરી કે હુમલાખોરો તેને મારવા આવ્યા છે અને તેને જવા દેવું જોઈએ. તેણે આ પણ સાંભળ્યું કે બંધ કરાયેલા દરવાજા પર ગોળીબાર થઈ રહ્યો હતો. ત્યારબાદ પી.એસ.આઈ. ઠાકુર બીજા દરવાજેથી વરાંડા તરફ પાછળ ખસ્યા. તેણે નોંધ્યું કે જે એ જ વ્યક્તિને તેણે

અગાઉ વોર્ડની અંદર જોયો હતો તે કેબિનના દક્ષિણ તરફના દરવાજા પાસે આવી ગયો હતો અને ત્યારબાદ તેણે પોતાની રાઈફલમાંથી તેની દિશામાં એક ગોળી ફાયર કરી; પરંતુ તે બીજી ગોળી ચલાવે તે પહેલાં જણાવેલ વ્યક્તિએ ફાયર કરેલી ગોળી તેની જમણી જાંઘમાં વાગી. તે થોડોક પાછળ ખસ્યો અને ખાટલાની બાજુએ પડી ગયો. બહારથી ગોળીબાર કરનાર એ જ વ્યક્તિ રૂમમાં પ્રવેશ્યો અને શૈલેશ હાલ્ડણકર તેમજ અન્ય બે પોલીસ કોન્સ્ટેબલો પર આડેધડ ગોળીબાર કર્યો. તેનું કહેવું છે કે તે સમયે વોર્ડમાં હાહાકાર મચી ગયો હતો અને ઈજાને કારણે તેને ચક્કર આવવા લાગ્યા. તેણે પરીક્ષણ ઓળખ પરેડમાં એ-૬ – શુભાશસિંહ ઠાકુરને ઓળખી, એમ જણાવતાં કે આ જ તે વ્યક્તિ હતો જેને તેણે આડેધડ ગોળીબાર કરતાં જોયો હતો અને જેણે "હેન્ડ્સ અપ, હિલો મત નહીં તો માર ડાલેંગે" એવા શબ્દો ઉચ્ચાર્યા હતા. બચાવ પક્ષે ભારપૂર્વક દર્શાવેલા નગણ્ય વિરોધાભાસોનો માનનીય વિશેષ ન્યાયાધીશે યોગ્ય રીતે વિચાર કર્યો છે અને તેમને કોઈ મહત્વ આપ્યું નથી. તેથી, અમે તેની વિગતવાર ચર્ચા કરતા નથી.

અન્ય સમર્થનકારી પુરાવો :-

ફરિયાદપક્ષના સાહેદ- ૨૭ મનોહર પડારીનાથ ગબડુલે, જે જે.જે. હોસ્પિટલમાં ઈ.પી.આર. રજિસ્ટર જાળવવાની ફરજ પર રહેલા એક પોલીસ નાયક હતા, તેમણે જણાવ્યું છે કે લગભગ રાત્રે ૧.૪૦ વાગ્યે એક સ્ત્રી અને એક પુરુષ ફરિયાદપક્ષના સાહેદ- ૨૧ કલાર્ક બોર્ગેની કેબિનમાં ગયા હતા અને

અકસ્માતગ્રસ્ત દર્દી, એટલે કે અઝીઝ ખાન, વિશે પૂછપરછ કરી હતી. તે નામનો કોઈ વ્યક્તિ તે હોસ્પિટલમાં દાખલ ન હોવાથી, તેઓ ત્યાંથી ચાલી ગયા હતા. તેમણે આગળ એવું પણ કહ્યું છે કે લગભગ રાત્રે ૨.૩૦ વાગ્યે તેઓ બંને ફરી આવ્યા હતા અને કલાર્ક બોર્ગેને પૂછ્યું હતું; બોર્ગેએ એવી માહિતી આપી હતી કે સામાન્ય રીતે અકસ્માતના કેસોના દર્દીઓને વોર્ડ નં. ૧૭, ૧૮ અને ૧૯ માં દાખલ કરવામાં આવે છે, અને ત્યારબાદ તેઓ બંને ઉપરના માળે ગયા હતા. સાક્ષીએ તે સ્ત્રીનું નામ અને સરનામું લખી લીધું હતું, જેને તેમણે અ-૩ તરીકે ઓળખી છે. તેમણે તેના સાથે આવેલા ફરાર આરોપી મહમ્મદ હુસૈનને પણ ઓળખ્યો છે. અ-૬ના કબૂલાતનામામાં હોસ્પિટલમાં પૂછપરછ કરવામાં આવી હતી એવી વાતને જે.જે. હોસ્પિટલમાં ફરજ પર રહેલા ફરિયાદપક્ષના સાહેદ- ૨૭ના નિવેદનથી સમર્થન મળે છે કે એક પુરુષ અને એક સ્ત્રી પૂછપરછ કરવા માટે કલાર્ક બોર્ગેની કેબિનમાં ગયા હતા.

ફરિયાદપક્ષના સાહેદ- ૫૪ શંકર રામચંદ્ર જાધવ જે.જે. હોસ્પિટલના ચોકીદાર હતા અને સંબંધિત સમયે એટલે કે ૧૨.૯.૧૯૯૨ના રોજ તેમની ફરજનો સમય રાત્રે ૧૦ વાગ્યાથી સવારે ૬ વાગ્યા સુધીનો હતો. તેઓ નવી ઈમારતમાં પારસીબાબાની પ્રતિમા પાસેના મુખ્ય દરવાજા પર ફરજ પર મુકાયેલા હતા અને હોસ્પિટલમાં પ્રવેશતા વ્યક્તિઓની તપાસ કરવાની તેમની ફરજ હતી. તે રાત્રે અંદાજે સવારે ૩.૫૫ વાગ્યે, હાથમાં રિવોલ્વર જેવા હથિયારો ધરાવતા નવ

વ્યક્તિઓ મુખ્ય દરવાજેથી અંદર પ્રવેશ્યા અને સીડીઓ તરફ ગયા, જ્યાં તેમાંથી એક વ્યક્તિએ બીજા વ્યક્તિનો કોલર પકડ્યો હતો અને તેના અન્ય સાથીદારો વિશે પૂછપરછ કરી રહ્યા હતા. તેમણે અનુમાન કર્યું કે કદાચ તેઓ કોઈ પૂછપરછ માટે આવેલા પોલીસકર્મીઓ હશે. જ્યારે તેમણે તેમને પૂછ્યું કે તેમની પાસે પ્રવેશ પરવાનગી છે કે નહીં, ત્યારે તેમણે કહ્યું કે તેઓ પોલીસ ઇન્સ્પેક્ટરો છે અને તે તેમને પ્રવેશ પરવાનગી વિશે પૂછવાની હિંમત કેવી રીતે કરી શકે. તેમાંથી કેટલાક વ્યક્તિઓ ઉપર ગયા અને કેટલાક નીચે જ રહ્યાં. અ-૧૦ ખાડેએ તેને પકડીને એક ખૂણે ખેંચી ગયો અને ધમકી આપી કે તે હલચાલ ન કરે અને એ જ સમયે આરોપી નં. ૯ બચ્ચિસિંહે તેના ચહેરા પર રિવોલ્વરના કુંદાથી પ્રહાર કર્યો, જેના પરિણામે તે નીચે પડી ગયો અને બેભાન થઈ ગયો. ત્યારબાદ તેને કેઝ્યુઅલ્ટી વોર્ડમાં લઈ જવામાં આવ્યો ત્યારે તેને પછીથી ભાન આવ્યું. પરીક્ષણ ઓળખ પેરેડમાં, તેણે આરોપી નં. ૬, સુભાષસિંહ ઠાકુરને તે વ્યક્તિ તરીકે ઓળખ્યો કે જેણે બીજા વ્યક્તિનો કોલર પકડ્યો હતો અને તેને તેના અન્ય સાથીદારો બતાવવા માટે પૂછ્યું હતું, તેમજ આરોપી નં. ૯ અને આરોપી નં. ૧૦ને પણ ઓળખ્યા, પરંતુ અદાલતમાં ઓળખ કરવાનો ઇનકાર કર્યો. ત્યારબાદ તેને પ્રતિકૂળ જાહેર કરવામાં આવ્યો. આ બાબત પણ અ-૬ના કબૂલાતનામામાં કરેલા નિવેદનને સમર્થન આપે છે.

ફરિયાદપક્ષના સાહેદ-૨૬ કૉન્સ્ટેબલ અનંત મોરેએ જણાવ્યું છે કે લગભગ સવારે ૩.૩૦ થી ૩.૪૫ વાગ્યાના સમયે, તેણે મુખ્ય દરવાજા મારફતે વોર્ડ નં. ૧૮માં ત્રણ વ્યક્તિઓને પ્રવેશ કરતા જોયા. તેણે આ પછી જોયું કે તેમાંના બે વ્યક્તિઓના હાથમાં એ.કે.-૪૭ રાઈફલો હતી. ત્રીજો વ્યક્તિ પણ એક હથિયારથી સજ્જ હતો. તેઓ ગોળીબાર કરતા કરતા હોલમાં પ્રવેશ્યા હતા. તેણે જણાવ્યું કે ખુદી જગ્યામાં તેના માટે તેમની પર ગોળીબાર કરવો શક્ય નહોતો અને તેની દિશામાં ગોળીઓ ચલાવવામાં આવી રહી હતી, તેથી સામેની દિશામાં ગોળીબાર કરવો શક્ય નહોતો. તે વોર્ડના દક્ષિણ તરફ દોડ્યો, દરવાજામાં પ્રવેશ્યો, તે દરવાજા પર ગોળીબાર કરવામાં આવ્યો, પરંતુ તે દરવાજાની બાજુએથી પ્રતિકારરૂપે પોતાના હથિયારમાંથી ગોળીબાર કરી શક્યો નહોતો. તેણે ગોળીબારનો અવાજ સાંભળ્યો. તેણે જોયું કે દર્દીઓ ભયભીત થઈ ગયા હતા, અને તેમાંના કેટલાક ખાટલાની નીચે અથવા ખૂણામાં આશરો લઈ રહ્યા હતા. કેટલાકે પોતાના શરીર પર "ચાદર" ખેંચી લીધી હતી અને શાંતિથી પડ્યા રહ્યા હતા. જે કેદીની તે દેખરેખ રાખતો હતો, તેણે ખાટલાની નીચે આશરો લીધો હતો. ગોળીબાર બંધ થયા પછી, તે ગેલેરીમાં ગયો, જ્યાં અન્ય કૉન્સ્ટેબલો શૈલેશ હાલદંકરની દેખરેખ રાખી રહ્યા હતા. તેણે ઉક્ત ખંડમાં શૈલેશ હાલદંકર તથા બે પોલીસકર્મીઓને જમીન પર લોહીના ખાબોચિયામાં પડેલા જોયા. તેણે ત્યાં લગભગ ૩૦-૩૫ કારતૂસ પડેલા હોવાનું નોંધ્યું. ત્યારબાદ પોલીસ ત્યાં આવી. તેમણે ઈજાગ્રસ્તોને સારવાર માટે લઈ ગયા. કુલ ૬ વ્યક્તિઓ ઈજાગ્રસ્ત થયા હતા,

જેમાં ફરિયાદપક્ષના સાહેદ-૯, ૧૦, ૧૧, ૪૨, ૫૪ તથા એક નર્સ અને એક યુનુસ દાદરકરનો સમાવેશ થાય છે.

ફરિયાદપક્ષના સાહેદ-૧૦, સિદ્દીક અહમદ અમીન (વિરોધી સાક્ષી), જે તે જ ઓરડામાં હતો જ્યાં મૃતક શૈલેશ હાલ્ડાંકર રાખવામાં આવ્યો હતો, તેણે જણાવ્યું કે તેણે કેટલાક લોકોના ઊંચા બૂમોના અવાજો સાંભળ્યા અને તેથી તે જાગી ગયો. ત્યાં એક પોલીસ ઇન્સ્પેક્ટર હાથમાં રિવોલ્વર લઈને ઊભો હતો અને ઓરડાની બહાર કોઈક સાથે વાત કરી રહ્યો હતો. તેણે ગોળીઓ છોડવામાં આવતી હોવાનો અવાજ સાંભળ્યો. ગોળીબાર ૨/૩ મિનિટ પછી બંધ થયો. તે ભયભીત થઈ ગયો હોવાથી ખાટલાની નીચે આશરો લીધો અને ગોળીબાર બંધ થયા પછી હોલમાં ગયો અને પોલીસકર્મીઓ ત્યાં આવ્યા ત્યાં સુધી ત્યાં જ બેઠો રહ્યો. તે રેંગતા રેંગતા હોલમાં ઘૂસી ગયો હતો. તેણે અદાલતમાં કોઈની ઓળખ કરી નહોતી અને ટીઆઈ પરેડમાં આરોપી નં. ૬, સુભાષસિંહ ઠાકુરની ઓળખ કરી હોવાનું નકાર્યું તથા સુભાષસિંહ ઠાકુરનો પીછો કરનાર અન્ય બે વ્યક્તિઓનું વર્ણન આપ્યું હોવાનું પણ નકાર્યું.

એ-૨ અને અન્ય લોકોનો બોમ્બે સબર્બન ઇલેક્ટ્રિસિટી સપ્લાય કંપની (બીએસઈએસ) ગેસ્ટ હાઉસ ખાતે ટૂંકો વિરામ :-

ફરિયાદપક્ષના સાહેદ-૬૩ અરવિંદ પિંગે બી.એસ.ઈ.એસ.ના અતિથિ ગૃહના પ્રભારી હતા. મરોલ, અંધેરી. તેમના મુજબ ૧૨-૯-૯૨ના રોજ એક ફેલિક્સ એલેક્સ ડીસોઝા, ફરિયાદપક્ષના સાહેદ-૨૯ (વિરોધી બનેલો સાક્ષી), તેમની પાસે આવ્યો અને તેને જણાવ્યું કે કેન્દ્રીય ઊર્જા મંત્રી શ્રી કલ્પનાથ રાયનો ભાણેજ બી.એસ.ઈ.એસ.ના અતિથિ ગૃહમાં રોકાયો છે અને તે તેની ઓળખાણ કરાવવા ઇચ્છે છે. તેમણે જણાવ્યું છે કે તે તેને તેના નિવાસસ્થાને લાવ્યો હતો. ફરિયાદપક્ષના સાહેદ-૩૦ હેરી પારાસરામ વર્ષ ૧૯૯૨માં બી.એસ.ઈ.એસ. અતિથિ ગૃહના ઉપ મહાપ્રબંધક હતા. તેમણે જણાવ્યું છે કે તેમને રહેઠાણ બુક કરવા માટે તે સમયના ઊર્જા મંત્રી કલ્પનાથ રાયના પી.એ. એવા એસ.પી. રાય તરફથી દિલ્હીથી ટેલિફોન સંદેશ મળ્યો હતો. ત્યારબાદ તેમને ખબર પડી કે બે ઓરડામાં નવ મહેમાનો રોકાયેલા હતા અને તેમણે પૂછ્યું કે આ મહેમાનો કોણ હતા. ત્યારપછી તેમને ખબર પડી કે તે મહેમાનો જે.જે. હોસ્પિટલમાં થયેલ ગોળીબારમાં સંકળાયેલા હતા. ફરિયાદપક્ષના સાહેદ-૩૧ અરવિંદમ કુન્જિમાણી (વિરોધી બનેલો સાક્ષી) બી.એસ.ઈ.એસ. અતિથિ ગૃહમાં રસોઈયા તરીકે કામ કરતો હતો. તેણે મહેમાનોને બે ઓરડા બતાવ્યા હતા અને તેઓ તે ઓરડાઓમાં રોકાયા હતા. તેણે કોઈની ઓળખ કરી નહોતી. બી.એસ.ઈ.એસ. અતિથિ ગૃહ સંબંધિત પુરાવાનો આ ભાગ અનિલ નિર્ભય નારાયણ શર્મા એ-પના કબૂલાતનામામાં પણ દર્શાવવામાં આવ્યો છે.

ફરિયાદપક્ષના સાહેદ-૧૮ પ્રભાકર દુરવે, હોલિડે-ઇનના મુખ્ય સુરક્ષા વ્યવસ્થાપક, એ સ્થાપિત કરે છે કે ઓરડો નં. ૩૧૫ માં ૧૨.૯.૧૯૯૨ના રોજ સવારે ૧૧.૧૦ વાગ્યે ત્યાં આવેલ વી.આઈ.પી. રોકાયેલા હતા, જે સૂર્યારાવના નામે હતો અને જેમાં એસ. રાવ તરીકે હસ્તાક્ષર કરવામાં આવ્યા હતા. તે જ તારીખે પ્રસ્થાન દર્શાવવામાં આવ્યું હતું. આથી બી.એસ.ઈ.એસ. ગેસ્ટ હાઉસ અને હોટેલ હોલિડે-ઇન ખાતે તેઓ ગયા હતા તે બાબતે એ-૨ના નિવેદનનું પણ સમર્થન થાય છે.

ફરિયાદપક્ષના સાહેદ-૯ને થયેલી ઇજાઓ અને સી.એ. અહેવાલો :-

ફરિયાદપક્ષના સાહેદ-૯નું સાક્ષ્ય આંક ૧૨૮થી વધુ સમર્થિત થાય છે, જે ૧૨.૯.૧૯૯૨ તારીખની એમએલસી નોંધપોથીમાં નં. નં. ૭૧૫૪ પરની નોંધ છે. તે દર્શાવે છે કે વિજય કૃષ્ણ નાગરેની જાંઘમાંથી કાઢવામાં આવેલ ગોળીનો એક ભાગ બોટલમાં મૂકવામાં આવ્યો હતો અને તે પોલીસને સોંપવામાં આવ્યો હતો. તે જ વસ્તુ ફરિયાદપક્ષના સાહેદ-૪૦, હેડ કોન્સ્ટેબલ સુર્યકાંત કુપવાડેકર દ્વારા ફોરેન્સિક પ્રયોગશાળામાં લઈ જવામાં આવી હતી. આંક ૧૨૯ ફરિયાદપક્ષના સાહેદ-૯ નાગરેનું ઇજાનું પ્રમાણપત્ર છે અને આંક ૧૧૭ કેમિકલ એનાલાઈઝરનો અહેવાલ છે. વિશ્લેષણના પરિણામમાં પણ એવું વાંચન દર્શાવવામાં આવ્યું છે કે ઘટના સ્થળેથી મળેલ ૭.૬૨ એમએમ શોટ રાઈફલ કાર્ટ્રિજ કેસો સામાન્ય રીતે રશિયન બનાવટની એકે-૪૭ રાઈફલ અથવા તેના ચાઈનીઝ પ્રકારમાંથી ફાયર

થયેલા હોય છે. મૃત્યુ પામેલ પોલીસ કોન્સ્ટેબલ કે.જી. ભાનાવતના શરીરમાંથી કાઢવામાં આવેલ ગોળીના બે ટુકડા પોલીસ સર્જન દ્વારા આવરણ પત્ર આંક ૯૭ સાથે ફોરેન્સિક પ્રયોગશાળામાં મોકલવામાં આવ્યા હતા. આંક ૧૪૫ શૈલેશ હલદણકરના મૃતદેહની મરણોત્તર નોંધો છે. કેમિકલ એનાલિસ્ટના અહેવાલ, આંક ૧૪૭માં, મૃત્યુ પામેલ શૈલેશ હલદણકરની જમણી જાંઘ અને ડાબી જાંઘમાંથી કાઢવામાં આવેલ ગોળી અંગે કેમિકલ એનાલાઈઝરે એવો અભિપ્રાય આપ્યો છે કે તે ૭.૬૨ એમએમ ગોળીઓના ખંડ છે. સીએ આંક ૧ એ નાગરે પાસે રહેલી એક .૩૦૩ રાઈફલ છે અને આંક ૩૬ એક .૩૦૩ ઇંચ રાઈફલનું ખાલી કાર્ટ્રિજ છે અને આંક ૭ ચાર અખંડિત .૩૦૩ રાઈફલ કાર્ટ્રિજ છે. આ હકીકતો દર્શાવે છે કે ફરિયાદપક્ષના સાહેદ-૯ નાગરેએ .૩૦૩ રાઈફલમાંથી એક ગોળી ફાયર કરી હતી અને બાકીની ચાર ગોળીઓ રાઈફલમાં અખંડિત હતી, તથા વિશ્લેષણના પરિણામથી જાણવા મળે છે કે આંક ૩૬ આંક ૧ એટલે કે .૩૦૩ રાઈફલમાંથી ફાયર કરાયેલ છે. આ પરિસ્થિતિઓ દર્શાવે છે કે ફરિયાદપક્ષના સાહેદ-૯ નાગરેએ સુભાષસિંહ ઠાકુર (એ-૬) તરફ નિશાન સાધીને એક રાઉન્ડ ફાયર કર્યો હતો અને શૈલેશ હલદણકરને એકે-૪૭ રાઈફલથી ગોળી મારીને મોતને ઘાટ ઉતારવામાં આવ્યો હતો તે પરિસ્થિતિ પણ સીએ અહેવાલોમાંથી સ્થાપિત થાય છે. એક્સ-રે પ્લેટો અંગેનો કેમિકલ એનાલાઈઝરનો અહેવાલ આંક ૧૨૨ છે, આંક નં. ૨એ થી ૨ડી (સીએના આંક) ૭.૬૨ એમએમ રાઈફલની ગોળીઓના ફાયર સાથે સુસંગત છે. સીએ અહેવાલમાંથી સ્પષ્ટ થાય છે કે હુમલાખોરોએ આ ઘટનામાં ૯ એમએમ

પિસ્તોલો અને એકે-૪૭ રાઈફલોનો ઉપયોગ કર્યો હતો. સુભાષસિંહ ઠાકુરના કબૂલાતનામા મુજબ, બરિયસિંહ એ-૯, આંક ૨૩૯ અને પ્રસાદ ખાડે એ-૧૦, આંક ૨૩૭ અનુસાર, કુલ ૧૨ અગ્નિચસ્ત્રો જેવા કે એકે-૪૭ અસોલ્ટ રાઈફલો, ૯ એમએમ પિસ્તોલો, ૩૨ રિવોલ્વરો, ૩૮ રિવોલ્વરો તેમજ બે હેન્ડ ગ્રેનેડ ૧૦ હુમલાખોરો દ્વારા જે.જે. હોસ્પિટલમાં લઈ જવાયા હતા.

વધુમાં, ફરિયાદપક્ષના સાહેદ-૪૨ પી.એસ.આઈ. કૃષ્ણાવતાર ઠાકુર (ફરિયાદી અને પ્રતિકૂળ સાક્ષી) એ ઘટનાના મુદ્દે ફરિયાદ પક્ષને સંપૂર્ણ રીતે સમર્થન આપ્યું છે, પરંતુ આરોપી નં. ૬ સુભાષસિંહ ઠાકુરને ઓળખવાનો ઇનકાર કર્યો અને ટી.આઈ. પેરેડમાં એક વ્યક્તિને ઓળખ્યાનો સ્વીકાર કર્યો. તેમણે આંક ૧૪૦, પ્રથમ માહિતી અહેવાલ, સાબિત કર્યો. તેમણે સ્વીકાર્યું કે તેમણે કેબિનના દરવાજા પાસે એક વ્યક્તિને એ.કે.-૪૭ રાઈફલ જેવા હથિયાર સાથે જોયો હતો અને દાવો કર્યો કે તેણે તેમની ઉપર એક ગોળી ચલાવી હતી અને તેમણે અંદરથી કાંડી ચઢાવી દરવાજો બંધ કરી દીધો હતો તથા દાવો કર્યો કે વોર્ડ નં. ૧૮માં ૪/૫ વ્યક્તિઓ હાજર હતા અને પોતાની રિવોલ્વરની બધી છ ગોળીઓ પૂરી થઈ જતાં તેઓ સ્નાનગૃહમાં છુપાયા હતા. થોડા સમય પછી તેઓ કેબિનમાં ગયા, ત્યાં શૈલેશ હલદંકરના ખાટલાની બાજુએ કૉન્સ્ટેબલ ભાણાવત નીચે પડેલા અને કેબિનમાં હેડ કૉન્સ્ટેબલ જાવસેન પડેલા જોયા. તેમણે એવો પણ દાવો કર્યો કે કૉન્સ્ટેબલ નાગરે ફરિયાદપક્ષના સાહેદ-૯, શૈલેશ હલદંકરના ખાટલા નીચે

પડેલા હતા. તેમણે તેને થપથપાવ્યો અને “નાગરે, નાગરે” એવી બૂમ પાડી અને નાગરેએ ક્ષણમાત્ર માટે આંખો ખોલી અને ફરી આંખો બંધ કરી દીધી. તેમણે લોહી નોંધ્યું અને તમામ શરીરો પર આગ્રેય હથિયારના ઘા સાથે રક્તસ્ત્રાવ થતો હતો. ત્યારબાદ, તેઓ નીચે ઉતર્યા અને સીડીઓભર લોહીના ડાઘો જોયા. તેમણે જણાવ્યું કે તાત્કાલિક સારવાર વોર્ડમાં તબીબોએ ૪ ઇજાગ્રસ્તોની તપાસ કરી હતી. જાવસેન અને ભાણાવતને મૃત જાહેર કરવામાં આવ્યા. કોન્સ્ટેબલ નાગરે, ફરિયાદપક્ષના સાહેદ-૯, ના પગમાં ઇજા હતી. નાગરેને શસ્ત્રક્રિયા ખંડમાં લઈ જવાયો. તેમના પોતાના ડાબા પગ પર ઘસારો થવાથી ઇજા હતી અને તેમણે ઈમારતની બહાર આવેલા મોટા વૃક્ષ સુધી લોહીની લકીર જોયી હતી. તેમણે પોતાની સેવા રિવોલ્વર અને ખાલી કારતૂસો સોંપી દીધા હતા. તેમના જિરહમાં તેમણે સ્વીકાર્યું કે રૂપિયા ૧ લાખના રોકડ ઇનામને ઘટાડીને રૂપિયા ૨૫,૦૦૦.૦૦ કરવામાં આવતાં તેમણે રાજીનામું આપ્યું હતું, જેને તેમણે સ્વીકાર્યું નહોતું કારણ કે તેઓ તે અંગે અસંતોષમાં હતા. તેમણે એવો પણ ઉદ્દેશ કર્યો કે તેઓ માનસિક અવસાદથી પીડાતા હતા, રાતો નિંદ્રાવિહોણી પસાર કરતા હતા અને તે માટે ગોળીઓ લેતા હતા. આ ઘટના તેમની ચિંતાનો અભિન્ન ભાગ હતી અને તેઓ પોતાના પરિવારની સુરક્ષાને લઈને તણાવ અનુભવતા હતા. પ્રથમ માહિતી અહેવાલ, આંક ૧૪૦માં, તેમણે બે વ્યક્તિઓનું વર્ણન આપ્યું હતું, જેમાં એક એવી વ્યક્તિનું, જેણે કોન્સ્ટેબલ ઉપર ગોળીબાર કર્યો હતો અને સ્વચાલિત રાઈફલથી ગોળીબાર કરીને તેમને મારી નાખ્યા હતા તથા જેણે “વરાંડા”ના દક્ષિણ

ભાગે તેમની ઉપર પણ ગોળીબાર કર્યો હતો. તેમણે તે વ્યક્તિનું વર્ણન આશરે ૨૫/૨૬ વર્ષ વયના, ઊંચાઈ આશરે ૫'૮", મજબૂત બાંધાના, ગોરા વર્ણના, ધાતુના ફેમવાળા ચશ્મા પહેરેલા, ગોળ ચહેરાવાળા, સફેદ પૂર્ણ બાહુનું શર્ટ અને પેન્ટ પહેરેલા, તથા રંગીન પેન્ટની અંદર શર્ટ ખૂંસેલું હતું, એમ આપ્યું હતું. બીજી એવી વ્યક્તિનું વર્ણન, જે સ્વચાલિત હથિયાર પકડીને ઉભી હતી, તેમણે આશરે ૨૨/૨૫ વર્ષ વયના, મધ્યમ બાંધાના, ઊંચાઈ આશરે ૫'૬", સુંઘણી રંગનું શર્ટ અને ગાઢ રંગની પેન્ટ પહેરેલી એમ આપ્યું હતું. પ્રથમ વ્યક્તિનું વર્ણન આરોપી નં. ૬, સુભાષસિંહ ઠાકુર સાથે મેળ ખાતું આવે છે.

સતિવલી ખાતે વસઈની નજીક આવેલા ‘સાગર ઓટો ડીલર્સ’ નામના પેટ્રોલ પમ્પના માલિક તથા પ્રતિકૂળ સાક્ષી ફરિયાદપક્ષના સાહેદ-૨૫ ગિરીશ કુમાર શ્રીનાથ સિંહના પુરાવાથી સ્પષ્ટ થાય છે કે ૧૪-૯-૯૨ના રોજ બપોરે અંદાજે ૩.૩૦ વાગ્યે, ઉપર લાલ બત્તી ધરાવતી એક કારમાં એક સ્ત્રી અને એક કોન્સ્ટેબલ સહિત બીજા બે-ત્રણ વ્યક્તિઓ તેમના પેટ્રોલ પમ્પ પર આવ્યા હતા અને તેમની કેબિનમાં બેસીને નજીકની હોટેલમાંથી ચા અને પીવાનું પાણી મંગાવ્યું હતું. તેનું બિલ તેમણે ચૂકવ્યું હતું. તે દિવસે તેમણે ત્યાં માત્ર બે જ કારોને ૫/૧૦ મિનિટના અંતરે એક પછી એક આવી હોવાનું જોયું હતું. તે વ્યક્તિઓમાંના એકે ટેલિફોન પર કોઈ નંબર જોડવાનો પ્રયત્ન કર્યો હતો, પરંતુ ફોન ન લાગતા તેઓ ત્યાંથી ચાલ્યા ગયા હતા. તેમની જરૂરમાં તેમણે જણાવ્યું હતું કે તેમના ભાઈ અજયે

તેમને કહ્યું હતું કે ઉપર લાલ બત્તી ધરાવતી કારમાં એક મહિલા મહેમાન આવી છે અને તેને શૌચાલય જવું હતું. ઉપર લાલ બત્તી ધરાવતી કારમાં મહિલા મહેમાન આવી હોવાથી તેમણે વિચાર્યું કે તે કદાચ કોઈ વીઆઈપી હોઈ શકે અને તેથી તેમણે તેને સ્વસંપૂર્ણ ઓરડામાં લઈ ગયા હતા. તેમણે વધુમાં એવું પણ જણાવ્યું હતું કે તે વ્યક્તિઓ તેમના પેટ્રોલ પમ્પ પર ૧૪.૧૦.૧૯૯૨ના રોજ આવ્યા હતા અને ૧૪.૯.૧૯૯૨ના રોજ નહીં, તથા તેમણે આરોપી નં. ૨ અને આરોપી નં. ૬ની ઓળખ કરવામાં નિષ્ફળ ગયા હતા. વધુમાં, ફરિયાદપક્ષના સાહેદ-૩૩ ભગચંદ સોનીની સાક્ષી પણ છે, જે ભિવંડીના આગ્રા રોડ પર આવેલા મિલન ઓટો સર્વિસ નામના ઇંધણ પમ્પમાં સેવા બજાવતા હતા, જે ભિવંડી મ્યુનિસિપલ કાઉન્સિલને ઇંધણ પૂરું પાડતું હતું. તેમનું નિવેદન આ હદ સુધી પુષ્ટિ કરે છે કે ૧૦-૯-૯૨ના રોજ ફરિયાદપક્ષના સાહેદ-૧૭ તાંબેએ કોન્ટેસા કારમાં ૫૫ લીટર પેટ્રોલ ભરાવ્યું હતું. તેમણે આંક ૧૦૨ની સ્લિપ રજૂ કરી છે.

ફરિયાદપક્ષના સાહેદ-૧૭ શ્રીપાદ તાંબે (વિરોધી જાહેર કરાયેલ) ભિવંડી નિઝામપુર મ્યુનિસિપલ કાઉન્સિલની કોન્ટેસા કારનો ડ્રાઈવર હતો. તેણે જણાવ્યું છે કે તેને કાગળની ૨ શીટો બતાવવામાં આવી હતી. બન્ને કાગળોના જમણા ખૂણે વાહન નંબર ૧૪૪૫ નોંધવામાં આવ્યો હતો. તે ૧-૯-૯૨, ૧૧-૯-૯૨, ૧૧-૯-૯૨ અને ૧૩-૯-૯૨ની નોંધો હતી. તે સ્વીકારે છે કે ઉક્ત લોગબુકમાં ૧-૯-૯૨થી ૧૩-૯-૯૨ સુધીની નોંધોને લગતી હદ સુધી તે બે પાનાંઓની

ગોઠવણી મેળ ખાય છે. તેના કહેવા મુજબ તે ૨ પાનાંઓ ઉક્ત રજીસ્ટરમાંથી ફાડવામાં આવ્યા હોય તેમ લાગતું હતું અને ત્યારબાદ રજીસ્ટરમાં નોંધ કરવામાં આવી હતી. વાંચન સુલભ બનાવવા માટે, તે બે શીટ પરની નોંધોને હવે એક સાથે ચોંટાડીને એક શીટ બનાવવામાં આવી છે, જેમાં કૉલમ નંબર ૧ થી ૧૩ દર્શાવવામાં આવ્યા છે અને ૧૧-૯-૯૨, ૧૨-૯-૯૨ અને ૧૩-૯-૯૨ની નોંધો ઉલ્લેખિત છે. તેણે વધુમાં સ્વીકાર્યું છે કે નોંધ એ પણ દર્શાવે છે કે ૧-૬-૯૨ના રોજ ટાંકીમાં ૪૫ લિટર પેટ્રોલ ભરવામાં આવ્યું હતું. ઉક્ત નોંધ ૧-૯-૯૨થી ૭-૯-૯૨ તારીખની લોગબુકની નોંધ સાથે સરખી છે. તેણે આ વાત નકારી છે કે સૂર્યારાવ એ-૨ એ તેને ૧૨-૯-૯૨ અને ૧૩-૯-૯૨ની નોંધો રજીસ્ટરમાં ગોઠવવા કહ્યું હતું. તેણે આ સૂચન પણ નકારી કાઢ્યું છે કે તેણે ડૉ. સોનટક્કે (ફરિયાદપક્ષના સાહેદ-૩૭) પાસેથી બીમારીનું ખોટું પ્રમાણપત્ર મેળવવાની વ્યવસ્થા કરી હતી. તેણે સ્વીકાર્યું છે કે ૨૦-૯-૯૨ના રોજ તે પોતાના ૩ મિત્રો, રમેશ, અનિલ અને સુરેશ સાથે બેંગલોર જવા માટે એક લક્ઝરી બસમાં ચડ્યો હતો. તે ૨ દિવસ બેંગલોરમાં રહ્યો અને ત્યારબાદ મૈસૂર ગયો.

એ-૨ ના કબૂલાતી નિવેદનમાં જણાવાયું છે કે તેણે (એ-૨ એ) ૧૬-૯-૯૨ના રોજ ભયભીત થઈ ૧૨.૦૯.૧૯૯૨ના રોજના અવરજવર સંબંધિત નોંધો અંગે કોન્ટેસા કારની લોગબુકમાંથી બે પાનાં ફાડી નાખ્યા હતા. તેની પ્રેરણાથી ડ્રાઈવર તાંબેએ લોગબુક ફરી લખી હતી. તેણે પોતાના ડ્રાઈવર તાંબેને બોમ્બેની

બહાર જવા સલાહ આપી હતી, કારણ કે તેને જાણ થઈ હતી કે ૧૯.૦૯.૧૯૯૨ના રોજ બોમ્બે પોલીસ કોન્ટેસા કાર અંગે પૂછપરછ કરી રહી હતી. ઉપરોક્ત પુરાવા તથા ફરિયાદપક્ષના સાહેદ- ૩૭ ડૉ. કાન્તિલાલ વિષ્ણુ સોનટકેના પુરાવાથી આ બાબતનું સમર્થન થાય છે; તેમણે ૧૯-૯-૯૨ના રોજ, જ્યારે તાંબે ઈન્દિરા ગાંધી મેમોરિયલ હોસ્પિટલ ગયો હતો, ત્યારે તેને બિમારીનું પ્રમાણપત્ર આપ્યું હતું.

ત્યારબાદ, ફરિયાદપક્ષના સાહેદ-૧૯, મતાતિલ દામોદર ઇંટીનો પુરાવો છે, જે ભિવંડી નિઝામપુર કાઉન્સિલમાં ઇજનેર તરીકે કામ કરતા હતા અને મ્યુનિસિપલ વાહનોની જાળવણી તથા મરામતની દેખરેખ રાખવાની જવાબદારી તેમની હતી. તેમણે જણાવ્યું કે દરેક વાહન માટે એક લોગબુક અને પેટ્રોલ સ્લિપ બુક હતી. તેમણે સ્વીકાર્યું છે કે આંક નં. ૬૧ અને ૬૦ એ જ લોગબુક્સ હતી, જે તેમણે પંચનામા હેઠળ પોલીસ સમક્ષ રજૂ કરી હતી. ફરિયાદપક્ષના સાહેદ-૨૦ સુભાષ કદમ પંચ સાક્ષી છે. તેમણે જણાવ્યું છે કે પોલીસે મ્યુનિસિપાલિટીમાંથી એક અધિકારીને બોલાવ્યો અને તે અધિકારી પાસેથી ૨ લોગબુક્સ પોતાની કબજામાં લીધી. તે પુસ્તકોમાં કોન્ટેસા કારની એક લોગબુક અને એક સ્લિપ બુકનો સમાવેશ થતો હતો. તેમણે આંક ૭૨-એના પંચનામા પર હસ્તાક્ષર કર્યા હતા. ફરિયાદપક્ષના સાહેદ-૨૩ અશોક બાગુલ અન્ય એક પંચ સાક્ષી છે. તેમણે જણાવ્યું છે કે તેઓ કોર્ડ માર્કેટ ગયા હતા અને ત્યાં એક પોલીસકર્મી તેમને પંચ સાક્ષી તરીકે બોલાવવા આવ્યો હતો. આરોપી નં. ૨ સુર્યરાવ ડી.સી.બી.

સી.આઈ.ડી. કચેરીમાં હાજર હતો. તેની હાજરીમાં તેણે નિવેદન આપ્યું કે તેણે લોગબુકમાંથી પાનાં ફાડી નાખ્યાં હતાં અને તે પાનાં ભિવંડીમાં રાખ્યાં હતાં તથા તે તે પાનાં ભિવંડીમાંથી રજૂ કરશે. તે મુજબ પંચનામું તૈયાર કરવામાં આવ્યું. તેમણે વધુમાં જણાવ્યું છે કે પોલીસે સુર્યારાવ સાથે તેમને જીપમાં સુર્યારાવના ઘરે લઈ ગયા. આરોપી નં. ૨ સુર્યારાવે એક પુસ્તકમાંથી કેટલાક પાનાં રજૂ કર્યાં. પોલીસે તે કાગળો કબજામાં લીધા અને તે જ પેકેટમાં મૂક્યા. આંક ૭૬એનું વિગતવાર પંચનામું તૈયાર કરવામાં આવ્યું. તેમણે સહ-પંચ સાથે મળીને પંચનામા પર હસ્તાક્ષર કર્યાં.

વિરોધી બનેલા સાક્ષી પી ડબલ્યૂ ૨૨ સતીશ ભુજંગ રાવ, જે ઇન્ટરિયર ડેકોરેટર છે અને ઘાટકોપર (ડબલ્યૂ), બોમ્બેના રહેવાસી છે, તેમણે જણાવ્યું છે કે તેઓ આરોપી નં. ૭ શમકિશોર તથા હિંમત રાવળ (પી ડબલ્યૂ ૩૧)ને ઓળખતા હતા. શમકિશોર તેમની પત્નીને મોટી બહેન સમજીને વર્તતો હતો. વર્ષ ૧૯૮૯-૯૦માં, જ્યારે શમકિશોરને હત્યાના પ્રયત્નના એક કેસમાં પોલીસ દ્વારા ધરપકડ કરવામાં આવી હતી, ત્યારે તેઓ શમકિશોર માટે જામીનદાર રહ્યા હતા. હિંમતભાઈ રાવળે તેમને ભિવંડી ખાતે ગોકુલ નગરમાં સુર્યારાવના નિવાસસ્થાને પીવીસી ટાઇલ્સ બેસાડવાનું કામ સોંપ્યું હતું અને તેમણે તે કામ કર્યું હતું. પ્રસંગોપાત તેમને સુર્યારાવને મળવાનું થતું હતું. ઉપરોક્ત કામ માટેની રકમ હિંમતભાઈ રાવળે ચૂકવી હતી. તેમણે સુર્યારાવને માત્ર ડીસીબી સીઆઈડી

કચેરીમાં જ જોયા હતા. વધુમાં, તેમને આરોપી નં. ૬ સુભાષસિંહ ઠાકુરને જોવાનો અગાઉ કચેરેય પ્રસંગ આવ્યો નહોતો અને તેમણે તેને પ્રથમ વખત આરોપીઓના પાંજરામાં જોયો હતો. જ્યારે જ્યારે શમકિશોર તે કેસ સંબંધે અદાલતમાં તારીખે હાજર થવા આવતો, ત્યારે તે તેમના ઘરે રહેતો હતો.

ફરિયાદપક્ષના સાહેદ--૩૪ હિંમત રૂપચંદ રાવળ, વ્યવસાયી, ભિવંડી, જિલ્લા ઠાણેના રહેવાસી, તેઓ પણ પ્રતિકૂળ સાક્ષી હતા. તેમણે જણાવ્યું છે કે ૧૯૮૮થી તેઓ પાવરલૂમ શેડ બાંધકામના વ્યવસાયમાં છે. ૧૯૮૮થી ૧૯૯૩ દરમિયાન, જયવંત દત્તાત્રય સુર્યારાવના પુત્ર રત્નદીપ અને એક નારાયણ ભોઈર તેમના તે વ્યવસાયમાં ભાગીદારો હતા. તેઓ ભિવંડી નિઝામપુર મ્યુનિસિપલ કાઉન્સિલના પ્રમુખ અને ઉપપ્રમુખ તરીકે રહ્યા હતા. તેમણે જણાવ્યું કે તેઓ આરોપી નં. ૨ સુર્યારાવને ૧૯૮૪થી ઓળખતા હતા, જે અદાલત સમક્ષ આરોપીઓના બોક્સમાં બેઠેલો હતો. તેમના પરસ્પર સૌહાર્દપૂર્ણ સંબંધો હતા. તેઓ આરોપી નં. ૭ શામકિશોરને પણ ૧૯૮૬થી ઓળખતા હતા, જે અદાલત સમક્ષ આરોપીઓના બોક્સમાં બેઠેલો હતો. ત્યારબાદ, ફોજદારી પ્રક્રિયા સંહિતાની કલમ ૧૬૪ હેઠળ નોંધાયેલા તેમના નિવેદનમાં વર્ણવ્યા મુજબ ફરિયાદ પક્ષના વર્ણનને તેમણે સમર્થન આપ્યું નથી.

ફરિયાદ પક્ષ દ્વારા રજૂ કરવામાં આવેલા ઉપરોક્ત પુરાવામાંથી નીચે મુજબના તથ્યો પ્રકાશમાં આવે છે :-

(૧) જો એ-૨, એ-૬ અને એ-૭નાં કબૂલાતના નિવેદનો જેમના તેમ વિચારણામાં લેવામાં આવે, તો નિયુક્ત અદાલતે યોગ્ય રીતે તેમને દોષિત ઠરાવ્યા છે.

(૨) ઉપરોક્ત નિવેદનોનું સમર્થન થાય છે -

(એ) નિયુક્ત ન્યાયાધીશે ચર્ચા કરેલી અન્ય આરોપીઓની કબૂલાતી નિવેદનો દ્વારા.

(બી) ફરિયાદપક્ષના સાહેદ-૧૨ લક્ષ્મણ વિશે અને ફરિયાદપક્ષના સાહેદ-૨૬ રમેશ પાટીલના પુરાવા દ્વારા.

(સી) બનાવના સમયે ઘાયલ સાક્ષી રહેલા ફરિયાદપક્ષના સાહેદ-૯ના પુરાવાથી. વોર્ડ નં. ૧૮માં ફરજ પર રહેલા પોલીસ કોન્સ્ટેબલ ફરિયાદપક્ષના સાહેદ-૯ના પુરાવા પર અવિશ્વાસ કરવા માટે કોઈ કારણો નથી. તેમને આ બનાવમાં ગોળી વાગ્યાની ઈજા થઈ હતી.

(ડી) ઘટનાપશ્ચાત ૧૨મી અને ૧૪મી તારીખે એ-૨, એ-૬ અને એ-૭ની હલચલ અંગે, એ-૨ જે ભિવંડી મ્યુનિસિપલ કોર્પોરેશનના પ્રમુખ હતા, તેમના અંગરક્ષકો એવા બે સ્વતંત્ર સાક્ષીઓના પુરાવા પર અવિશ્વાસ કરવાનો કોઈ કારણ નથી.

(ઈ) એ-૬નું સ્વીકારોક્તિ નિવેદન ફરિયાદપક્ષના સાહેદ-૨૭ દ્વારા પુષ્ટિ પામે છે, જેમણે વિશેષરૂપે જણાવ્યું છે કે બપોરે આશરે ૧.૪૦/૧.૪૫ વાગ્યે એ-૩ અને ફરાર આરોપી મોહમ્મદ હુસૈન કલાર્ક બોર્ગે પાસે ગયા હતા અને દર્દીઓ અંગે પૂછપરછ કરી હતી. તેને ફરિયાદપક્ષના સાહેદ-૫૪ શંકર રામચંદ્ર જાધવ દ્વારા પણ પુષ્ટિ મળે છે.

(એફ) એ-૨ અને એ-૬ના આ નિવેદનો કે તેઓ બી.એસ.ઈ.એસ. ગેસ્ટ હાઉસમાં રહ્યા હતા, તેનો ફરિયાદપક્ષના સાહેદ--૬૩, ફરિયાદપક્ષના સાહેદ--૩૦ અને ફરિયાદપક્ષના સાહેદ--૩૭ના પુરાવાથી સમર્થન થાય છે.

(જી) ફરિયાદપક્ષના સાહેદ--૨૫ ગિરીશ સિંહ, ફરિયાદપક્ષના સાહેદ--૧૭ તાંબે અને ફરિયાદપક્ષના સાહેદ--૩૭ ડૉ. સોનટક્કેના પુરાવા, ૧૨મી અને ૧૪મી તારીખે કારની અવરજવર અંગે તેમજ એ-૭ના કહેવા મુજબ પોલીસે કારની અવરજવર અંગે પૂછપરછ શરૂ કરી હોવાથી ડ્રાઈવર તાંબેને શહેરની બહાર જવા કહેવામાં આવ્યું હતું તે બાબતે, એ-૨ના નિવેદનને સમર્થન આપે છે. લોગબુક સંબંધિત પુરાવો તથા તેમાંથી બે પાનાં ફાડી નાખવામાં આવ્યા હોવાની બાબત પણ એ-૨ની દોષી માનસિકતા પ્રગટ કરે છે.

(એચ) પ્રતિકૂળ સાક્ષીઓ ફરિયાદપક્ષના સાહેદ--૨૨ સતીશ રાવ અને ફરિયાદપક્ષના સાહેદ--૩૪ હિંમત રાવને સ્વીકાર્યું હતું કે તેઓ વર્ષોથી એ-૨ સૂર્યરાવ અને એ-૭ કિશોર સાથે સંબંધો ધરાવતા હતા.

રજૂઆતો :-

ઉપરોક્ત પુરાવાના આધારે, આરોપી તરફથી ઉપસ્થિત વિદ્વાન વકીલે રજૂ કર્યું કે નિર્ધારિત અદાલતે આપેલો ચુકાદો અને આદેશ ગેરકાયદેસર અને ભૂલભરેલો છે, કારણ કે-

(એ) ટાડાની જોગવાઈઓ લાગુ પડતી નથી

(બી) કબૂલાતી નિવેદનો પુરાવામાં ગ્રાહ્ય નથી અને કોઈપણ પરિસ્થિતિમાં સત્ય, સ્વૈચ્છિક તથા વિશ્વસનીય નથી.

(સી) એ-૬ ની ઓળખ શંકાસ્પદ છે.

(ડી) ટાડા હેઠળ દંડનીય ગુનામાં ફરિયાદ ચલાવવાની મંજૂરી મનના ઉપયોગ વિના આપવામાં આવેલી છે.

ટાડાની જોગવાઈઓ લાગુ પડે છે કે નહીં-

આરોપી નં. ૬ તરફથી હાજર રહેલા વિદ્વાન પરિષ્ઠ વકીલ શ્રી રાજિંદર સિંહ, આરોપી નં. ૭ માટે હાજર રહેલા શ્રી સુશીલ કુમાર અને આરોપી નં. ૨ માટે હાજર રહેલા વકીલ શ્રી નિતીન પ્રધાનએ રજૂ કર્યું કે વર્તમાન મામલો ગેંગો વચ્ચેની હરીફાઈનો છે અને ટાડાની જોગવાઈઓ લાગુ પડતી નથી; નોંધ પર એવું કશું જ નથી કે આરોપીઓનો કોઈ આતંક પેદા કરવાનો ઇરાદો હતો અને વધુમાં વધુ શૈલેષ હાલદંડરની હત્યા કરવાનો ઇરાદો અનુમાનિત થઈ શકે. આ હેતુસર એવું દર્શાવવામાં આવ્યું છે કે નિશાન બનાવાયેલા વ્યક્તિઓ સિવાય અન્ય લોકોને

માત્ર નાની ઇજાઓ પહોંચાડવામાં આવી હતી અને ફરજ પર રહેલા તથા મૃત્યુ પામેલા અન્ય પોલીસ કોન્સ્ટેબલોને પહોંચાડવામાં આવેલી ઇજાઓ અનિરિછત હતી. વધુમાં એવું પણ રજૂ કરવામાં આવ્યું કે ઘટના વહેલી સવારે ૩.૪૫ વાગ્યે બની હતી અને તેથી વ્યાપક જનતાના મનમાં કોઈ આતંક પેદા કરવાનો પ્રશ્ન જ ઉદ્ભવતો ન હતો. આ હેતુસર વિદ્વાન વકીલે નિરંજન સિંહ કરમ સિંહ પંજાબી, એડવોકેટ વિ. જીતેન્દ્ર ભીમરાજ બિજ્જયા તથા અન્ય [(૧૯૯૦) ૪ એસ.સી.સી. ૭૬] નો સંદર્ભ આપ્યો.

ઉપરોક્ત કેસમાં, આ અદાલતે ઠરાવ્યું હતું કે નિયુક્ત અદાલત આરોપીનો આશય અન્ડરવર્લ્ડમાં પ્રભુત્વ પ્રાપ્ત કરવા માટે રાજી અને કેશવનો ખતમ કરવાનો હતો એવા નિષ્કર્ષે પહોંચવામાં યોગ્ય હતી અને આ રીતે અવલોકન કર્યું હતું :—

માત્ર એટલું નિવેદન કે આવી હિંસાનું પ્રદર્શન લોકોના મનમાં આતંક અથવા ભય પેદા કરશે અને કોઈપણ તેમની સામે વિરોધ કરવાનો સાહસ નહીં કરે, તે માત્રથી અધિનિયમની કલમ ૩(૧) હેઠળનો ગુનો રચાતો નથી. હિંસક કૃત્યનું તે નિઃસંદેહ પરિણામ હોઈ શકે, પરંતુ તે ગુનાના કર્તાઓનો આશય હતો એવું કહી શકાય નહીં.

ઉપરોક્ત કેસમાં, અદાલતે સ્પષ્ટ કર્યું છે કે આરોપીઓનો ઇરાદો માત્ર રાજી અને કેશવને દૂર કરવાનો હતો અને તેથી તેમણે પૂર્વોક્ત વ્યક્તિની હત્યા કરી અને

ઉત્તરોક્ત વ્યક્તિને ઇજા પહોંચાડી, અને તેથી એવો નિષ્કર્ષ કાઢવો શક્ય નહોતો કે તેમનો ઇરાદો લોકોમાં અથવા લોકોના કોઈ વર્ગમાં આતંક ફેલાવવાનો હતો. ત્યારબાદ અદાલતે યથાયોગ્ય રીતે અવલોકન કર્યું કે જો આતંક ફેલાવવા માટે કેટલાક નિર્દોષ વ્યક્તિઓની હત્યા કરવામાં આવી હોત, તો સ્થિતિ ભિન્ન હોત, અને આવા કિસ્સામાં ઇરાદો આતંક ફેલાવવાનો ગણાઈ શક્યો હોત અને હત્યાઓ તે હેતુ સિદ્ધ કરવા માટે કરવામાં આવેલી ગણાત.

વિદ્વાન વકીલે વધુમાં સ્ટેટ વિ./સ. નલિની અને અન્ય [(૧૯૯૯) ૫ એસ.સી.સી. ૨૫૩] ના નિર્ણયનો ઉલ્લેખ કર્યો. આ ચુકાદો પણ કોઈ રીતે તેમના દલીલોને સમર્થન આપતો નથી. આ અદાલતની ત્રણ-ન્યાયાધીશોની ખંડપીઠે હિતેન્દ્ર વિષ્ણુ ઠાકુર વિ./સ. સ્ટેટ ઓફ મહારાષ્ટ્ર અને અન્ય [(૧૯૯૪) ૪ એસ.સી.સી. ૬૦૨] માં પ્રતિપાદિત સિદ્ધાંતને મંજૂરી સાથે ઉદ્ઘૃત કરીને આ મુજબ નિષ્કર્ષ આપ્યો છે

કાનૂની સ્થિતિ યથાવત્ અપરિવર્તિત રહે છે કે કોઈ ગુનો ટાડા હેઠળ આવતો આતંકવાદી કૃત્ય છે કે નહીં તે નક્કી કરવા માટેનો નિર્ણાયક આધાર એ છે કે શું તે કાયદા મુજબ સ્થાપિત સરકારને ભયભીત કરવાની મનશા સાથે અથવા લોકોમાં આતંક ફેલાવવાની મનશા સાથે વગેરે કરવામાં આવ્યો હતો.

હિતેન્દ્ર વિષ્ણુ ઠાકુર (સુપ્રા) માં, સમાન દલીલનો વિચાર કરતાં, આ અદાલતે ઠરાવ્યું હતું

... ‘આતંકવાદી’ પ્રવૃત્તિ માત્ર કાયદો અને વ્યવસ્થા અથવા જાહેર વ્યવસ્થામાં ખલેલ પેદા કરવાથી ઊભી થતી નથી. આશયિત પ્રવૃત્તિનું પરિણામ એવું હોવું જોઈએ કે સામાન્ય દંડાત્મક કાયદા હેઠળ તેને પહોંચી વળવા માટેની સામાન્ય કાયદા અમલવારી એજન્સીઓની ક્ષમતાથી તે પરે જાય. અનુભવથી આપણને જણાયું છે કે ‘આતંકવાદ’ સામાન્ય રીતે વિશાળ જનસમુદાયના અથવા તેના કોઈ એક વર્ગના મનમાં ધાક, ભય અને લાચારપણું પેદા કરીને સત્તા અથવા નિયંત્રણ પ્રાપ્ત કરવા અથવા જાળવી રાખવાનો પ્રયાસ હોય છે અને તે સંપૂર્ણપણે અસામાન્ય પરિઘટના છે. તેથી, ‘આતંકવાદ’ને હિંસાના અન્ય સ્વરૂપોથી જે બાબત અલગ પાડે છે તે દબાણાત્મક ધાકધમકીનો જાણપૂર્વક અને પદ્ધતિસરનો ઉપયોગ છે. ઘણી વખત આજનો કઠોર અપરાધી પરિસ્થિતિનો લાભ લઈને ‘આતંકવાદ’નું આચ્છાદન ધારણ કરીને સમાજમાં પોતાની માટે સ્વીકાર્યતા અને માન્યતા પ્રાપ્ત કરવાનો ધ્યેય રાખે છે, કારણ કે દુર્ભાગ્યવશ સશસ્ત્ર ઉગ્રતાથી પ્રભાવિત રાજ્યોમાં ‘આતંકવાદી’ને તેના જૂથ દ્વારા અને ઘણીવાર ભટકાયેલા યુવાનો દ્વારા પણ નાયક તરીકે રજૂ કરવામાં આવે છે... .

તેવી જ રીતે, ગિરધારી પરમાનંદ વધવા વિ. સ્ટેટ ઓફ મહારાષ્ટ્રા [(૧૯૯૬) ૧૧ એસસીસી ૧૭૯] માં આ અદાલતે નિરીક્ષણ કર્યું હતું કે જો નિર્દોષ

છોકરાનું અપહરણ બદલની ખંડણીની માંગ પરિવારના સભ્ય દ્વારા પૂર્ણ ન કરવામાં આવતા માત્ર તે કારણસર તેની હત્યા કરવામાં આવે, તો આવી હત્યા સ્થાનિક વિસ્તારના લોકોના મનમાં આઘાતની લહેર પેદા કર્યા વિના અને ભય ફેલાવ્યા વિના રહી શકતી નથી. અદાલતે આગળ આ મુજબ ઠરાવ્યું હતું :-

... અપરાધનો સમાજ પર પડતો પ્રભાવ અને તેના દુષ્પરિણામો, તેમજ આવા અપરાધથી લોકોના મનમાં અથવા લોકોના કોઈ એક વર્ગના મનમાં ભય ઉત્પન્ન કરવાની તેની સંભાવના જ એવા અપરાધને ટાડાની કલમ ૩(૧) હેઠળ આતંકવાદી પ્રવૃત્તિ બનાવે છે

અમારા મત મુજબ, 'આતંકવાદ'ને ચોક્કસ શબ્દોમાં વ્યાખ્યાયિત કરવું શક્ય નથી. આ કૃત્ય લોકોમાં અથવા લોકોના કોઈ એક વર્ગમાં ભય ફેલાવવાના આશયથી કરવામાં આવ્યું હતું કે નહીં, તે દરેક કેસની હકીકતો પર નિર્ભર રહેશે. વધુમાં, આરોપીના આશયને નિર્ધારિત કરવા માટે, એવા બહુ ઓછા કેસો હશે જેમાં પ્રત્યક્ષ પુરાવો ઉપલબ્ધ હોય. મુખ્યત્વે તે દરેક કેસની પરિસ્થિતિઓ પરથી અનુમાનિત કરવાનું રહે છે. યોગ્ય કેસોમાં, હિંસક કૃત્યના સ્વરૂપ પરથી એવો નિષ્કર્ષ કાઢી શકાય છે. એ બાબતમાં પણ કોઈ શંકા રહી શકતી નથી કે હિંસક કૃત્યના પરિણામો વ્યક્તિગત રીતે અને સમાજગત રીતે ભિન્ન હોઈ શકે છે, પરંતુ સમજદાર વ્યક્તિ અને તેનાથી પ્રભાવિત થયેલાઓ માટે તે સારી રીતે સમજાયેલી બાબત છે.

કબૂલાતનામાઓ અને અન્ય પુરાવાઓમાંથી પ્રકાશમાં આવતી ફરિયાદ પક્ષની આવૃત્તિ એવી છે કે મુંબઈમાં બે ટોળકીઓ કાર્યરત છે, અર્થાત્ એક દાઉદ ઈબ્રાહિમની અને બીજી અરુણ ગાવલીની. તેમની પ્રવૃત્તિઓમાં તેમના હુકમોનું પાલન ન કરનારાઓનો ખાત્મો કરવો અથવા તેમને નુકસાન કે ઈજા પહોંચાડવી અને બિલ્ડરો, હોટેલિયરો, ઉદ્યોગપતિઓ, વ્યાવસાયિકો તથા અન્ય વ્યક્તિઓ પાસેથી ખંડણી ઉઘરાવવી સામેલ છે. તેઓ દાણચોરી અને માદક દ્રવ્યોના ગેરકાયદેસર વેપારમાં પણ પ્રવૃત્ત રહે છે અને આ બધી પ્રવૃત્તિઓ સુવ્યવસ્થિત રીતે હાથ ધરવા માટે તેઓ ઘણાં લોકોને કામે લગાડે છે. આવી પ્રવૃત્તિઓ માટે તેમનો સંકેત શબ્દ 'ગેમ' છે. શક્ય છે કે તેમને સત્તાધીશો અથવા રાજકારણીઓ તરફથી કંઈક સમર્થન મળતું હોય અને તેનો ઉલટો પણ હોય. એટલું જ નહીં, આ આતંકવાદી ટોળકીઓ કાર્યરત છે અને મોટી રકમની ખંડણી ઉઘરાવે છે, એવી ભૂસ્તરીય હકીકતને અવગણવી સંપૂર્ણપણે અન્યાયસંગત ઠરે. આતંકવાદ દ્વારા તેઓ લોકોના મનમાં ભય, ધાક અને નિરાધારપણું પેદા કરીને સત્તા અથવા નિયંત્રણ પ્રાપ્ત કરે છે અથવા જાળવી રાખે છે. તેઓ કટ્ટર ગુનેગારો છે અને પરિસ્થિતિનો લાભ લે છે, તથા ઘણા બનાવોમાં પોલીસ સત્તાધીશો પીડિતોને રક્ષણ આપવામાં નિષ્ફળ જાય છે. ભિવંડી મહાનગરપાલિકાના પ્રમુખ એ-૨ સુર્યરાવએ કબૂલાતમાં જણાવ્યું તેમ, તેણે એ-૭ તથા અન્ય લોકોની મદદ માગી હતી અને ત્યારબાદ તેના કહેવા મુજબ, ગુનો થયાના પછી એ-૬ અને એ-૭ને

મદદરૂપ થવા અંગે એ-૭ દ્વારા કરાયેલી ગેરકાયદેસર માંગણીનું પાલન કરવું તેની માટે જરૂરી બન્યું હતું. વધુમાં, ફરજ પર રહેલા પોલીસ રક્ષકો પર ગોળીબાર કરવા અને જે કોઈ તેમના માર્ગમાં આવ્યો તેને ઇજા પહોંચાડવાની તેમની હરકત પરથી આરોપીઓનો આશય જાણી શકાય છે. આવી પરિસ્થિતિમાં એવું અનુમાન કરી શકાય કે આ નીચ અને કાયરતાપૂર્ણ કૃત્યનો હેતુ જનસામાન્યમાં દહેશત અથવા આઘાતની લહેર પેદા કરવાનો અને તેમના હુકમોનું પાલન ન કરનારાઓ અથવા તેમનો વિરોધ કરનારાઓનું ભાગ્ય શૈલેશ હાલડણકર જેવું જ થશે એવો સંદેશ આપવાનો હતો. આથી વધુ એવો સંદેશ પણ જાય છે કે ફરજ પર રહેલો પોલીસ રક્ષક પીડિતને બચાવી શકતો નથી અને તેમને પણ એ જ હાલ ભોગવવો પડી શકે. એટલું જ નહીં, આ ગુનો સુરક્ષિત સ્થળે, અર્થાત્ જે.જે. હોસ્પિટલમાં, લક્ષ્ય હાંસલ કરવાની સમગ્ર કાર્યવાહીનું સૂત્રચાલન કરીને આચરવામાં આવ્યો હતો. જરૂરી માહિતી એકત્રિત કરવામાં આવી હતી અને આધુનિક હથિયારોથી સજ્જ થઈ તેઓ હોસ્પિટલમાં ગયા, જ્યાં દર્દીઓ અને ફરજ પરનો સ્ટાફ ગભરાટમાં આડા-અવળા દોડ્યો અને સાક્ષીઓ પ્રતિકૂળ બન્યા. ફરિયાદપક્ષના સાહેદ--૪૨ પી.એસ.આઈ. ઠાકુર, જે ફરજ પરના પોલીસ અધિકારી હતા, તેઓ કોઈને રક્ષણ આપવા માટે કશું કરી શક્યા નહોતાં અને વિગતવાર પ્રથમ માહિતી અહેવાલ આપ્યા પછી પણ અદાલત સમક્ષ તેને સમર્થન આપવામાં નિષ્ફળ ગયા. સાક્ષીઓને કેવી રીતે આતંકિત કરવામાં આવે છે તે એફ.આઈ.આર. નોંધાવનાર ફરિયાદપક્ષના સાહેદ--૪૨ના પુરાવાથી સ્પષ્ટ થાય છે. તેણે પદ પરથી રાજીનામું

આપ્યું હતું અને તે માનસિક અવસાદથી પીડાતો હતો, રાત્રિઓ નિંદ્રાવિહોણી પસાર કરતો હતો, તથા આ ઘટનાને કારણે પોતાના કુટુંબની સલામતી અંગે અત્યંત ચિંતિત હતો. ઘટના બાદ સાત વર્ષ વીતી ગયા છતાં પુરાવા આપતી વખતે તે તણાવ અનુભવી રહ્યો હતો. ફરિયાદપક્ષના સાહેદ--પ૪ શંકર રામચંદ્ર જાધવની સ્થિતિ પણ એવી જ હતી. વધુમાં, જે.જે. હોસ્પિટલના દરવાજા પરનો ચોકીદાર ફરિયાદપક્ષના સાહેદ--૨૮ શ્રીરંગ ગંગારામ ઉત્તેકર, (પ્રતિકૂળ સાક્ષી), એટલો ભયભીત હતો કે જ્યારે જિરહ દરમિયાન તેને આરોપી નં. ૧૦ વિશે પૂછવામાં આવ્યું ત્યારે અદાલતે નોંધ્યું હતું કે "સાક્ષી ભયભીત જણાય છે અને તેણે અદાલત તરફ જોવાનું શરૂ કર્યું તથા પોતાની આંખો જુદી જુદી દિશામાં ફેરવવા માંડી." વિશેષ ન્યાયાધીશે એ પણ નોંધ્યું હતું કે, "દેખાવ પરથી સાક્ષી ભયભીત જણાય છે અને તેને નિર્ભય બનાવવાનો પ્રયાસ કરવામાં આવ્યો, પરંતુ તે પ્રયાસ નિષ્ફળ ગયો અને અંતે સાક્ષી સાક્ષીપેટીમાં રડવા માંડ્યો." વધુમાં, એ-૨ની કબૂલાત દર્શાવે છે કે આ ટોળકીઓના પંજામાં સપડાયેલા લોકો કેવી રીતે આતંકિત થાય છે. તેથી, આરોપીઓ તરફથી દહેશત ફેલાવવાનો કોઈ આશય ન હતો અને આ ગુનો ટાડા ની કલમ ૩(૧) હેઠળ નિર્ધારિત આતંકવાદી પ્રવૃત્તિમાં આવતો નથી, એવો આરોપીઓના વિદ્વાન વકીલનો દાવો કોઈ તત્ત્વ ધરાવતો નથી. અમે ફરીથી દોહરાવીએ છીએ કે આચરાયેલો ગુનો દહેશત પેદા કરે છે કે નહીં, તે દરેક કેસની હકીકતો અને પરિસ્થિતિઓ પર નિર્ભર છે અને તેને ચોક્કસ શબ્દોમાં વ્યાખ્યાયિત કરી શકાતું નથી.

સ્વીકારોક્તિ નિવેદનોની ગ્રાહ્યતા :-

આરોપી પક્ષના વિંદ્ધાન વકીલ દ્વારા ઉઠાવવામા આવેલ આગલું પ્રસ્તાવ કબૂલાતી નિવેદનોની સ્વીકાર્યતા અને પુરાવાકીય મૂલ્ય અંગે છે. એવી દલીલ કરવામાં આવી છે કે આરોપીઓ પોલીસ અટકાયતમાં હતા ત્યારે તેમના કબૂલાતી નિવેદનો પોલીસ અધિકારીઓ દ્વારા નોંધવામાં આવ્યા હતા; કબૂલાતી નિવેદનો નોંધાયા બાદ તેમને ન્યાયિક મેજિસ્ટ્રેટ સમક્ષ રજૂ કરવામાં આવ્યા નહોતા અને સમયગાળો વીતી ગયા પછી તે કબૂલાતી નિવેદનો સંબંધિત મુખ્ય ન્યાયિક મેજિસ્ટ્રેટને મોકલવામાં આવ્યા હતા, જેથી ટાડા નિયમોની નિયમ ૧૫ નો ભંગ થયો હતો અને તેથી કબૂલાતી નિવેદનો પુરાવામાં સ્વીકાર્ય નથી અને કોઈ પણ સ્થિતિમાં તે સ્વૈચ્છિક, વિશ્વસનીય અને સત્ય નથી.

અમારા મતાનુસાર, આ દલીલની મૂળવણી કરવા માટે અમારે કલમ ૧૫ની જોગવાઈઓ ધ્યાનમાં રાખવી જરૂરી છે, જે અગ્રતા આપતી જોગવાઈથી શરૂ થાય છે કે સંહિતા અથવા ભારતીય પુરાવા અધિનિયમમાં જે કંઈ સમાયેલ હોય તે છતાં, એવા નિવેદનો આવા વ્યક્તિઓ અથવા સહ-આરોપી, દુષ્પ્રેરક અથવા ષડયંત્રકર્તા વિરુદ્ધ, આ અધિનિયમ હેઠળના અથવા તેના અધિનિયમાધીન બનાવાયેલા નિયમો હેઠળના ગુનાના વિચારણામાં ગ્રાહ્ય ગણાશે. જો આપણે આ વાત ધ્યાનમાં રાખીએ કે ઉપરોક્ત હદ સુધી પુરાવા અધિનિયમની જોગવાઈઓ

અવગણવાની છે, તો અપીલકર્તાઓના વિદ્વાન વકીલે ઉઠાવેલી દલીલમાં ખાસ બળ રહેતું નથી. અધિનિયમ અને નિયમો હેઠળ, કબૂલાતરૂપ નિવેદનો નોંધવા માટેની શરતોનું પાલન થવું આવશ્યક છે. જો તે શરતોનું પાલન કરવામાં આવ્યું હોય, તો તે નિવેદનો આરોપી અથવા સહ-આરોપીને ગુનાથી સાંકળવા માટે પુરાવામાં ગ્રાહ્ય બને છે. તેમ છતાં, આ પાસા અંગે વિશેષ ચર્ચાની આવશ્યકતા નથી, કારણ કે આ અદાલતના વિવિધ નિર્ણયોમાં તેનો નિવેડો કરવામાં આવ્યો છે અને તેની વિચારણા કરવામાં આવી છે. લાલ સિંહ વિ. સ્ટેટ ઓફ ગુજરાત એન્ડ અનધર [(૨૦૦૧) ૩ એસસીસી ૨૨૧] માં, આ અદાલતે ઠરાવ્યું હતું કે ટાડાની કલમ ૧૫ને ધ્યાનમાં લેતાં, જેણે પુરાવા અધિનિયમ હેઠળની પ્રતિબંધાત્મક મર્યાદા દૂર કરી હતી, પોલીસ અધિકારીઓ દ્વારા નોંધાયેલ કબૂલાતરૂપ નિવેદન પુરાવામાં ગ્રાહ્ય છે, તે સારભૂત પુરાવો છે અને વિચારણા દરમિયાન તેનો સહ-આરોપી વિરુદ્ધ પણ આધાર લઈ શકાય. અદાલતે ઠરાવ્યું હતું :-

આવા કેસોમાં દેશની અંદર અથવા દેશની બહાર નિવાસ કરતા વ્યક્તિઓ દ્વારા આતંકવાદી પ્રવૃત્તિઓથી ફેલાવવામાં આવેલા આતંકવાદના પરિણામે ઊભી થયેલી ગંભીર પરિસ્થિતિનો સામનો કરવા માટે અટકાયતી પૂછપરછ કાયદા હેઠળ માન્ય છે. વિદ્વાન વકીલે વધુમાં રજૂ કર્યું કે વર્તમાન કેસમાં કર્તાર સિંહ વિ. સ્ટેટ ઓફ પંજાબ [(૧૯૯૪) ૩ એસ.સી.સી. ૫૬૯] માં આ અદાલતે સૂચવેલી માર્ગદર્શિકાઓનું પાલન કરવામાં આવ્યું નથી. અમારા મત મુજબ, આ રજૂઆત કોઈ આધારે રહિત છે, કારણ કે વર્તમાન કેસમાં સ્વીકારોક્તિના નિવેદનો ઉલ્લેખિત

કેસના નિર્ણયની તારીખ પહેલાં, એટલે કે ૧૧.૩.૧૯૯૪ પહેલાં નોંધવામાં આવ્યા હતા. વધુમાં, કર્તાર સિંહ કેસમાં આ અદાલતે કરેલા સૂચન છતાં, સંસદ દ્વારા ઉદ્દેખિત માર્ગદર્શિકાઓને ન તો અધિનિયમમાં અને ન તો નિયમોમાં સમાવેશ કરવામાં આવ્યો છે. તેથી, કારણ કે ઉદ્દેખિત માર્ગદર્શિકાઓનું પાલન કરવામાં આવ્યું નથી, આથી આરોપી તરફના વિદ્વાન વકીલે ઉઠાવેલી આ દલીલ સ્વીકારવી મુશ્કેલ બને છે કે સ્વીકારોક્તિના નિવેદનો પુરાવામાં ગ્રાહ્ય હોય તો પણ આરોપીને દોષિત ઠેરવવા માટે તેમના પર આધાર રાખવો ન જોઈએ. વધુમાં, આ અદાલતે કર્તાર સિંહ કેસમાં એવું ઠરાવ્યું નથી કે જો સૂચવેલી માર્ગદર્શિકાઓનું પાલન કરવામાં ન આવે, તો સ્વીકારોક્તિનું નિવેદન પુરાવામાં અગ્રાહ્ય બની જશે. સમાન દલીલ આ અદાલતે એસ. એન. દુબે વિ. એન. બી. ભોઈર [(૨૦૦૦) ૨ એસ.સી.સી. ૨૫૪] માં નકારી કાઢી હતી અને એવું ઠરાવ્યું હતું કે કલમ ૧૫ હેઠળ સ્વીકારોક્તિ નોંધતો પોલીસ અધિકારી ખરેખર અન્ય કોઈ પ્રક્રિયા અનુસરવા માટે બંધાયેલો નથી, તેમજ ફોજદારી પ્રક્રિયા સંહિતાની કલમ ૧૬૪ હેઠળ મેજિસ્ટ્રેટ દ્વારા સ્વીકારોક્તિ નોંધવા માટે બોમ્બે વડી અદાલતે ઘડેલા નિયમો અથવા માર્ગદર્શિકાઓનું પાલન કરવું તેની ફરજ નથી; ઉદ્દેખિત માર્ગદર્શિકાઓ પોતાનાં બળ પર ટાડા અધિનિયમની કલમ ૧૫ હેઠળ સ્વીકારોક્તિ નોંધવા પર લાગુ પડતી નથી અને સ્વીકારોક્તિના નિવેદનની મૂળભૂત પુરાવા તરીકે મૂલવણી કરી તે સ્વૈચ્છિક અને સત્ય છે કે કેમ, તે નિર્ધારિત કરવું અદાલતનું કાર્ય છે. વધુમાં, સ્ટેટ વિ. નલિની અને અન્ય [(૧૯૯૯) ૫ એસ.સી.સી. ૨૫૩] માં બહુમતીના નિર્ણય

દ્વારા અદાલતે એ દલીલો પણ નકારી કાઢી હતી કે સ્વીકારોક્તિનું નિવેદન મૂળભૂત પુરાવો નથી અને અન્ય પુરાવાથી મહત્વપૂર્ણ વિગતોમાં તેની પુષ્ટિ ન થાય ત્યાં સુધી તેનો સહઆરોપી સામે ઉપયોગ થઈ શકતો નથી, તથા એક આરોપીની સ્વીકારોક્તિ બીજા આરોપીની સ્વીકારોક્તિને પુષ્ટિ આપી શકતી નથી; અને એવું ઠરાવ્યું હતું કે તે હદ સુધી પુરાવા અધિનિયમની જોગવાઈઓ, જેમાં કલમ ૩૦નો પણ સમાવેશ થાય છે, લાગુ પડશે નહીં. નલિની કેસના નિર્ણયનો વિચાર એસ. એન. દુબે કેસમાં કરવામાં આવ્યો હતો. અદાલતે અવલોકન કર્યું હતું કે કલમ ૧૫ સામાન્ય કાયદાથી એક મહત્વપૂર્ણ વિખૂટાપો છે અને તેને એવી અર્થઘટના મળવી જોઈએ કે જે તે જોગવાઈના હેતુને સિદ્ધ કરે અને તેને નિષ્ફળ અથવા સંકુચિત ન બનાવે, અને યોગ્ય કાનૂની સ્થિતિ એ છે કે ટાડા અધિનિયમની કલમ ૧૫ હેઠળ નોંધવામાં આવેલી સ્વીકારોક્તિ મૂળભૂત પુરાવાનો ભાગ છે અને તેનો ઉપયોગ સહઆરોપી સામે પણ થઈ શકે છે.

સ્થિર થયેલી કાનૂની સ્થિતિના આ દૃષ્ટિકોણથી, ગુનાસ્વીકારનું નિવેદન પુરાવામાં ગ્રાહ્ય છે અને તે મૂળભૂત પુરાવો છે. ગુનામાં સહ-આરોપીને સંકળવા માટે તેના પર પણ આધાર રાખી શકાય છે. નાની અનિયમિતતા તેના પુરાવાત્મક મૂલ્યને નિષ્ફળ બનાવતી નથી. વધુમાં, આરોપી તરફના વિદ્વાન વકીલની આ દલીલ કે ગુનાસ્વીકારનું નિવેદન ચીફ જુડિશિયલ મેજિસ્ટ્રેટને મોકલવામાં વિલંબ થયો હતો અને ટાડા નિયમોનું નિયમ ૧૫ મુજબ જે રીતે તાત્કાલિક મોકલવું જરૂરી

હતું તે રીતે મોકલવામાં આવ્યું નહોતું, તેથી તે શંકાસ્પદ બને છે અને પુરાવામાં ગ્રાહ્ય રહેતું નથી, તે પણ નામંજૂર કરવી જરૂરી છે. નિયમ ૧૫ મુજબ જે બાબત ફરજિયાત છે તે એટલી કે ગુનાસ્વીકારનું નિવેદન નિર્દેશિત અદાલતમાં મોકલવું જોઈએ, જે ગુનાનો સંજ્ઞાન લઈ શકે. નિયમના આવા ઉદ્દેશ્યને અચૂક ગેરકાયદેસરતા ગણાવી શકાતું નથી.

માનનીય પરિષ્ઠ વકીલે વધુમાં રજૂ કર્યું કે અન્ય નિર્દોષ છૂટકારો પામેલ આરોપીઓના કબૂલાતના નિવેદનોનો આશરો લઈ આરોપીને ગુનાથી સંકળવા માટે આધાર રાખી શકાતો નથી. નલિની (સુપ્રા) ના કેસમાં, આ અદાલતે, ટાડા હેઠળ દંડનીય ગુનામાંથી આરોપીઓને નિર્દોષ છૂટકારો આપવામાં આવ્યો હોય તો અન્ય ગુનાઓ બાબતે આરોપીને દોષિત ઠેરવવા માટે તેમના કબૂલાતના નિવેદનો પર આધાર રાખી શકાતો નથી, એવી દલીલ પર વિચાર કરતાં, તે દલીલનો ઈનકાર કર્યો હતો અને નોંધ્યું હતું કે, “યોગ્ય કાનૂની સ્થિતિ એ છે કે ટાડાની કલમ ૧૫ હેઠળ નિયમસર નોંધાયેલ કબૂલાતનું નિવેદન, ટાડાના ગુનાઓ સાથે જ એકસાથે ચલાવવામાં આવેલા અન્ય કોઈપણ કાયદા હેઠળના ગુનાઓ અંગે પણ સ્વીકાર્ય રહે છે, ભલે તે મુકદ્દમામાં આરોપીને ટાડા હેઠળના ગુનાઓમાંથી નિર્દોષ છૂટકારો આપવામાં આવ્યો હોય.” અદાલતે નોંધ્યું હતું કે નિયમસર નોંધાયેલ કબૂલાતનું નિવેદન ટાડા હેઠળના ગુનાઓના વિચારણામાં સારભૂત પુરાવો છે, એ બાબત નિર્વિવાદ હતી.

આવા કબૂલાતના નિવેદનોનું પુરાવાત્મક મૂલ્ય :-

તે સાચું છે કે જો કબૂલાતના નિવેદનો જેમ છે તેમ સ્વીકારવામાં આવે, તો આરોપીઓને જેમના માટે તેઓ સામે આરોપ મૂકવામાં આવ્યા છે તે ગુનાઓ માટે દોષિત ઠરાવી શકાય, કારણ કે ઉક્ત નિવેદનો પુરાવામાં ગ્રાહ્ય છે અને તે મૂલભૂત પુરાવાનો ભાગ છે. જોકે, આ કેસના તથ્યોને ધ્યાનમાં લેતા, વિશેષ કરીને કે કબૂલાતના નિવેદનો તપાસ દરમિયાન પોલીસ અધિકારી દ્વારા નોંધવામાં આવ્યા હતા; ઉક્ત નિવેદનો તાત્કાલિક ન્યાયિક મેજિસ્ટ્રેટને મોકલવામાં આવ્યા નહોતા; અને નિવેદનો નોંધ્યા પછી આરોપીઓને ન્યાયિક કસ્ટડીમાં મોકલવામાં આવ્યા નહોતા, અમારા મત મુજબ, જ્યાં સુધી ઉક્ત નિવેદનોને પૂરતું સમર્થન આપતો પુષ્ટિકારક પુરાવો ન હોય, ત્યાં સુધી માત્ર કબૂલાતોના આધારે આરોપીઓને દોષિત ઠરાવવું સુરક્ષિત નથી. તેથી, અમે આરોપીઓને ગુના સાથે સાંકળતા અન્ય પુરાવા સાથે કબૂલાતના નિવેદનોનો વિચાર કર્યો છે. વિદ્વાન વરિષ્ઠ વકીલ શ્રી સુશીલ કુમારે રજૂ કર્યું કે જો અમે ફરિયાદપક્ષના સાહેદ--૨૬નો ઘટનાસ્થળ સંબંધિત પુરાવો અલગ રાખીએ, તો એ-૭ની દોષિત ઠરાવટ જાળવી રાખવી મુશ્કેલ છે. તેમનો દાવો છે કે એ-૨ અને એ-૬ એકબીજાને ઓળખતા હતા, જેમ કે તેમની કબૂલાતના નિવેદનોમાં કરેલી સ્વીકારોક્તિ મુજબ છે. તેમણે નગણ્ય વિસંગતિઓ પર ભાર મૂક્યો અને રજૂ કર્યું કે એ-૭ વિરુદ્ધનો પુરાવો તેને ગુના સાથે સાંકળવા પૂરતો નથી. અમારા મત મુજબ, ઉપર જણાવ્યા મુજબનો અન્ય

પુરાવો કબૂલાતના નિવેદનોને સંપૂર્ણપણે સમર્થન આપે છે અને ફરિયાદપક્ષના સાહેદ--૨૬ના પુરાવાને નકારવાનો કોઈ કારણ નથી.

એ-૨ સુર્યારાવ તરફથી વિદ્વાન વકીલે રજૂ કર્યું કે, હકીકતોને ધ્યાનમાં લેતાં, ટાડાની કલમ ૩(૩) હેઠળ દંડનીય ગુનામાં તેને દોષિત ઠેરવી શકાય તેમ નથી, કારણ કે જે.જે. હોસ્પિટલ ખાતે થયેલા ગોળીબાર પ્રસંગમાં એ-૬ અને અન્ય લોકો સંકળાયેલા હતા તે અંગે તેને કોઈ જાણકારી નહોતી. વધુમાં, તેમણે રજૂ કર્યું કે, કોઈપણ પરિસ્થિતિમાં, ગાડી મોકલવા માટે તેને એ-૭ શામકિશોર દ્વારા દબાણ કરવામાં આવ્યું હતું અને ધમકી અપાઈ હતી; અન્યથા, તેની તથા તેના પરિવારની પણ શૈલેશ જેવી જ દશા થશે.

એ સાચું છે કે ગોળીબારની ઘટનામાં સંકળાયેલા અન્ય આરોપીઓને બહાર ખસેડવાના હેતુસર એ-૭ એ કાર બોલાવી હતી, તે બાબત એ-૨ ને જાણ હતી એવું કોઈ પ્રત્યક્ષ પુરાવું નથી. તેમ છતાં, તેના કબૂલાતનામામાંથી સ્પષ્ટ થાય છે કે એ-૭ ગુનાહિત પ્રવૃત્તિઓમાં સંકળાયેલો હતો, તે હકીકતથી તે અજાણ નહોતો. તેના વિરુદ્ધ લાવવામાં આવનાર અવિશ્વાસ પ્રસ્તાવ બાબતે તેણે મદદ માંગી હતી અને બદલામાં, તેના કહેવા મુજબ, પપ્પુ કલાણી એ તેને જણાવ્યું હતું કે જ્યારે આવી મદદ માંગવામાં આવે ત્યારે એ-૭ ને મદદ કરવી. વધુમાં, તેના પોતાના કહેવા મુજબ, એ-૬ નો તેની સાથે ૧૨મી તારીખે પરિચય કરાવવામાં આવ્યો

હતો. સમગ્ર સમય દરમિયાન, શંકાસ્પદ રીતે, પોલીસ રક્ષક સાથેની સરકારી કારને એક સ્થળેથી બીજા સ્થળે લઈ જવામાં આવતી હતી. ૧૨મી તારીખે બનેલી ઘટના અંગે જાણ થયા બાદ પણ, તેણે ૧૪મી તારીખે પોતાની કાર સાથે આરોપીઓને એક સ્થળેથી બીજા સ્થળે ખસેડ્યા અને તેમને બોમ્બેમાંથી બહાર કાઢવામાં મદદ કરી. આ પરિસ્થિતિઓમાં, એવું માનવું મુશ્કેલ બને કે અ-૨ ને અ-૬ અને અન્ય વ્યક્તિઓ જે.જે. હોસ્પિટલ ખાતે થયેલા ગોળીબારમાં સંકળાયેલા હતા તે હકીકતની જાણ નહોતી અથવા તે ઉદ્દેશિત ગુનેગારોને મદદ કરતો નહોતો. તે અત્યંત દુર્ભાગ્યપૂર્ણ છે કે ભિવંડી મહાનગરપાલિકાના પ્રમુખ, જે સામાન્ય રીતે સન્માનનીય રાજકીય નેતા હોવા જોઈએ, તેઓ આવા જઘન્ય કૃત્યોમાં ભાગીદાર બને.

એ-૬ ની ઓળખ :-

આગળનો પ્રશ્ન એ છે કે પરીક્ષણ ઓળખ પેરેડમાં અને અદાલતમાં સાક્ષી-પિંજરામાં ફરિયાદપક્ષના સાહેદ-૯ દ્વારા એ-૬ ની કરવામાં આવેલી ઓળખ તેના દોષસિદ્ધિ માટે વિશ્વસનીય ગણાવી શકાય કે કેમ. આ દલીલની મૂળવણી કરવા માટે એવું જણાવવું જરૂરી છે કે સાક્ષીએ ખાસ કરીને ઉદ્દેશ કર્યો છે કે એ-૬ ની ઊંચાઈ અંદાજે ૫'૮" હતી અને તેનો રંગ ગોરો હતો તથા તેનો બાંધો મજબૂત હતો. ફરિયાદપક્ષના સાહેદ-૧૨ લક્ષ્મણ વિશે અને ફરિયાદપક્ષના સાહેદ-૨૬ રમેશ

પાટીલનું પણ એ જ વર્ણન છે, જેમણે ૧૨મી અને ૧૪મી તારીખે એ-૨ ની કારમાં બેઠેલો એ-૬ જોયો હતો.

અહીં-તહીં રહેલી વિરોધાભાસી વાતો ઉપરાંત, એ-૬ તરફથી હાજર રહેલા વિદ્વાન વકીલે જોરદાર રીતે રજૂ કર્યું કે આ સાક્ષી દ્વારા એ-૬ ની કરાયેલ ઓળખ પર કોઈ આધાર રાખી શકાય નહિ, કારણ કે ગોળીબારની ઘટના થોડા જ મિનિટોમાં બની ગઈ હોવી જોઈએ અને તેવી પરિસ્થિતિમાં ગોળીઓ ચલાવનાર વ્યક્તિને સાક્ષી માટે ઓળખવી મુશ્કેલ છે. વધુમાં, એવો પણ તર્ક રજૂ કરવામાં આવ્યો છે કે ૨૨.૧૦.૧૯૯૩ના રોજ, એટલે કે એક વર્ષથી વધુ સમય પછી યોજાયેલી ઓળખ પરેડ પર પુષ્ટિકારક પુરાવા તરીકે આધાર રાખી શકાય નહિ.

નિઃસંદેહ, એ સાચું છે કે ગોળીબારની ઘટના થોડા જ મિનિટોમાં બની હોવી જોઈએ, પરંતુ તે જ સમયે ફરિયાદપક્ષના સાહેદ--૯નું કહેવું છે કે તેણે એ-૬ને ત્રણ વખત જોયો હતો — એકવાર ત્યારે, જ્યારે તેણે દક્ષિણ દરવાજેથી ઓરડામાં આવવાનો પ્રયત્ન કર્યો, અને અંતે જ્યારે તે ઓરડામાં પ્રવેશ્યો અને ઉત્તર દરવાજાની દિશામાં અંધાધૂંધ ગોળીબાર કર્યો, અને ફરી જ્યારે તે ત્યાંથી આવ્યો અને અંધાધૂંધ ગોળીબાર કર્યો. વધુમાં, પોલીસ કોન્સ્ટેબલની ફરજના સ્વરૂપને ધ્યાનમાં લેતા, તેના નિવેદન અંગે શંકા રાખવાનો કોઈ કારણ નથી. અમે આ બાબત પણ પુનરોચ્ચાર કરીએ છીએ કે સાક્ષીનું તત્પાત્મક પુરાવું અદાલતમાં

આપેલું તેનું સાક્ષ્ય જ હોય છે. ઓળખ પરેડ મુખ્યત્વે અદાલત માટે નથી હોતી, પરંતુ તે તપાસના હેતુઓ માટે હોય છે. તે બે હેતુઓ સિદ્ધ કરે છે, એટલે કે, સાક્ષીને આ સંતોષ થાય કે જે કેદી અંગે તેને શંકા છે તે ખરેખર એ જ વ્યક્તિ છે જેને તેણે ગુનાના આચરણ સાથે સંબંધિત રીતે જોયો હતો, અને તપાસ સત્તાને આ સંતોષ થાય કે શંકાસ્પદ વ્યક્તિ એ જ વાસ્તવિક વ્યક્તિ છે જેને સાક્ષીએ ઉક્ત ઘટનાના સંબંધમાં જોયી હતી. જ્યાં પુરાવો સુસંગત, એકરૂપ અને કોઈ પણ પ્રેરણા વિના હોય, ત્યાં માત્ર સિદ્ધાંતરૂપે એવી કલ્પના કરવાનો કોઈ અર્થ નથી કે સાક્ષીએ આરોપીને થોડા મિનિટો માટે જોયો હોવાથી તેની ઓળખ કરવી તેને મુશ્કેલ પડશે. તે હંમેશા એ વાત પર નિર્ભર કરે છે કે વ્યક્તિએ અગાઉ જે જોયું હોય તેનું પુનઃસ્મરણ કરવાની તેની કેટલી ક્ષમતા છે. અવલોકનશક્તિ અને સ્મરણશક્તિ વ્યક્તિપ્રતિ વ્યક્તિ ભિન્ન હોય છે અને તે પરિસ્થિતિ પર પણ આધાર રાખે છે. અંતે, આવા પુરાવાની મૂળવણી સાક્ષીની મજબૂતાઈ અને વિશ્વસનીયતા પર આધારિત રહેશે. વર્તમાન કેસમાં, જણાવ્યા મુજબ, ફરિયાદપક્ષના સાહેદ—૯ તે પોલીસ કોન્સ્ટેબલ હતો જે ઓરડામાં હાજર હતો, તે ઈજાગ્રસ્ત થયો હતો, તેણે આરોપી નં. ૬ને ત્રણ વખત ઓરડામાં આવતાં અને અંધાધૂંધ ગોળીબાર કરતાં જોયો હતો અને તેથી, તેની દ્વારા કરવામાં આવેલી ઓળખ અંગે શંકા રાખવાનો કોઈ કારણ નથી.

આરોપી નં. ૬ ના વિદ્વાન વકીલે દલીલ કરી હતી કે તેની વિરુદ્ધના પુરાવાને ધ્યાનમાં લેતાં, તેણે શૈલેશ હાલદંકાર અને અન્ય બે પોલીસ કોન્સ્ટેબલો પર ગોળીબાર કર્યો હતો કે કેમ તે શંકાસ્પદ છે, કારણ કે તેની સાથે અન્ય ઇજાગ્રસ્ત આરોપી પ્રધાન હતો, જેના પાસે પણ સમાન હથિયાર હતું અને તેણે પણ ગોળીબાર કર્યો હતો. વધુમાં એવું પણ રજૂ કરવામાં આવ્યું છે કે ફરિયાદ પક્ષના વર્ણન મુજબ પ્રધાનને ગોળીની ઇજા થઈ હતી અને તેથી ફરિયાદપક્ષના સાહેદ-૯ દ્વારા એ-૬ ની ઓળખ વિશ્વસનીય છે એવો નિશ્ચિત નિષ્કર્ષ પર પહોંચવું મુશ્કેલ થશે. આ દલીલનો જવાબ આપવા માટે એ દર્શાવવામાં આવ્યું છે કે ફરાર આરોપી પ્રધાનનો રંગ એ-૬ થી જુદો હતો. આ હેતુ માટે ફરિયાદપક્ષના સાહેદ-૪૮ ડૉ. મુકુંદ કારિયા અને ફરિયાદપક્ષના સાહેદ-૪૯ ડૉ. રાજેન્દ્ર ઠાકરેના પુરાવા પર આધાર મૂકવામાં આવ્યો છે. અઠવાલાઈન પોલીસ સ્ટેશન, સુરતના ફરિયાદપક્ષના સાહેદ-૪૭ મધુકર યાદવરાવ શિરસાટે સુરતમાં ઇજાગ્રસ્ત પ્રધાનનું નિવેદન નોંધ્યું હતું અને તેણે પ્રધાનનું વર્ણન '૫'૬" ઊંચાઈ, મધ્યમ બાંધો અને ઘઉંવર્ણી રંગ ધરાવતો તરીકે પણ કર્યું હતું. ફરિયાદપક્ષના સાહેદ-૪૮ ડૉ. કારિયા, જેમણે સુરતમાં ડૉ. કામ્બલેના નિવાસસ્થાને ૧૧.૯.૧૯૯૨ ના રોજ વહેલી સવારે આશરે ૨.૩૦ થી ૨.૪૫ વાગ્યે પ્રધાનની તપાસ કરી હતી, તેમણે પણ દર્દીનું વર્ણન ૨૮/૩૦ વર્ષની ઉંમરનો, '૫'૬" ઊંચાઈ ધરાવતો, ઘઉંવર્ણી રંગનો અને પાતળા બાંધાનો તરીકે કર્યું હતું. ફરિયાદપક્ષના સાહેદ-૪૯ ડૉ. રાજેન્દ્ર ઠાકરેનું વર્ણન પણ આવું જ છે, જેમણે પ્રધાનના શરીરમાંથી ૨ સે.મી. લાંબી ગોળી બહાર કાઢી

હતી. તેના વિરુદ્ધ, નોંધ પર એવું આવ્યું છે કે એ-૬ ની ઊંચાઈ આશરે ૫'૮" હતી. તે ગોરા રંગનો અને મજબૂત બાંધાનો હતો અને ફરિયાદપક્ષના સાહેદ-૯, ફરિયાદપક્ષના સાહેદ-૧૨ અને ફરિયાદપક્ષના સાહેદ-૨૬ એ એવું જ જણાવ્યું છે. તેથી, ફરિયાદપક્ષના સાહેદ-૯ એ એ-૬ ની ઓળખ કરવામાં કોઈ ભૂલ અથવા ગેરસમજ કરી હોય એવું માનવું મુશ્કેલ થશે.

મંજૂરીની માન્યતા :-

આરોપી નં. ૭ તરફથી વિદ્વાન વરિષ્ઠ વકીલ શ્રી સુશીલ કુમારે રજૂઆત કરી કે પોલીસ કમિશનરે આપેલ મંજૂરી મનનો ઉપયોગ કર્યા વિના આપવામાં આવી હોવાથી ગેરકાનૂની છે. મંજૂરી સાબિત કરવા માટે ફરિયાદ પક્ષે ફરિયાદપક્ષના સાહેદ--૭૨ સતીશ સાહનીના પુરાવા પર આધાર રાખ્યો છે, જે સંબંધિત સમયે મુંબઈના પોલીસ કમિશનર હતા. તેમણે ખાસ કરીને જણાવ્યું છે કે કાગળોની આવશ્યક તપાસ કર્યા બાદ આંક ૨૬૬ મુજબ ફરિયાદ ચલાવવા માટેની મંજૂરી આપવામાં આવી હતી. વિગતવાર જિરહમાં તેમણે સ્પષ્ટ કર્યું છે કે કાગળો તથા કાનૂની પાસાઓ આવરી લેતા ચીફ પી.પી.ના અહેવાલ અને વધારાના પોલીસ કમિશનરના અહેવાલનું અવલોકન કર્યા બાદ મંજૂરી આપવા માટે તેઓ નિશ્ચિત નિષ્કર્ષે પહોંચ્યા હતા. તેમણે આ પણ સ્પષ્ટ કર્યું છે કે હોસ્પિટલ જેવી જગ્યાએ પ્રાણઘાતક હથિયારો વડે અંધાધૂંધ ગોળીબાર કરીને લોકોના મનમાં આતંકની લહેર ફેલાવવા માટે આ ઘટના નિશ્ચિતરૂપે રચવામાં આવી હતી. મંજૂરી આદેશ આંક

૨૬૬ માં પણ ઉલ્લેખ છે કે સંબંધિત સામગ્રીનું તેમણે અવલોકન કર્યું હતું અને ત્યારબાદ આરોપીઓએ ટાડાની કલમ ૩(૨), ૩(૩), ૩(૪), ૩(૫), ૩(૬), ૫ અને ૬ હેઠળ કરેલા ગુનાઓ બાબતે ટાડાની કલમ ૨૦-અ(૨) હેઠળ તેમણે મંજૂરી આપી હતી. સમાન પ્રકારનો મંજૂરી આદેશ આંક ૨૮૬, તારીખ ૫.૮.૧૯૯૩નો છે. આ બંને આદેશો વિસ્તૃત છે અને તેમાં સંબંધિત સામગ્રીનો ઉલ્લેખ કરવામાં આવ્યો છે. તેથી, ટાડાની જોગવાઈઓ હેઠળ આરોપીઓ સામે ફરિયાદ ચલાવવાની મંજૂરી આપવામાં કોઈ ગેરકાયદેસરતા અથવા અનિયમિતતા છે એવું કહી શકાય નહીં.

ઉપરોક્ત ચર્ચાથી, અમે આ નિષ્કર્ષે પહોંચીએ છીએ કે:

(૧) વિદ્વાન નિયુક્ત ન્યાયાધીશે ટાડા હેઠળ દંડનીય ગુનાઓ બાબતે આરોપીનો યોગ્ય રીતે વિચારણા કરીને દોષિત ઠેરવ્યો છે. આરોપી તરફથી વિદ્વાન વકીલે ઉઠાવેલા આ દલીલોમાં કોઈ તત્વ નથી કે જે. જે. હોસ્પિટલ ખાતે થયેલ ગોળીબાર માત્ર ગેંગો વચ્ચેની હરીફાઈનું ફલિત હતું. મુંબઈમાં આવેલી ૧૫૦૦ પથારી ધરાવતી સરકારી હોસ્પિટલ એવી જે. જે. હોસ્પિટલમાં મધરાતે થયેલા ગોળીબારમાં ત્રણ વ્યક્તિઓનાં મૃત્યુ તથા અન્ય છ વ્યક્તિઓને ઈજા થવી, વર્તમાન કેસના તથ્યોમાં, આતંકવાદી ફલિત સિવાય બીજું કશું નથી. તેને ગેંગો વચ્ચેની હરીફાઈનું સાદું ફલિત કહી શકાય નહીં. એ સાચું છે કે આતંકવાદની ચોક્કસ શબ્દોમાં વ્યાખ્યા કરવી મુશ્કેલ છે. ફોજદારી હિંસક ફલિત લોકોએ અથવા

લોકોના કોઈ વર્ગમાં ભય ફેલાવવાના ઇરાદાથી કરવામાં આવ્યું હતું કે નહીં, તે હંમેશા દરેક કેસના તથ્યો પર નિર્ભર રહેશે. આરોપીના ઇરાદાનું નિર્ધારણ કરવા માટે એવો કોઈ કેસ ભાગ્યે જ હશે *waarin* સીધો પુરાવો ઉપલબ્ધ હોય. તે કૃત્ય કરતી વખતે અપનાવવામાં આવેલી રીત અને પદ્ધતિ તથા તેના અનુપરિણામો, જેમાં ભયજન્ય માનસિક સ્થિતિનો પણ સમાવેશ થાય છે, તેમાંથી અનુમાન કરવાનું રહે છે. વર્તમાન કેસની પરિસ્થિતિઓ પરથી અવિવાદિત અનુમાન કાઢી શકાય છે કે ગુનો ભય પેદા કરવા અને બદલો લેવા માટે કરવામાં આવ્યો હતો. આવા કૃત્યથી લોકોના મનમાં અથવા લોકોના કોઈ વર્ગના મનમાં એવો ભય ઊભો થાય છે કે નિશાન બનાવાયેલા વ્યક્તિઓ જીવનરક્ષાના ભયને કારણે આદેશો અથવા ખંડણી સામે ઝૂકી જાય. વર્તમાન કેસમાં ફરજ પર રહેલા પી.એસ.આઈ.એ પોતાની નોકરીમાંથી રાજીનામું આપ્યું, માનસિક અવસાદ ભોગવ્યો, અને ઘટનાના સાત વર્ષ વીતી ગયા પછી પણ ઊંઘ વિના રાતો વિતાવી તથા પોતાના કુટુંબની સલામતી અંગે ચિંતિત રહ્યો. અદાલત સમક્ષ સાક્ષી આપતા નિવૃત્ત સૈનિક અધિકારી ભયગ્રસ્ત દેખાતા હતા અને સાક્ષીપેટીમાં રડવા લાગ્યા હતા. ભયજન્ય માનસિક સ્થિતિનો પ્રભાવ ભિવંડી મ્યુનિસિપલ કોર્પોરેશનના પ્રમુખના નિવેદનમાંથી પણ જોઈ શકાય છે, જેમાં તેણે જણાવ્યું હતું કે આરોપીની હિલચાલ માટે તેને પોલીસ કોન્સ્ટેબલ સાથે પોતાનું સત્તાવાર વાહન વાપરવા માટે મજબૂર થવું પડ્યું હતું. આવા કેસોમાં, પ્રત્યક્ષદર્શી સાક્ષીઓનો પુરાવો મેળવવો મુશ્કેલ જ રહેશે, તે ધરાતલી હકીકત આપણે સ્વીકારવી જોઈએ.

(૨) ટાડાની કલમ ૧૫ હેઠળ પોલીસ અધિકારી સમક્ષ આપેલ કબૂલાતનો નિવેદન મૂળભૂત પુરાવો છે અને તેવા વ્યક્તિ અથવા સહ-આરોપી, પ્રેરક અથવા ષડયંત્રકારી વિરુદ્ધ, અધિનિયમ અથવા નિયમો હેઠળ દંડનીય ગુનાના વિચારણામાં, તેના પર આધાર રાખી શકાય છે. કબૂલાત નોંધતા પહેલાં પોલીસ અધિકારીએ કલમ ૧૫ ની ઉપકલમ (૨) ની આવશ્યકતાનું પાલન કરવું પડે છે. અહીં-ત્યાં રહેલી અનિયમિતતાઓથી એવો કબૂલાતનો નિવેદન પુરાવા તરીકે અગ્રાહ્ય બનતો નથી. વિધાનમંડળે પોતાના વિવેકથી, સમાજમાં પ્રવર્તમાન પરિસ્થિતિનો વિચાર કરીને, જો એવી જોગવાઈ કરી હોય કે એવો કબૂલાતનો નિવેદન પુરાવા તરીકે ઉપયોગમાં લઈ શકાય, તો માત્ર આ અનુમાનના આધારે કે જણાવેલ નિવેદન દબાણ હેઠળ નોંધાયું હતું અથવા જેને વિશ્વાસ સોંપવામાં આવ્યો છે તે સંબંધિત અધિકારીએ તેને સત્યરૂપે નોંધ્યું ન હતું, અધિનિયમની યોજનાને દુર્બળ બનાવવી ન્યાયસંગત, ચુકિતસંગત અને સુબુદ્ધિપૂર્ણ ગણાય નહીં. એ સાચું છે કે કેટલાક કિસ્સાઓમાં સંબંધિત સત્તાધિકારી દ્વારા આ સત્તાનો દુરુપયોગ થતો હોઈ શકે. પરંતુ આવી દલીલ તો લગભગ દરેક કિસ્સામાં ઉઠાવી શકાય અને જણાવેલ નિવેદનનો કેટલા પ્રમાણમાં ઉપયોગ કરવો તે નક્કી કરવાનું અદાલતનું કામ રહેશે. આદર્શ ધ્યેય એવું હોઈ શકે કે કબૂલાતનો નિવેદન આરોપી પોતાના ગુનાના પશ્ચાતાપરૂપે આપે; પરંતુ એવો આદર્શ ધ્યેય હાંસલ કરવા માટે સમાજમાં સર્વથા ભિન્ન વાતાવરણ હોવું આવશ્યક છે. તેથી, જ્યાં સુધી સમાજ દ્વારા સંપૂર્ણપણે નિષ્કલંક પદ્ધતિ વિકસાવવામાં ન આવે અથવા એવું વાતાવરણ

સર્જવામાં ન આવે, ત્યાં સુધી કાયદાનો અમલ તે જેવો છે તેવો જ કરવા સિવાય કોઈ વિકલ્પ નથી.

(૩) ટાડા હેઠળ ફરિયાદ ચલાવવાની મંજૂરી સક્ષમ અધિકારી દ્વારા આપવામાં આવી હોય, તેને કોઈપણ રીતે ગેરકાયદેસર અથવા ભૂલભરેલી કહી શકાય નહીં.

(૪) એ-૨, એ-૬ અને એ-૭ના કબૂલાતી નિવેદનોનું સમર્થન થાય છે:-

(એ) નિયુક્ત ન્યાયાધીશે ચર્ચા કર્યા મુજબ અન્ય આરોપીઓના કબૂલાતભર્યા નિવેદનો દ્વારા.

(બી) ફરિયાદપક્ષના સાહેદ-૧૨ લક્ષ્મણ વિશે અને ફરિયાદપક્ષના સાહેદ-૨૬ રમેશ પાટીલના પુરાવા દ્વારા.

(સી) ફરિયાદપક્ષના સાહેદ- ૯, જે પોતે જ ઈજાગ્રસ્ત સાક્ષી છે અને જે મૃતક શૈલેશ હાલદંકર માટે વોર્ડ નં. ૧૮માં ફરજ પર રહેલા પોલીસ કોન્સ્ટેબલ હતા, તેમની સાક્ષીને અવિશ્વસનીય ગણવાનો કોઈ કારણ નથી. સંબંધિત સમયે તેમને ગોળીની ઈજા થઈ હતી. તેમના દ્વારા એ-૬ ની ઓળખ અંગે અવિશ્વાસ રાખવાનો કોઈ કારણ નથી. તેમના દ્વારા આપવામાં આવેલ વર્ણનને ફરિયાદપક્ષના સાહેદ- ૧૨, ફરિયાદપક્ષના સાહેદ- ૨૬ અને ફરિયાદપક્ષના સાહેદ- ૪૨ પી.એસ.આઈ. ઠાકુરની સાક્ષીમાંથી સંપૂર્ણ પુષ્ટિ મળે છે.

(ડી) ફરિયાદપક્ષના સાહેદ- ૨૫ ગિરીશ સિંહ, ફરિયાદપક્ષના સાહેદ- ૧૭ તાંબે અને ફરિયાદપક્ષના સાહેદ- ૩૭ ડૉ. સોનટક્કેના પુરાવા ૧૨મી અને ૧૪મી તારીખે કારની અવરજવર અંગે તેમજ એ-૭ના નિર્દેશ મુજબ ડ્રાઈવર તાંબેને શહેરની બહાર જવા કહેવામાં આવ્યું હતું કારણ કે પોલીસ કારની અવરજવર અંગે પૂછપરછ કરી રહી હતી, તે બાબતે એ-૨ના વર્ણનને સમર્થન આપે છે. લોગબુક અંગેનો પુરાવો અને બે પાનાં ફાડી નાખવાની બાબત પણ એ-૨ની દોષભાવના પ્રગટ કરે છે.

અતએવ, અમારા મત મુજબ, નિયુક્ત અદાલતે એ-૨, એ-૬ અને એ-૭ ને દોષિત ઠરાવવામાં સંપૂર્ણપણે ન્યાયસંગત હતું અને અમે તે જાળવી રાખીએ છીએ.

સજા

એ-૨ અંગે :-

એ-૨ માટેના વિદ્વાન વકીલે રજૂ કર્યું કે આરોપીએ છ વર્ષથી વધુનો કારાવાસ ભોગવ્યો છે અને ધમકી હેઠળ તેને કારો મોકલવી જરૂરી હતી તે હકીકતને ધ્યાનમાં લેતાં, સજા પહેલેથી ભોગવેલી સજા જેટલી ઘટાડવામાં આવે. અમારા મત મુજબ, આ રજૂઆત પણ કોઈ વિચારણા લાયક નથી. એ-૨ રાજકીય નેતા હતો અથવા આરોપીને એક સ્થળેથી બીજા સ્થળે ખસેડવા માટે તેના સત્તાવાર વાહનનો ઉપયોગ કરવામાં કોઈ ધમકી કે મજબૂરી રહી હોય, તેમ માન્ય હોય તો

પણ, તે સજા ઘટાડવા માટે કદાપિ આધાર બની શકતું નથી. જવાબદાર નાગરિક તરીકે, તેને સંબંધિત પોલીસ સત્તાવાળાઓને જાણ કરવી જોતાં હતી. તેના પ્રતિસાદરૂપે, એ-૨ માટેના વિદ્વાન વકીલે રજૂ કર્યું કે જ્યારે પોલીસ કસ્ટડીમાં રહેલા વ્યક્તિને રક્ષણ આપવામાં નિષ્ફળ ગઈ, ત્યારે એવી કલ્પના કરવી મુશ્કેલ છે કે પોલીસ તેને એવું રક્ષણ આપતી હોત અથવા તેને ગેંગસ્ટરોના કોપથી બચાવી શકતી હોત. અમારા મત મુજબ, ભિવંડી મ્યુનિસિપલ કોર્પોરેશનના પ્રમુખ રહેલા એ-૨ને પોલીસ જરૂરી સહાયતા ન આપત, એવું માનવું મુશ્કેલ છે. નાગરિકોએ એવી કલ્પનાના આધારે અપરાધીઓને મદદ કરવી યોગ્ય ગણાતી નથી કે જરૂર પડે ત્યારે પોલીસ તેમની બચાવ માટે નહીં આવે અને તેથી તેઓએ ગેંગસ્ટરોની ગેરકાયદેસર માંગણીઓને વશ થવું જોઈએ.

એ-૭ અંગે :-

માનનીય પરિષ્ઠ વકીલ શ્રી સુશીલ કુમારે રજૂઆત કરી કે એ-૭ ને ૧૦ વર્ષની કઠોર કેદની સજા ફટકારવાનું કોઈ કારણ નહોતું, જ્યારે નિયુક્ત અદાલતે એ-૨ ને ૭ વર્ષની કઠોર કેદની સજા ફટકારી છે. અમારી દૃષ્ટિએ, એ-૭ એ પોતાની કબૂલાતમાં સ્વીકારેલ તેની પ્રવૃત્તિઓને ધ્યાનમાં લેતા, માનનીય ન્યાયાધીશે ફટકારેલી સજા કોઈ પણ રીતે અતિશય અથવા ભેદભાવપૂર્ણ છે એવું કહી શકાય નહીં. એ-૭ એ ભજવેલી ભૂમિકાથી સ્પષ્ટ થાય છે કે તે અત્યંત મહત્વપૂર્ણ રીતે સંકળાયેલો હતો. તેના કહેવા પર, ૧૨મી અને ૧૪મી તારીખે,

એ-૨ ને, પોલીસ રક્ષાસહિત, ભિવંડી નગરપાલિકાની ગાડીઓ ઘાયલ આરોપીઓને સારવાર માટે લાવવા અને તેમને એક સ્થાનથી બીજા સ્થાને જવા માટે વધુ સગવડતા પૂરી પાડવા માટે લાવવા મજબૂર કરવામાં આવ્યો હતો. એ-૭ વિરુદ્ધના પ્રબળ પુરાવાઓ, વિશેષ કરીને ફરિયાદપક્ષના સાહેદ- ૨૬ ના પુરાવા અને કબૂલાતના નિવેદનોને ધ્યાનમાં લેતા, એવું કહી શકાય નહીં કે માનનીય ન્યાયાધીશે એ-૭ ને દોષિત ઠરાવવામાં અને તેને ૧૦ વર્ષની કઠોર કેદ ભોગવવાની સજા ફટકારવામાં કોઈ ભૂલ કરી છે.

એ-૬ અંગે :-

મૃત્યુ સંદર્ભ કેસ નં. ૧/૨૦૦૦

એ-૬ માટેના વિદ્વાન વકીલે રજૂ કર્યું કે જો આપણે કબૂલાતી નિવેદનને જેમ છે તેમ સ્વીકારીએ, તો એ સ્પષ્ટ થાય છે કે તેણે ગોળીબારમાં ભાગ લીધો નહોતો. તેમનું કહેવું છે કે બ્રિજેશસિંહે દરવાજો ખખડાવ્યો છતાં કોઈએ દરવાજો ખોલ્યો નહીં, ત્યારબાદ હોસ્પિટલમાં જઈને તેને એવું લાગ્યું કે કોઈ ગોઠવણ નહોતી અને તેણે બ્રિજેશસિંહને કહ્યું કે બધાએ પાછા જવું જોઈએ. તે દરમિયાન બ્રિજેશસિંહે પોતાના એકે-૪૭ રાઇફલમાંથી બંધ દરવાજા પર ૩-૪ વખત ફાયરિંગ કર્યું. તેણે ફરી બ્રિજેશસિંહને તે સ્થળેથી પાછા જવા કહ્યું. તે દરમિયાન, સામેના દરવાજાની તરફથી અન્ય કોઈએ તેમના પર ફાયરિંગ કર્યું. ત્યારબાદ, બ્રિજેશસિંહ ઝડપથી તેની તરફ આવ્યો અને જાણ કરી કે તેણે વોર્ડની અંદરના

તમામ વ્યક્તિઓને મારી નાખ્યા છે અને તેમને તે સ્થળેથી ખસી જવા કહ્યું. વિદ્વાન વકીલનો મત છે કે ફરિયાદ પક્ષ દ્વારા નોંધ પર લાવવામાં આવેલું અને જે મૂળભૂત પુરાવો છે એવા આ નિવેદનના આધારે, આરોપીને મૃત્યુદંડની સજા આપવાનો આ યોગ્ય કેસ ગણાવી શકાય નહીં.

અમારા મતાનુસાર, ઉપરોક્ત રજૂઆતમાં બળ છે. આરોપી નં. ૬, જેણે આ ગુનામાં પોતાની સંડોવણી, તેમજ તેના દ્વારા અગાઉ કરવામાં આવેલા ગુનાઓ સહિત, કબૂલ કરી છે, તેણે ખાસ કરીને જણાવ્યું છે કે તેણે બ્રિજેશસિંહને ગોળીબાર કર્યા વિના હોસ્પિટલમાંથી પરત જવા કહ્યું હતું. તેણે એવું કબૂલ કર્યું નથી કે ઘટનાક્રમ દરમિયાન તેણે કોઈ ગોળી ચલાવી હતી. આ પરિસ્થિતિઓના સમૂહમાં, ભલે અમે ઠરાવીએ છીએ કે આ આરોપીઓ દ્વારા કરવામાં આવેલ આતંકવાદનો કૃત્ય હતો, તેમ છતાં મૃત્યુદંડ ફરમાવવાનો આ યોગ્ય કેસ ગણાતો નથી. જોકે, કબૂલાત નિવેદનને સમગ્રરૂપે, અન્ય પુરાવા સાથે સંયુક્ત રીતે, તેમજ આરોપીઓ દ્વારા પેદા કરવામાં આવેલ આતંકને ધ્યાનમાં લેતા, અમે દોષસિદ્ધિની પુષ્ટિ કરીએ છીએ, પરંતુ સજામાં ફેરફાર કરીને મૃત્યુદંડના સ્થાને આજીવન કેદ — જીવનના બાકીના સમયગાળા સુધી — ફરમાવીએ છીએ.

સુભાષ ચંદર વિ. કૃષ્ણ લાલ અને અન્ય [(૨૦૦૧) ૪ એસસીસી ૪૫૮]
મામલે અદાલતે સ્ટેટ ઓફ એમ. પી. વિ. રતન સિંહ [(૧૯૭૬) ૩ એસસીસી

૪૭૦] ના નિર્ણયનો ઉલ્લેખ કરીને ઠરાવ્યું હતું કે આજીવન કારાવાસની સજા, સજામાં મળેલી માફીઓને સમાવેશ કરતાં પણ, ૨૦ વર્ષના અંતે આપમેળે પૂર્ણ થતી નથી. રતન સિંહના મામલે અદાલતે આ રીતે અવલોકન કર્યું હતું કે:

"૪. પ્રથમ મુદ્દા સંબંધે, અર્થાત્ પંજાબ જેલ મેન્યુઅલ અથવા જેલ અધિનિયમ હેઠળ બનાવાયેલા નિયમો અનુસાર કેદીને ૨૦ વર્ષ પૂર્ણ થતાં આપોઆપ મુક્ત કરી શકાય, તો આ પ્રશ્ન હવે વધુ અનિર્ણિત રહ્યો નથી અને આ અદાલતના ગોપાલ વિનાયક ગોડસે વિ. મહારાષ્ટ્ર રાજ્ય [(૧૯૬૧) ૩ એસ.સી.આર. ૪૪૦] ના નિર્ણયથી નિશ્ચિત થઈ ગયો છે, જેમાં અદાલતે પંડિત કિશોરીલાલ વિ. કિંગ એમ્પરર વિષયક પ્રિવી કાઉન્સિલના નિર્ણયનું અનુસરણ કરતાં નીચે મુજબ અવલોકન કર્યું હતું:

તે કલમ હેઠળ, ઉક્ત કલમના અમલમાં આવતાં પહેલાં આજીવન અથવા અન્ય કોઈ અવધિ માટે દેશનિકાલની સજા પામેલી વ્યક્તિને આજીવન અથવા ઉક્ત અવધિ માટે કઠોર કેદની સજા થયેલી વ્યક્તિ તરીકે ગણવામાં આવશે.

જો એમ હોય, તો આગળનો પ્રશ્ન એ છે કે શું કાયદામાં એવી કોઈ જોગવાઈ છે કે જેના હેઠળ યોગ્ય સરકાર દ્વારા કોઈ ઔપચારિક મુક્તિછૂટ વિના આજીવન કારાવાસની સજા આપમેળે નિશ્ચિત અવધિ માટેની સજા તરીકે ગણાવી શકાય. ભારતીય દંડ સંહિતા, ફોજદારી પ્રક્રિયા સંહિતા અથવા કારાગૃહ અધિનિયમમાં આવી કોઈ જોગવાઈ મળતી નથી.

આજીવન દેશનિકાલની સજા અથવા આજીવન કારાવાસની સજા, પ્રથમ દષ્ટિએ, દોષિત વ્યક્તિના સ્વાભાવિક જીવનના બાકીના સમગ્ર અવધિ માટેનો દેશનિકાલ અથવા કારાવાસ ગણવી આવશ્યક છે. અદાલતે વધુમાં આ મુજબ અવલોકન કર્યું હતું :-

પરંતુ જેલ અધિનિયમ કોઈપણ સત્તાધિકારીને દંડને રૂપાંતરિત કરવાની અથવા માફ કરવાની સત્તા આપતું નથી; તે તો માત્ર જેલોના નિયમન માટે અને તેમાં બંધ રાખવામાં આવેલા કેદીઓના વ્યવહાર માટે જ જોગવાઈ કરે છે. જેલ અધિનિયમની કલમ ૫૯ રાજ્ય સરકારને, અન્ય બાબતો ઉપરાંત, સારા વર્તન બદલ ઈનામ અંગે નિયમો બનાવવા સત્તા આપે છે. તેથી, અધિનિયમ હેઠળ બનાવવામાં આવેલા નિયમોનું અર્થઘટન અધિનિયમની વ્યાપ્તિ અથવા પરિધિની અંદર જ કરવું જોઈએઉક્ત નિયમો હેઠળ, ફોજદારી પ્રક્રિયા સંહિતાની કલમ ૪૦૧ હેઠળ યોગ્ય સરકારના આદેશો મુકિત માટે પૂર્વશરત છે. અમારું ધ્યાન એવા કોઈ અન્ય નિયમ તરફ દોરવામાં આવ્યું નથી, જે આજીવન પરિવહન દંડની સજા પામેલા કેદીને, માફીઓ સહિત નિર્ધારિત અવધિ પૂર્ણ થતાં, નિશર્ત મુકિતનો અવિચલ અધિકાર આપે. જેલ અધિનિયમ હેઠળના નિયમો આજીવન પરિવહન દંડની સજાના સ્થાને ઓછી સજા પ્રતિસ્થાપિત કરતા નથી.

માફીની બાબત સંપૂર્ણપણે યોગ્ય સરકારના અધિકારક્ષેત્રમાં આવે છે, અને આ કેસમાં એ સ્વીકારવામાં આવ્યું છે કે, યોગ્ય સરકારે ફોજદારી કાર્યવાહી સંહિતાની કલમ ૪૦૧ હેઠળ અમુક માફીઓ મંજૂર કરી હોવા છતાં, તેણે સમગ્ર

સજા માફ કરી નહોતી. તેથી અમે નિર્ધારિત કરીએ છીએ કે અરજદારે હજી સુધી મુક્તિ મેળવવાનો કોઈ અધિકાર પ્રાપ્ત કર્યો નથી."

તેવી જ રીતે શ્રી ભગવન વિ. સ્ટેટ ઓફ રાજસ્થાન [(૨૦૦૧) ૬ એસસીસી ૨૯૬] માં અદાલતે રતન સિંહના કેસમાં (પૂર્વોક્ત) અપાયેલ નિર્ણય પર આધાર રાખ્યો હતો અને નીચે મુજબ નોંધ્યું હતું:—

પ્રશ્ન ઊભો થઈ શકે છે – શું ફોજદારી કાર્યવાહી સંહિતાની કલમ ૪૩૩ (બી) ને કલમ ૪૩૩-એ સાથે વાંચતાં, આરોપીને ૧૪ વર્ષની કેદ પૂર્ણ થતાં મુક્ત કરવો જોઈએ કે કેમ. આ હેતુસર, અમે સ્પષ્ટ કરીએ છીએ કે કલમ ૪૩૩ (બી) મુજબ યોગ્ય સરકારને આજીવન કેદની સજાને ૧૪ વર્ષથી વધુ ન હોય તેવી મુદતની કેદમાં અથવા દંડમાં પરિવર્તિત કરવાની સત્તા છે. કલમ ૪૩૩-એ હેઠળ, તે સત્તા પર પ્રતિબંધ મૂકવામાં આવ્યો છે, એમ જોગવાઈ કરીને કે જ્યાં કાયદા હેઠળ મૃત્યુદંડ એ ઉપલબ્ધ સજાઓમાંની એક હોય એવા ગુનામાં કોઈ વ્યક્તિ દોષિત ઠરે અને તેના પર આજીવન કેદની સજા ફરમાવવામાં આવી હોય, ત્યાં એવી વ્યક્તિએ ઓછામાં ઓછા ચૌદ વર્ષની કેદ ભોગવી ન હોય ત્યાં સુધી તેને જેલમાંથી મુક્ત કરવી નહીં. આ પ્રશ્નનો વિચાર આ અદાલત તથા પ્રિવી કાઉન્સિલ દ્વારા આપવામાં આવેલા વિવિધ નિર્ણયોમાં કરવામાં આવ્યો છે અને તેમાં પુનરોચ્ચાર કરવામાં આવ્યો છે કે આજીવન કેદની સજાને પ્રથમદષ્ટિયા દોષિત વ્યક્તિના સ્વાભાવિક જીવનના બાકી રહેલા સમગ્ર સમયગાળા માટેની કેદ તરીકે ગણવી

જોઈએ. એ પણ સ્થિર કાયદો છે કે જેલ અધિનિયમ હેઠળ બનાવાયેલા નિયમો આજીવન દેશનિકાલની સજાના સ્થાને ઓછી સજા નિર્ધારિત કરતા નથી.

સોહન લાલ વિ. આશા રામ અને અન્યો [(૧૯૮૧) ૧ એસસીસી ૧૦૬], ભગીરથ વિ. દિલ્હી એડમિનિસ્ટ્રેશન [(૧૯૮૫) ૨ એસસીસી ૫૮૦] અને ઝાહિદ હુસૈન અને અન્યો વિ. સ્ટેટ ઓફ ડબલ્યુ. બી. અને અન્ય એક [(૨૦૦૧) ૩ એસસીસી ૭૫૦] મામલાઓમાં પણ આ અદાલતના અવલોકનો સમાન છે।

આ કેસમાં પણ, શૈલેશ હાલ્દેણકરની સુરક્ષા માટે ફરજ પર રહેલા બે પોલીસ કોન્સ્ટેબલોના આતંકવાદના જઘન્ય કૃત્ય અને ફૂર હત્યાને ધ્યાનમાં લેતાં, ભલે અમે એવો નિષ્કર્ષ કરીએ છીએ કે મૃત્યુદંડ લાદવા માટે આ યોગ્ય કેસ નથી, તેમ છતાં અમે દિશાનિર્દેશ આપીએ છીએ કે આરોપી ફોજદારી પ્રક્રિયા સંહિતાની કલમ ૪૩૩-એ, કેદી અધિનિયમ, જેલ માર્ગદર્શિકા અથવા સજા રૂપાંતર અને સજા માફી માટે બનાવાયેલા કોઈપણ અન્ય અધિનિયમ તથા તે હેતુસર બનાવાયેલા નિયમો હેઠળ કોઈપણ સજા રૂપાંતર અથવા સમયપૂર્વ મુક્તિનો હકદાર રહેશે નહીં.

પરિણામે, આરોપી નં. ૨ જયવંત દત્તાત્રય સુર્યારાવ દ્વારા દાખલ કરાયેલ ફોજદારી અપીલ નં. ૯૭૫/૨૦૦૦ અને આરોપી નં. ૭ શમકિશોર શમશર્મા ગરિકાપટ્ટી દ્વારા દાખલ કરાયેલ ફોજદારી અપીલ નં. ૯૫૬/૨૦૦૦ ફગાવી દેવામાં આવે છે અને આરોપી નં. ૬ સુભાષસિંહ શોભનાથસિંહ ઠાકુર દ્વારા દાખલ કરાયેલ ફોજદારી અપીલ નં. ૯૬૬/૨૦૦૧ ઉપર જણાવ્યા મુજબ આંશિક રીતે મંજૂર કરવામાં આવે છે. મૃત્યુ સંદર્ભ કેસ નં. ૧/૨૦૦૧ તે અનુસાર નિપજાવવામાં આવે છે.

ફોજદારી અપીલ નં. ૧૧૦૧ સન ૨૦૦૦

૬૯. નોંધપાત્ર પુરાવાની મૂળવણી કરતાં, નિયુક્ત અદાલતે એ-૧ જહુર ઈસ્માઈલ ફકી, એ-૩ શ્રીમતી મહબૂબી અઝીઝખાન, એ-૪ અનિલ અમરનાથ શર્મા, એ-૮ અહમદ મહમદ યાસીન મન્સૂરી અને એ-૯ જયપ્રકાશ શિવ-ચરણસિંહ @ બચ્ચીસિંહ (મૃત થયેલ હોવાથી) એ-૧૦ પ્રસાદ રામકાંત ખાડેને યોગ્ય રીતે નિર્દોષ છૂટકારો આપ્યો હતો. અદાલતે યોગ્ય રીતે ઠરાવ્યું છે કે પૂરતા સમર્થનાત્મક પુરાવા વિના માત્ર કબૂલાતના નિવેદનોના આધારે આરોપીઓને તેઓ પર જે ગુનાઓનો આક્ષેપ મૂકવામાં આવ્યો છે, તેના માટે દોષિત ઠરાવવા માટે તે પૂરતા ગણાઈ શકતા નથી. પરિસ્થિતિના આ દૃષ્ટિકોણથી એવું કહી શકાય નહીં કે નિયુક્ત અદાલતે આપેલ ચુકાદા અને આદેશનો ઉદ્દેશિત ભાગ કોઈપણ હસ્તક્ષેપ માંગે છે. તેથી, આ અપીલ પણ નામંજૂર કરવામાં આવે છે.

*The translation of this judgment has been provided by M/s.
Hyperlink E –Solution Private Limited.*

=====

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: *The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.*